

MİMAR SİNAN

4. P. S. Büyük Üstadın Mesajı Nafiz EKEMEN
9. Selimiye Camiinde İlgi Çeken Sembol Reşat ATABEK
20. Rusya'da Masonluk Mukbil GÖKDOĞAN
26. Para Raşid TEMEL
27. Almanya'da Masonluğun Dış
Âleme Tanıtılması Çalışmaları Orhan ALSAÇ
41. Princeton Gnoz'unun Psikolojik İnşası Tayfur TARHAN
63. Bilimsel Açıdan Dayanışma Kavramı ve
Evrimi Üzerine Düşünceler Naki Cevat AKKERMAN
71. Dinsizler, Suçlular, Katiller Sahir ERMAN
78. Yirmibirinci Yüzyıla Doğru Fikret ÇELTİKÇİ
89. Relativity Of Moral Values Yürük İYRİBOZ
93. Ünlü Masonlar Sahir ERMAN - Suha UMUR
97. Mason Gelenek'inde
Melik Süleyman Mabedi Mukbil GÖKDOĞAN
100. Kaybettiklerimiz Nafiz EKEMEN
101. Aramızdan Ayrılanlar Mimar Sinan

403.03/687

T. S. L. Arşivi

MİMAR SİNAN

**Gevşeklik göstermeyin,
endişe etmeyin. İnanıyorsanız, mutlaka yenersiniz.**

Kur'an-ı Kerimden

İSİEM — İSİEM — İSİEM
İSİEM — İSİEM — İSİEM

Kapak kompozisyonu : Şinasi BARUTÇU

YENİLİK BASIMEVİ — TİPO — OFSET
Tel : 27 11 53 — İSTANBUL — 1 9 7 6

MİMAR SİNAN

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locasının
tarihî, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.

Sahibi ve mes'ul müdürü : Hayrullah ÖRS

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR, PARA İLE SATILMAZ

1976

Nuruziya sokağı 25, Beyoğlu, Tel : 49 47 53

SAYI : 19

4. P. S. Büyük Üstadın Mesajı Nafiz EKEMEN
9. Selimiye Camlinde İlgi Çeken Sembol Reşat ATABEK
20. Rusya'da Masonluk Mukbil GÖKDOĞAN
26. Para Raşid TEMEL
27. Almanya'da Masonluğun Dış
Âleme Tanıtılması Çalışmaları Orhan ALSAÇ
41. Princeton Gnoz'unun Psikolojik İnşası Tayfur TARHAN
63. Bilimsel Açıdan Dayanışma Kavramı ve
Evrimi Üzerine Düşünceler Nakli Cevat AKKERMAN
71. Dinsizler, Suçlular, Katiller Sahir ERMAN
78. Yirmibirinci Yüzyıla Doğru Fikret ÇELTİKÇİ
89. Relativity Of Moral Values Yürük İYRİBOZ
93. Ünlü Masonlar Sahir ERMAN - Suha UMUR
97. Mason Gelenek'inde
Melik Süleyman Mabedi Mukbil GÖKDOĞAN
100. Kaybettiklerimiz Nafiz EKEMEN
101. Aramızdan Ayrılanlar Mimar Sinan

MİMAR SİNAN

Yüksek Kurul ve Genel Kurul
Türk Masonik Cemiyeti
Mimar Sinan

BÜYÜK ÜSTADIN MESAJI

1980

1980

1980

Sevgili Kardeşlerim,
Türk Masonluğunun bir problemi var: Üye sayımız, arzu edilecek nisbette bir artış göstermiyor. Mesleğimize yeni girenlerle, Ebedi Meşrika intikal, istifa veya gayri muntazamlık yollarıyla aramızdan ayrılanların sayısı, her sene, aşağı yukarı

denk düşüyor ve netice itibariyle aynı rakkamların etrafında dolaşıyoruz.

Bunun çeşitli sebepleri var :

- 1) Bir kere Masonluk, Türkiyede, bilinmeyen bir şeydir. İstanbul, Ankara ve İzmir gibi merkezlerimizin dışında, Masonluğun kendisi hakkında hiç bir şey bilinmez, sadece ismi duyulur ve bu isim bir küfür gibi kullanılır. Büyük merkezlerimizde Masonluk az çok bilinirse de, bazan bilgisizlik, bazan kötü niyetle, Masonluğu fena bir şey gibi gösteren zümreler çöktür. Bazı seviyelerde, bir tehlike bile sayılabilen bir kötü şöhret hâlesi, mesleğimizi kuşatmaktadır.
- 2) Diğer bir sebep, bazı kardeşlerimizin, bir hariciyi kabul etmek hususunda gösterdikleri aşırı, hattâ çocukça diyebileceğim bir titizlikten doğmaktadır: «Sayımız artmasın, yoksa ahengimiz bozulur»dan başlayarak, en ufak ve manasız bir noktasına itiraz edilen bir haricinin skrüterinde kırmızı buller çıkıyor. Veya, meselâ, her hangi bir konuda, şu sırada, kendisine güvenmiş olduğu bir biraderin teklif ettiği kimseye kırmızılar yağıyor. İyi tahkik edilmemiş bir söylenti yüzünden hattâ, haricinin yüzünün rengini beğenmediği için, aleyhine oy kullananlar bile var.
- 3) Kısmen bu ikinci sebebe bağlı bir üçüncü sebep : Kardeşlerimiz yeni üyeler bulmak için, yeteri kadar gayret sarfetmiyorlar. Bunda tembelliğin rolü olduğu muhakkak, fakat sırf tembellik olduğunu söylemek mümkün değil. Bir çoklarımız, yeni bir hariciyi teklif etmeğe cesaret edemiyoruz. Skrüten safhasına gelince, teklifimizin muhalefetle karşılaşacağından çekiniyoruz ve maalesef bu çekingenliğimizde haksız olmadığımız da görülüyor: Teklif edilen haricî bu tekliften, vaktin-

den evvel haberdar oluyor; reddedilirse, teklif sahibi müşkül vaziyette kalıyor.

Bütün bunları bilerek, sayımızı arttırmağa çalışmalıyız.

Fakat bu, bir emir veya direktif ile yapılacak iş değildir.

Evvelâ, Masonluk Türkyede bilinmiyor, diye, onu öğretmek için bir propaganda faaliyetine girişmek son derecede yanlış bir tutumdur : Polemikten başka bir şey doğurmaz ve Masonluk polemğin düşmanıdır. Masonluğun tanınması ve şöhretinin düzelmesi, her Masonun, kendisini model bir insan gibi göstermesi ile mümkündür. Tabii bu nevi insanların sayısı artarsa, herkes bizi o kadar çok iyi tanır.

Aşırı titizlik sayımızın artmasına mani olduktan başka, garip neticeler de doğurabilir :

Hakkında hiç bir şey söylenmemiş, ne olduğu bilinmeyen renksiz kişiler, veya, sadece istikbal vaadettiği farzedilenler, aramıza rahatlıkla alınabilecek durumdadırlar. Halbuki bunların bir çoğu, hayatlarının aldığı istikâmete göre, aramızdan ayrılabilirler.

Buna karşılık, değerlerini isbat etmiş kişilerin alınması hayli zor oluyor. Çünkü bunlar, cemiyet içinde faaliyet göstermiş kişilerdir ve -haklı veya haksız- bir çok muhalifleri olacağına şüphe yoktur. Bu gibi insanların değerlerinin hakiki muhasebesini yapamıyoruz. Seksen yaşında mason olmuş olan ve bugün hepimizin iftihar ettiğimiz bir Voltaire, bugün, Türk Masonluğuna teklif edilmiş olsaydı, silme kırmızı oy alırdı. Bu zihniyetten kurtulmamız icab eder.

Kardeşlerimizin, harici teklifi hususunda daha cesur davranmaları gerekir. Fakat bunun mühim bir şartı -hiç şüphe yok- tahkikatı yapılan harici hakkında «ketum» olmağı bilmektir. Bizim «sır» dediklerimiz, buna benzer şeylerdir: Elbette, hakkında henüz karar verilmemiş olan bir kimsenin adını «gizli» tutacağız. O kimse belki aramıza alınmayacaktır; gıyabında yapılan bir tahkikatla bir insanı «mahcup» duruma düşürmek, kat'iyen hakkımız değildir.

Yalnız, bu söylediklerim, gevşek davranarak, rast gele ve çok sayıda adamı aramıza alalım manasına asla gelmemelidir. Bazı kardeşlerim, şöyle bir muhakeme yapıyorlar: «Çok adam alalım; bizimle bağdaşamayanlar aramızdan ayrılabilirler; bu suretle tasfiye, kendiliğinden olur.» Bu, yanlış bir muhakemedir: Biz, o tasfiyeyi, hariciyi kabul etmeden önce yapmalıyız. Bizimle uyuşmadığı için aramızdan ayrılan kimse, ya prensiplerimizi anlayamamış demektir, veyahut, ahlâki değerlerinde aksaklık var, demektir. Bunların, az veya çok müddetle, aramızda durmalarından fayda mı umulur, zarar mı?

Tahkikatımızı daima aynı ciddiyet içinde yapalım, fakat unutmayalım ki, günümüzün büyük problemi, moral değerlerdeki çöküntüdür. İnsanlar arasında sevgi, saygı, eşitlik ve düşünce sahasında hürriyet prensiplerini yaymaktan başka bir şey istemeyen Masonluk, cemiyetin bugünkü yarasına karşı kullanılabilecek en iyi merhemdir. Bu merhemi ne kadar çok kişiye tatbik edebilirsek, topluma o kadar faydalı oluruz. Elbette bir hayâldir, ama, bütün insanlar mason olsaydı, cemiyette hiç bir aksaklık kalmazdı!

Localar, bir hariciyi mason yapıp yapmamakta başlıca unsurlardır. Loca kardeşlerimizi ve bilhassa Loca

Üstadı Muhteremlerini göreve çağırıyorum: Hareiciler arasında masonik evsafa sahip, fakat Masonluğun ne olduğunu bilmeyen insanlar pek çoktur. Bunları aramak, bulmak, hepimize, teker teker düşen bir vazifedir.

Nafiz EKEMEN
Büyük Üstad

Selimiye Camiinde ilgiyi çeken sembol

Reşat ATABEK

Osmanlı İmparatorluğunun en önemli yapıtının Edirne'de bulunan Selimiye camii olduğu iddia edilir. Mimar Sinan'ın da, inşa ettiği camiler arasında en başta Selimiye camii'ne önem verdiği bilinmektedir. Gerçekten Edirne varoşlarında görülen ilk yapının Selimiye camii olduğu gibi, camie yaklaşıldıkça hayranlık artmakta ve içine girildikçe huşu duyulmakta ve kısa bir süreden sonra yücelmeye doğru giden bir ruh haletinin etkisi altında bulunulduğu hislenilmektedir.

Mimar Sinan'ın çizgisiyle şekillenen cami tipi uzun yüzyıllar boyu Osmanlı İmparatorluğunda bütün dinsel yapıtları inşa eden mimarları etkilemiştir. Mimar Sinan'dan bu yana cami dendiği zaman mümkün olduğu kadar geniş ve yüksek bir kubbe ve onun yanında kubbe ile bağlantılı, fakat kubbeden ayrı göklere fırlar bir durumda olan, kubbeden bir hayli yüksek bir veya birden fazla minarenin varlığı ilgiyi çekmektedir. Kubbe ve minare birleşiminin bu kadar derin ve uzun süre devam eden etkisi araştırıldıkça, bunların çok eski iki köke, psikana-

Selimiye Camiinin desteği olan duvarda, ana yapıt çizgilerinin sâdeleşmiş bir şeklini gösteren ve Mimar Sinan'ın tümü ile dile getirmek istediği hususu belirten sembol görölmektedir.

listlerin terimiyle iki arketipe dayandığı benimsenebilir. Birinci arketip ok ve yayla dile gelmektedir. Kubbe yayı, minare de oku ifade eder. Orta Asya Türklerinde ok ve yay sembolü en önemli semboller arasında yer almış bulunmaktadır. Oğuz destanında Oğuz çocuklarına avlanmaya gitmelerini emir eder. İlk eşinden üç çocuğu avlanmaları sırasında bir altın yay bulurlar, ikinci eşinden diğer üç çocuğu da aynı emri yerine getirirlerken üç gümüş ok bulurlar ve bulunan yay ve oklar Oğuz'a getirilir. Oğuz altın oku üçe böler, ve her bir parçasını ilk eşinden olan 3 çocuğa ve gümüş okların her birini ikinci eşinden olan üç çocuğa verir. Bu olaydan sonra Oğuz Kagan ülkesini 6 çocuğu arasında paylaştırır ve kendisi de egemenlikten feragat eder. Bundan sonra kurulan Kurultaylarda da yüksek rütbeli prenslerin yaylarına dayanarak durmaları geleneği teessüs etmiş yay ve ok bu suretle egemenlik sembolü olarak kabullenilmiştir.

İkinci arketip te şöyle özetlenebilir : Minare ve kubbeden müteşekkil cami ayrıca eski Çin felsefesinin benimsediği Yin ve Yang sembollerinin birleşimini dile getirmektedir. Eski çin düşünürlerinin belirttiği gibi yin ve yang müspet ve menfi öğeleri, erkek ve dişiyi ifade eder; kozmosta her şey yin ve yang arasında kurulan bir müvazeneyle dayanır. Hiç bir zaman yalnız yin veya yalnız yang var olmaz, her ne kadar her iki öke bir birinin zıddı ise de, bir birinden ayrılmazlar, birinin büyümesi ile diğeri aynı paralelde kabarıp, durur. Batı düşünürleri bu görüşün etkisi altında dişi ve erkek öğelerin varlıklarını benimsemişlerdir ve alşimistler bu anlayışı muhtelif şekillerde, geçen yüzyıllar boyunca dile getirmişlerdir. Camilerin mimarisi tetkik edildikten kubbenin dişi ögeye, minarenin de erkek ögeye tekabül ettiği anlaşılır.

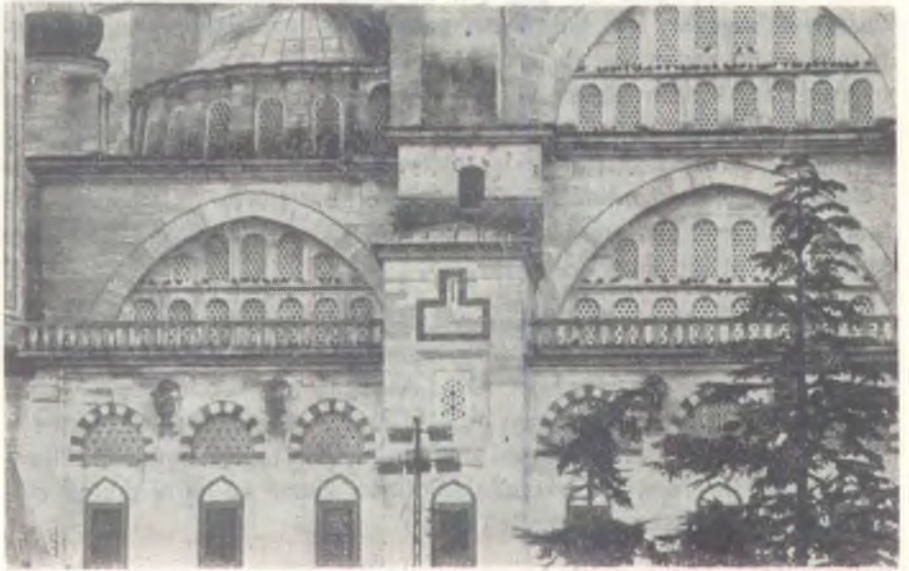
Mimar Sinan'ın kabullendiği ve canlandırdığı şekil kubbe ve minarelerden müteşekkil cami, tüm insanlarda ilgiyi yaratan erkek ve dişi arketipine hitap etmekte, Orta Asya Türklerinin en eski ve en köklü sembolü olan ok ve yayı canlandırmakta ve şekillendirmektedir. Bu nedenle benimsenen nizam (uzun yüzyıllar toplumumuzu etkilemiş ve hiç bir mimar Türkiyede bugüne kadar bu kural dışına çıkma cesaretini gösterememiştir.

Selimiye'de mevcut sembol

Mimar Sinan inşa ettiği muhtelif camilerde kubbeyi farklı planlara göre bina etmiş ve kubbe ve minareyi muhtelif değişik tarzda

Edirne'de Selimiye Camii (1571.72)

Kubbesi sekiz sütuna dayalı olan Selimiye Camiine ait bu resmin ortasında, ilgiyi çeken geometrik şekil görülmektedir.

birleştirmeye çalışmış ve Selimiye camiinde kurulan nizamın en uygun olduğunu açıklamıştır, bu suretle Selimiyede tatbik edilen planın ve sağlanan sonucun, İstanbulda yükselen ve haşmetiyle her kesi şaşırtan ve hayran kılan Süleymaniye camiinde var olan nizamdan da üstün olduğunu belirtmiştir. Sinan ayrıca içinde gizlenen görüşü de dile getirmek ve ilgilenen ve dikat edenlere hitab etmek üzere camide bir sembol çizmiş ve gelecek kuşaklara bu sembolün anlamına varmak ve bilinç altına bu suretle inebilme olanağını bulmak fırsatını da sağlamıştır,

Batıda Rönesans hüküm sürerken ve düşünürler sembollerin etkisini kuvvetle his ederken ve görüşlerini sembollerle ifade ederlerken Edirne'de cami kubbesinin desteği olan divarda resimde görüldüğü şekilde basit, sade hatlar çizmekle, her halde Koca Sinan bir açıklamada bulunmak istemiştir. Bu sembolü daha basit bir tarzda çizmek de mümkündür : mevcut sembolü muayyen bir düz çizginin ortasından dikey bir hattın yükselmesi olarak görmek, diğer bir deyim ile ters yazılmış büyük T harfinin çizildiğini benimsemek kolaylıkla mümkündür. Divara çizilmiş olan şekil sembolle uğraşan her kişiye açıktan açığa hitap etmekte ve sembolün anlamını tayin etmek ödevini yüklemektedir. Kanaatımızca Mimar Sinan'ın bu simge ile iç âlemini, özel düşüncesini dile getirmiş bulunmaktadır.

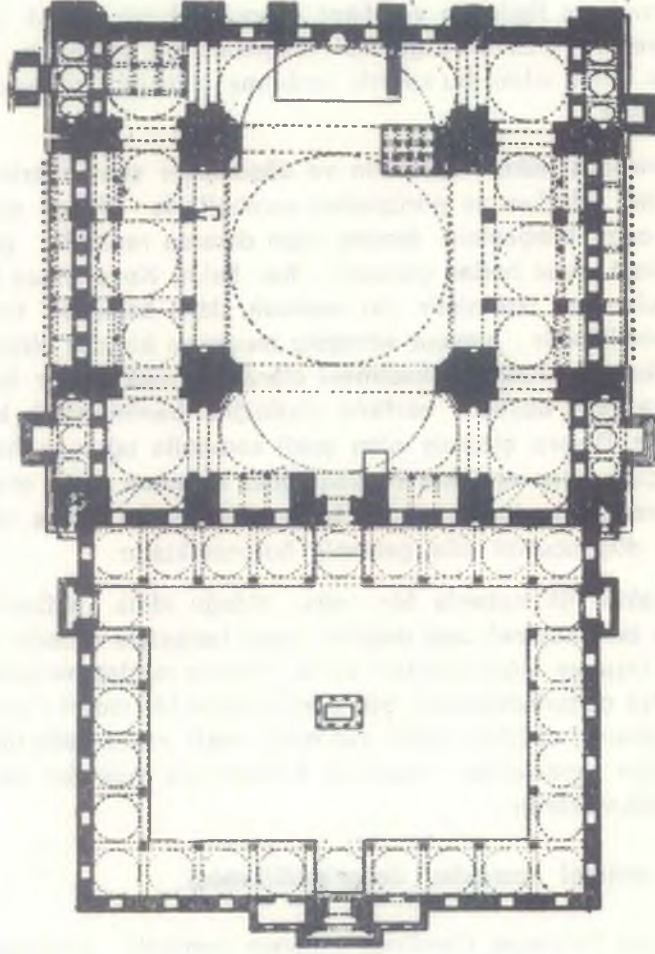
Görülen şeklin ilk nazarda bir süs olduğu iddia edilebilirse de, bu görüşü benimsemek caiz değildir, şekil fazlasiyle sadedir, geometrik anlam taşır ve diğer yapıtlar da bu işarete rastlanmamakta, böyle bir süs göze çarpmamaktadır. Süs olarak böyle bir motifin yaratılması da bahis konusu değildir, çünkü süsleyici vasfı yoktur, süz olarak kullanılan diğer motiflerden tamamen farklıdır ve müstakil bir tema olarak gözükmektedir.

Camiinin sembol açısından değerlendirilmesi

Kanaatımızca Selimiye Camiinde bulunan sembolü değerlendirmek ve anlamını dile getirebilmek için Selimiye camiinin özelliklerini dikkat nazarına almak gerekir. Bu özellikleri de Selimiye ile Süleymaniye camilerini karşılaştırmakla dile getirmekte fayda vardır. Kanaatımızca başlıca şu özellikler ilgiyi çekmektedir :

a — Her iki camide 4 minare mevcut ise de, Edirne'de Minareler kubbenin etrafında dizilmekte ve uzaktan bakıldıkta, kubbe minarelerle

T.B.L.
ARŞIVI

Kubbesi dört sütun üzerine dayalı olan Süleymaniye Camiinin plânı

devam etmekte, müşterek bir anlam taşımaktadır. Süleymaniye camii'nde ise minareler kubbeden tamamen ayrı varlıklar teşkil etmektedir. Kubbe ve minareler birer ayrı öge, bir birine yakın iki ayrı varlık olarak ilgiyi çekmektedir.

b — Selimiye Camii'nin kubbesi 8 sütun üzerine dayanmakta, Süleymaniye'nin ki ise 4 sütun üzerine inşa edilmiş bulunmaktadır. Plân üzerinde durulduktaki Selimiye'nin kubbesinin bir daire çizilerek yükselmiş olduğu ve daireden kubbeye geçildiği, Süleymaniye camii'nin ise bir kareye istinad ettiği ve kareden kubbeye geçildiği anlaşılmaktadır. Sembol açısından Edirne'deki cami inşa edilirken bir daire, İstanbul'da ise bir kare çizilmiştir.

c — Selimiye'de mevcut 4 minarenin yüksekliği eşittir, Süleymaniye'de ise kubbeye yakın iki minare, kubbeden uzak iki minareye nazaran daha yüksektir.

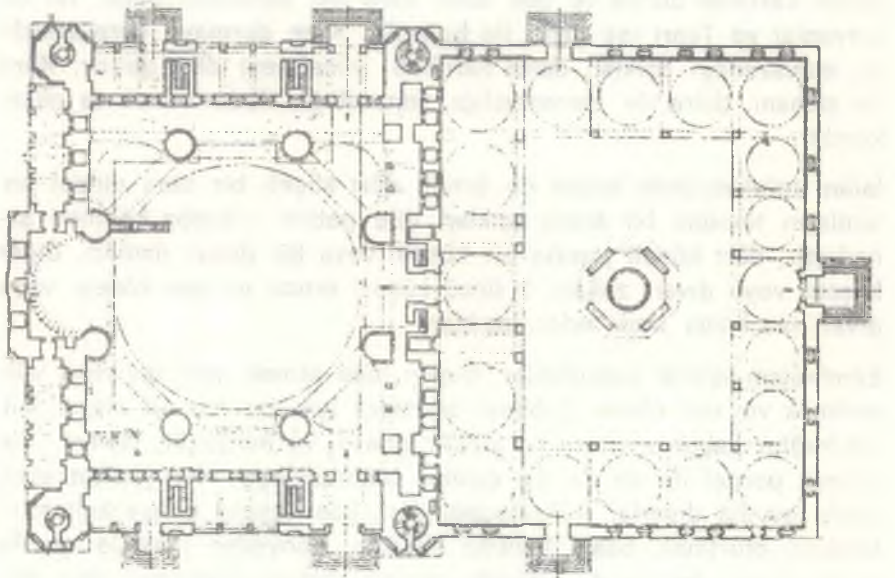
Sembolizmde kare ve dairenin özel anlam taşıdığını burada yalnız hatırlatmakla yetineceğiz. Kare veya küp, daire veya küre bir yönden bir birinin zıddı olan, ayrıca bir birini tamamlayan varlıklardır. Kare dünya, daire ise gök anlamına gelir; bazen de yaratılmış olan bütün varlıklar dünya ve gök dahil kare ile, yaratılmayanlar, var olmayanlar ve Tanrı ise daire ile belirtilir. Kare durmayı, hareketsizliği, müvazeneyi açıklar, daire hareketi, yücelmeyi dile getirir, Kare ile zamanı, daire ile zamansızlığı, sonsuzluğu ifade etmek te mümkündür.

İslâm tefekküründe kubbe ile örtülü dört köşeli bir bina dinsel anlamların tümünü bir arada açıklar, dile getirir : kubbe kelime-i şahadettir, dört köşeli yapıtın bir köşesi veya bir divarı namazı, diğer köşesi veya divarı zekâtı, 3 üncü köşesi orucu ve son köşesi veya divarı ise haccı ifade eder, açıklar.

Sembolizm içinde yüğrulanlar, binayı inşa etmek, yani divarları yükseltmek ve son olarak kubbeyi oturtmak için iki önemli aletin kullanıldığını kabul ederler, bu aletler gönye ile pergeldir. Gönye ile kareyi, pergel ile de daireyi çizmek mümkünleşir. Her yapıtın inşasında evvelâ divarlar yükseleceğinden, başlangıçta gönye kullanılır, kubbeyi oturtmak bahis konusu olduğunda, gönyeden pergele geçilir ve bu ikinci alet ile de mâbedin tamamlanması sağlanmış olur. Kişi kendinde, nefsinde mâbedi inşaaya birliği var kılmağa kalkışınca da, bir süre gönyeyi kullanıp kareyi çizmek, müvazeneyi temin etmek,

Edirne'de, Selimiye Camii (1571.72)

Kubbesi sekiz sütun üzerine dayalı olan Selimiye Camii'nin kısmi plânı (1571.72)

nefsine hakim olmak ile uğraşır, bu sahada gerekli ilerlemeyi sağladığından gönyeden pergele geçer ve yücelmeye doğru yönelir, daireyi çizer; daireyi çizebilmek için de her şeyden önce iki çizginin bir biri ile kesiştiği noktayı bulmak ve ona dayanmak zorundadır. Kesişen çizgilerle noktayı tayin ettikten sonra çizgilerden kurtulup nokta üzerinde durmak mümkün olur. Noktadan hareketle, merkezin her istikamete aynı şekilde yayılması suretile daire var olur, Daire kemali, olgunluğu, briliği, kutsallığı, göğü, hareketi de ifade eder. Plotin'e göre merkez dairenin babasıdır. Daire ayrıca dönen, daima dönen tekerleği de ifade eder.

Sembolizmle ilgili bir çok yazılarda dairenin bir kare içine çizildiğini görürüz. Kareyi teşkil eden dört duvar üzerinde kubbenin inşası sureti ile kurulan camilerin planlarının tetkikinde kubbenin plana projeksiyonu kare içinde dairenin çizilmesiyle tahakkuk etmektedir. Bu sembol kabalistler tarafından ayrıca ve özellikle değerlendirilmiş ve alşimistler tarafından benimsenmiş bulunmaktadır. Bu şekille maddede gizli bulunan tanrısal ateşin belirtilmek istendiği görülmektedir.

Süleymaniye caminin özellikleri

kik edildikte, mimar Sinanın 4 minareyi yerleştirdiği mahaller ve mi-Süleymaniye caminin bilhassa Haliç yönünden mimarî silueti tetnarelerin yükseklikleri üzerinde durulabilir : Toplum dinsel nizama görüşü dile getirilmiş bulunmaktadır. Sinan kareyi esas tema olarak işlemiş ve karenin içinde dairenin varlığını açıklamıştır. Ancak kareden, küpten hareket edenin yükselebileceği son merhale kubbenin en üst kısmının olduğu da bu suretle dile gelmiş bulunmaktadır.

Süleymaniye caminin bilhassa Haliç yönünden mimari silueti tetkik dildikte, mimar Sinanın 4 minarey yerleştirdiği mahaller ve minarelerin yükseklikleri üzerinde durulabilir : Toplum dinsel nizama sıkı sıkıya bağlı kalmakla yücelir, ancak bu sahada sarf edilen tüm gayretler kubbenin en yüksek noktasıyla sınırlı kalmaktadır. Sınırlı hamlelerin yanı başında, diğer bir deyimle kubbenin yanında, dinsel anlayışlara sıkı bağlantılı olmak şartile ve fakat dinin klasik görüş ve anlayışının dar çerçevesinin dışında kalarak kutsal âleme sıçrayan fırlayan kuvvetler mevcuttur, bunlar cami mimarisinde minare ile dile getirilmektedir. Minareler gök ile yer arasında krali yolu

çizerler, yücelmenin imkânlarını ve bunun sozsuzluk olduğunu açıklarlar. Süleymaniye camiiinde kubbeye yakın iki büyük minare esas camiden ayrı bir varlık olarak gözükür, onlar özel, olağanüstü haberciler, yol gösterenler, yol açanlardır, dinsel anlayışlarla bağlantılı olmakla beraber, dogmanın dışındadır bu nedenle esas caminin inşası için çizilmiş olan karenin dışında yer almışlardır. Dogmanın dışında, ve fakat dinsel anlamlarla sıkı sıkıya bağlı olup yücelen kişiler kutsal âlemin yolunu bulup çizmektedirler, onların çabasını ve sağladıkları sonuçları minareler vermekle dile getirir. Süleymaniye minareye kubbeyi taşıyan karenin dışında yer vermekle Mimar Sinan bir görüşünü dile getirmektedir. Ancak dogmanın dışında bulunmakla beraber, dogmadan fazla uzaklaşıldığı takdirde, yükselme yücelme gücü kısmen azalır, bu nedenle Süleymaniye caminin kubbeye yakın olan iki minaresi, kubbeden bir hayli daha yükseğe çıkmakta, bir anlamda gökle bağlantı kurmakta, ancak kubbeye nazaran daha uzakta inşa edilen iki minarenin, dogmadan, klasik ana kaide ve nizamlardan fazla uzaklaşmış bulduklarından, göğün yolunu yine bulmakta iseler de, kısır bir yönleri dikkati çekmektedir. Bu nedenle kubbenin uzağında bulunan iki minare daha bodur olarak inşa edilmiştir.

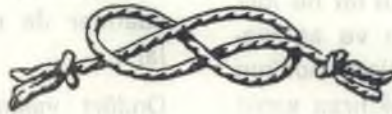
Selimiyenin özelliğinin sembolle açıklanması

Selimiye camiine bakıldıkta, dört minare kubbenin etrafını sarmış, kubbe ile birlikte yükselmektedir, kubbeyi yükseltmektedir. Kubbe ile minareler arasında her hangi bir ayrılıktan bahsetmek mümkün değildir. Caminin içine girildiğinde kubbeden gayri bir varlık his edilmemekte ve sütunların çizdiği daire yücelmeye doğru ziyaretçiyi, mümini çekmektedir. Camiye girip çömelen ve bir süre bekleyen içinin sükûna vardığını duymakta ve bu huzurun kutsal âleme doğru yöneltici olduğunu anlamaktadır.

Edirne'de caminin önündeki büyük meydana Selimiye bakiçlıkta caminin dış duvarında dikkati çeken sembole eşit bir yapıtın inşa edilmiş olduğu göze çarpmaktadır, diğer bir deyim ile, sembolün ana yapıtın ortaya çıkardığı çizgilerin sadeleşmiş bir şekliinden farklı olmadığı ilgiyi çekmektedir. Mimar Sinan yapıtın tümü ile dile getirmek istediği hususu divara çizdiği basit hatlarla bir kerre daha tekrarlamak istemiştir. Çizilmiş olan şekli tokmak ve çekik olarak

değerlendirmek mümkün ise de kanımızca resmedilen sembolu şu suretle dile getirmek daha uygun olur :

Yücelme, Tanrıya yaklaşma, toplumun içinde husule gelen bir hareketle tahakkuk etmelidir. Her ne kadar Süleymaniyede belirtildiği gibi, diğer bir deyimle, yapıt içinde minarelere tanınan mevkiler itibarıyla, dinin ana kaidelerinden kısmen farklı ve fakat bilhassa toplumun dışında yaşantı sürenlerin yücelmeyi sağlayabilmiş olmaları mümkün ise de, amaç toplumun tüm olarak yücelmesidir. Ve inşa edilen cami bu özentiye hizmet etmekte olduğundan, toplumun yücelmesi için bir olanak sağlamaktadır. Kişisel gayretler bu sahada önemli ise de, bu yola varlıklarını yöneltmiş olanlar, toplumun içinde kalmalı ve toplum ile sıkı bağlantılarını muhafaza etmelidirler. Dıvara çizilen sembolde toprağa paralel olarak çekilmiş hat tüm toplumu ifade eder, dikey hat ise toplum içinde yücelmeye gayretlerini yöneltten grubu dile getirir. Yapıtta yücelme gayretlerini sarf eden kitle kubbe ile ifade edilmiştir. Topluma yardımcı olan kişiler muhakkak ki mevcuttur, bunlar da minarelerle dile getirilmiştir, ancak bu minareler kubbeden ayrı bir yapıt olmamalıdır, kubbenin bir devamı olarak gözükmeli ve böyle de olmalıdır. Yücelmeye ışık tutanlar yol gösterenler toplumun içinde kalmakla etkilerini artırmakta ve aldıkları ödevi yerine getirebilmektedirler. İslâmın beş şartı, caminin dört köşesi veya dört divarı ve kubbesiyle ifade edildiğine göre, Selimiye camiinde divarlar silinmekte minareler ile kubbe birleşip minareler sayesinde kubbe daha da yükselmekte, kişiye Tanrıya yaklaştıran yolu çizmekte ve bu yolun Kelime-i şehâdet olduğunu tekrarlamakta ve halkı bu prensip etrafında toplamak amacıyla çağırıda bulunmaktadır.

Rusya'da Masonluk

Henry L. Zelchenko

**1516 Bonair Street, Clearwater,
Florida 33515**

(New Age, Şubat 1973 ten.

Türkçesi : Mukbil Bökdoğan)

Bir gün, Rusya'da iken, doğduğum kasabada, altı yaşımda, büyükannem Nadezhda, beni, yaşlı Palomina'ya gemsiz ve sade bir valense ile bindiğim için fena halde azarlamış ve «... bir gün kendini öldüreceksin böyle yabancı bir (Fry Musson) gibi oraya buraya koştura koştura..» diye söylenmişti...

Kimdi bu (Fry Musson), ne biçim bir şeydi, dev mi idi ne idi? Bir türlü bilemedim ve anlayamadım. Babushka-Nadezhda'nın sesindeki edaya bakılırsa sanki

onun yılbaşı hikâyelerindeki devlerinden ya da hep o mutlu, mübarek gecelerde harekete geçen kirli ruhlu, pis tiplerden birinin adı idi. Hatırlarım onları: Allah korkusu olan bir adamı yakalarlar, zincirle bir ağaca bağlarlar ve ona işkence etmeğe hazırlanırlar, fakat tam o anda, tutuk adam zincir kösteklerini kırarak ve istavroz çıkarak kurtulur ve kirli, pis ruhlu adamlar da sırta kadem basarlar...

Ondört yaşımda, gymnasiumun

beşinci sınıfında iken, çoktan unuttuğum bu esrarlı kelimeyi tekrar işittim. Bu sefer, alman aksanlı bir rus (Freimasson) diye telâffuz ediyordu. Tarih hocamız Büyük Fredrick - 1712-86-devrini ve yediyıl savaşını (1756-63) takrir ederken «... o zaman, Batı Avrupa'da kendilerine Freimasson'lar diyen bir esrarlı insanlar grubu ortaya çıktı. Hiç kimse bunların kim olduklarını ve ne yapmak istediklerini bilmiyordu. Ama, bir şey biliniyordu ki, halk içinde, insanlar arasında SULH ve EŞİTLİK nasihatlerinde bulunuyorlardı..» diye açıklıyordu. O günlerde, Rusya'da, şimdiki gibi, insanlar arasında Sulh ve Eşitlik, tam anlaşılır ve kullanılır bir ifade olmadığı için, hoca, farmasonluğu havada bırakarak dersi kısa kesti.

İki yıl sonra, Rusya sosyal demokrat işçi partisinin şerefli bir üyesi iken, bir yeraltı toplantısında, siyasal eğitimcimiz, Rus ihtilâl hareketi tarihinde Aralık'çılar isyanı'nın önemini övünerek anlatıyordu. Şöyle diyordu: «...26 aralık 1825 muhafız alayının yüksek rütbeli subayları kıt'alarını çarın sarayına yürüttüler ve Çar 1. Nikolai'yi, halka bir Anayasa vermesi umulan, kardeşi Constantin'e tahtı devretmeye dâvet ettiler. Askerler, bütün gün boyunca orada durdular ve öğretildiği gibi,

«...Constantin ve karısı Constitutsia!» diye hep bir ağızdan haykırdılar ve Constitutsia'nın, Constantin'in karısının adı olduğunu sanıyorlardı.

Bu ayaklanmanın liderleri ne sosyalist ne de demokrat idiler..» ve devam ederek «...Bunlar Freimasson'lardı, kalpleri kanayan, içleri yanan cinsten insanlardı ve programları da misterlerle örtülmüş olduğu için kimse tarafından anlaşılıyordu. Ama, tam manasıyla mağlûp edildiler, liderleri toptan idam edildiler ve Freimasson'lar ebediyen ve ölüm cezası hükmü ile kanundışı edildiler...»

Bizim siyasal eğitimcinin yanlışı vardı. Rusya'da Masonluk Nikolai'nin büyükannesini, dile düşmüş Büyük Katerina tarafından, elli yıl önce kanun dışı edilmiştir. Nikolai, sadece bu yasağı tekrar dile getirdi. Çok dikkate değer olan şey, Rusya'da masonluğa ilk izin veren de aynı Büyük Katerina'dır.

Şuuru bozuk olan, kocası Çar Üçüncü Peter'in öldürülmesinden sonra, doğuştan ve milliyeti bakımından Alman olan Katerina, kendini Rusya'nın İmparatoriçesi ilân etti ve 1762 den 1796 ya kadar otuzdört yıl, demirpençesi ile hüküm sürdü. Hükümranlığının ilk birkaç yılında, Batı Kültürü'nün Rusya'ya girmesine bir az müsait ve eği-

limi varmış gibi göründü. Bu maksatla Voltaire ve Diderot gibi Fransız edebiyatçıları ile canlı bir muhabere başlattı ve görünüşte, Rusyalı teb'asının, halkının kültür seviyesini yükseltecek olan bir program hakkında tavsiyelerini almak istedi. Onların teklifi, esaretin, köleliğin kaldırılması ile işe başlanması oldu. Katerina dinledi, ama, ertelemedi. Köleliği yoketmek, mülk sahiplerinin menfaatlerine karşı bir hareket demek olacaktı. Bu sıralarda, nüfuzlu bir Rus Senatörü Albay Yelagin, St. Petersburg'ta bir Mason Locası açmak için izin almak üzere İmparatoriçeye başvurdu.

1773 te Yemelian Pugachov'un liderliğinde bir köylü ayaklanması patlak verdi. Kaçak köleler ve muhalif kazaklar onun bayrağında toplandılar ve Pugachov kısa zamanda müthiş bir orduya kumanda ederek, Katerina'nın tahtını iki yıl sarstı durdu; şehir üstüne şehir zaptederek 1775 e kadar Moskova yakınlarına geldi ve durdu.

En nihayet, orada tuzağa düşürüldü ve Suverov tarafından esir alındı. Demir bir kafes içinde Moskova'ya getirildi, hakaretlere uğradı, işkenceler yapıldı ve boynu vuruldu. Ordusunun büyük bir kısmı imha edildi. Bundan sonra Katerina Batı'ya sırt

çevirdi ve eski çarlar gibi, intikam ile işine devam etti. Köylü Köleler yine eski esir statüsüne irca edildiler ve mümtaz sınıf yine onların ölüm-kalım'ında sözsahipliği hakkına kavuşturuldu. Mason Locaları toptan kapatıldı ve Franmasonluk «ebediyen» ve ölüm cezası altında, kalandı edildi.

Başarı ile tevsik edilebiliyor ki Catherine'den sonra bile, Rusya'da bir yeraltı Franmasonluğu uzun süre yaşamıştır; çünkü, daha önce gördüğümüz gibi (Decembrists) Aralıkçılar içinde bir grup Mason mevcut idi. Bunların yenilgisinden sonra Franmasonluk lafı bile Rus sözlüklerinden çıkarıldı; ama, buna rağmen Moskova'daki meşhur Rumyantzev müzesinde masonik tarihe ait gizli bir takım belgeler kalmıştır. Orada, 1860 larda Leo Tolstoy Harp ve Sulh romanındaki protagonist Piërre Bezukhov'u -bir mason olarak düşündüğü- yaratmak için, masonluk üzerine malzeme araştırmaları yapmış ve bu işe çok vakit harcamıştır.

Yıllar ve olaylar birbirini kovladı ve «Franmasonluk» sözcüğü Rusya'da tekrar duyuldu. Bu sefer ses Kremlin'den geliyordu. Sanki, bu çatlak ses yalancı edasıyla bir felâketin habercisi idi. Franmasonluk, sabıkali bir

kaatil şahsında, eski ihtilâlcı liderlerden seçme bir grupta birlikte, muhakeme edilecekti.

Sonra 1936 ya geldik. Ben New York'ta yaşıyordum, senelerden beri Amerikan vatandaşı da olmuştum, ama, hâlâ, ihtilâlcı liderlerden önde gelenlerin adlarını ve, Rusya komünist bir ülke olmadan çok önceki sosyal demokrat işçi partisi üyelerinin bu insanlara olan hayranlıklarını unutamamıştım. Rusya artık kendi kendinin reklamını yapan Stalin adlı ve memleket insanlarının nefesalmalarını bile kontrolü altında bulunduran bir avatar'ın pençesinde idi : Milyonlarca insanı öldürdükten sonra, Komünizmin A.B.C.'si adlı ve komünistlerin incili olan kitabın yazarı Bukharin'e karşı, marxist, Leninist otorite olarak kendi önemsizliğini her kafadan sıllıp atacak kadar cür'etli bir anlayışa sahipti. Askerî bir lider olarak ta, Trotsky ile sivil harbi kazanan ünlü generaller Tukhachevsky, Gamarnik, Bluecher, Yakir, Eide-man ve diğer bir çok insan karşısında, hiçbirşey olduğunun hafızalardan yok edilmesi için büyük bir iştihak duydu. Bütün bunlar, bu insanlar, kendi halkı üstündeki menfur ve saldırgan baskısı ve tutumu kuvvetleninceye kadar, yıllarca hapslere kapatıldılar ya da sürgünlere gönderildiler.

Şimdi hepsi Moskova'ya, gruplar halinde getiriliyordu - üç grup ordu generalleri - casusluk, sabotaj ve devlet memurlarını katil suçlarından muhakeme edileceklerdi.

Tahmin edildiği gibi, hepsi suçlu bulundu ve öldürüldüler. Kütle çarmıhlanması, muhtelif grup muhakemeleri arasındaki aylık aralıklarla, üç yıl kadar sürdü. Her muhakemeden sonra, davanın, kitap formunda, stenoğrafiye edilmiş bir raporu çıkarılıyordu; bu, muhtelif Avrupa dillerine tercüme ediliyor ve komünist kitapçılarda satılıyordu. Bende, hâlâ, ikinci muhakemenin 580 sayfalık raporu var; burada komünist Jürisprüdansı'nın sahtekârlığı, dolandırıcılığı, konu hakkında hiç bir şey bilmeyen savcı Vyshinsky'nin korkusuzca uğraştığı Franmasonluk meselesi'ni ortaya attığı zaman, istemeden ve apaçık bir şekilde, ortaya çıkıyordu.

Bu muhakeme 1937 yılının 23 ocak'ından 30 una kadar sürdü. Mahkûm edilenler Lenin'in silâh arkadaşlarından onaltısı ile bir V. V. Arnoid idi. Günün bilmece si haline gelen şey bu A r n o l d 'un kimliği idi. Henüz öldürülmemiş eskilerden hiçbiri, önceki ihtilâlcilerden böyle bir isim duymamışlardı. Fakat, onun, savcı Vyshinsky nin hesaplı is-

ticvaplarının müziğine uydurdu -
ğu ölüm dansı, raporlarda tes-
bit edildiği üzere, muammayı
çözmüştü. Arnold, Franmasonluk
hakkında bir eksper gibi rol al-
mak üzere angaje edilmiş bir
sabıkalı kötü kişi; ve Vyshinsky
de, Uriah Heep ve Peter hikâye-
sindeki karmaşık karakteri ile
Farmasonluğa karşı «Sağlam
bir Vak'a» monte ettiği düşünce-
sinde idi.

Resmî stenoğrafik raporun
302 den 350 ye kadar olan say-
falarında, Arnold, emir üzerine,
gerçek karakterini açığa vurarak,
resmî ifadesinden döner. Bir
piç olarak doğmuş ve fahişe
olan annesi tarafından terk e-
dilmişti, çocukluğundan beri
kendi aklı ile yaşadı, hırsızlıkların
her türlüşünde usta oldu, üç
ordudan kaçıp kayboldu, gemi
ile New York'a sıçradı, Birleşik
Amerika Devletleri ordusuna
kaydoldu; pis bir hırsızlık işin-
den yakalandı ve, Finlandiya'ya
sürüldü.

Vyshinsky kendi şahidi ola-
rak neden böyle bir itibarsız, a-
şağılık adamı seçmişti? Resmî
rapor okunmaya devam olununca
sebeup anlaşılıyor : Kardeşlik'i
itibardan düşürmek için üyeleri
nin moral karakterini gözden dü-
şürme yolu seçilmiş olan bir
prelude'tü bu...

Fakat, 321 inci sayfadan 335 in-
ciye kadar, savcı, Gogol'un hikâ-
yelerinin birindeki yaşlı cadı ka-
dın gibi, alenen, kendikendini
döver durur! Franmasonluğun
ne kadar zaif, cılız olduğunu
«dünya'ya ispatlamak için» ha-
zırlanmış olan bu onbeş sayfa
eksper «bilirkişi» nin yanlış yo-
la sürmesiyle bütün planı açığa
çıkan savcının masonluk konu-
sundaki muhteşem cehaletini or-
taya çıkarmıştır.

Arnold, New York'ta bulunduğu
sırada Mason olduğunu beyan
etmiştir. Masonluk konusundaki
soruşturmaya ait sayfalardan,
şimdi vereceğimiz bir iki örnek
saygısız savcının sovyet jüris-
prüdansı'nı nasıl tam bir çökün-
tü haline soktuğunu canlı bir
şekilde açığa çıkarmıştır.

Sayfa 322 :

Vishinsky : Hiç bir yerde bir
mason locasına üye oldunuz mu?

Arnold : Evet, oldum.

Vishinsky : O zaman hangi din-
den diniz?

Arnold : Lutheran idim. (o gün-
lerde Lutheran kilisesinin bazı
kolları, mensuplarına masonluğa
iltihak izni vermezlerdi.)

Vishinsky : Bir mason locasına
girmeyi nasıl başardınız?

Arnold : Bir beyanname - talep-

name - verdim ve mason locasına katıldım. (Öyle anlaşılıyor ki, bir adamın talepname vermeden ve kabul edilmeden önce, loca toplantısında tasvip edilerek oylanması ve isteklinin üç vatandaş ve üç Loca üyesi Kardeş tarafından tavsiye edilmesi gerektiği Arnold'a anlatılmamış.. Sonra, birsonraki dereceye geçmeden öncekinin tarihi, ritüeli ve sembolizması üzerinde inceleme yapılması gereği geliyor. Dil bilgisi eksik olan bir okumamış adamın bu etütlerde bir yeteneğe sahip olması çok güçtür.)

Vinhinsky : ...ve bütün masonik ritleri görüp öğrendiniz mi? (Hangi Ritler ? ne demek?)

Arnold : Bütün istenenleri (icra ettim) gördüm öğrendim.

Sayfa 323 :

Vishinsky : Söyleyin bakalım, hangi locanın üyesi idiniz?

Arnold : Üçüncü locanın, üçüncü derece ve üçüncü kademenin... (böyle bir isimlendirme ve sıralama yoktur.)

Vishinsky : Adı ne idi locanın?

Arnold : Farmasonların eski tarikatı, eski hür tarikat.. (Hiç böyle titrler de yok..)

Sayfa 325 :

Vishinsky : ...demek siz farmasonluğa bir Lutheran olarak girdiniz?

Arnold : Evet.

Viskinsky : Evet ama, ya Rus olduğunuzu söyleseydiniz sizi kabul etmezlerdi değil mi?

Arnold : Evet etmezlerdi. (Farmasonluk bütün milletleri ve bütün Dinleri kabul eder.)

Ve buna benzer birçok iğrenç şeyler, yalanlar.....

Ancak Kardeşlik'in - Fraternity - üyeleri, Masonlar, geveze Vishinsky'nin, «Boss» tarafından emredilen şekilde, masonluğu tahkir etmek için bütün gücünü kullanmış olduğunu görebilirler. Stalin'i Masonluğun tahkirine, küçük düşürülmesine iten sebep ne idi? Acaba, taa Quator Coronati'yi öldürten Diocletian' danberi, zaman zaman, kabaran karanlık dalganın tepesine çıkarak diğer Diktatörlerle boy ölçüşmek, metot birliği kurmak mı idi; yoksa, sadece, Moskova komünist Bravo'sunca malûm olan Don-Quixotizm'lerden biri mi idi?

Kim bilir ve ne olursa olsun, kimin umurunda ?.....

Para

Raşid TEMEL

(New Age'den)

Hayatta para ile alınacak bir çok değerli ve kıymetli şeyler olduğunu biliriz. Ama para hiç bir zaman onur (izzetinefis) veya temiz bulunçu (vicdanı) satın alamaz. Sevgi ve dostluk gibi şeyler de para ile alınamaz, bunlar hakedilerek kazanılır.

Para ilaç alır ama sağlık alamaz.

Para yiyecek alır ama iştah alamaz.

Para yatak alır ama uyku alamaz.

Para bir ev alabilir ama bir yuva alamaz.

Para lüks şeyler alır ama kültür alamaz.

Para eğlence alır ama mutluluk alamaz.

Hayatta en iyi şeyler para ile alınamayanlardır.

MASONİK ESASLAR

Almanya'da Masonluğun Dış Aleme Tanıtılması Çalışmaları (*)

Derleyen : Orhan ALSAÇ

Almanya Birleşik Büyük Locası 1973 Konvanında masonluğu dış aîeme tanıtmak için bir program yaptı.

26-28 Ekim 1973'de Berlin'de toplanan Almanya Birleşik Büyük Locası konvanı, toplantıya katılan Üstatların büyük çoğunluğunun oyları ile «Masonluğu dış aîeme tanıtma komitesi»nin geliştirdiği «Alman masonluğunu dış aîeme tanıtma çalışmaları ana ilkesi (Konsept'i) ve bunun finansmanı» teklifini kabul etti. Masonluğu dış aîeme tanıtmanın hedefi, içeriği ve çerçevesi hakkında senelerdir yapılan, ürünsüz tartışmalar böylece sona erdi ve Almanya'da masonluğun toplumdaki varlığının, davranışının ve gelişmesinin teminatını içerecek bir program yapılmasının yolu açıldı.

Masonluğu Dış alemde tanıtma çalışmaları Birleşik Büyük Locanın,

(*) Bu derleme Bruderschaft dergisinden yararlanılarak ve kısmen aynen tercüme edilerek hazırlanmıştır.

Alman mason kardeşliğinin, çok eski uğraşlarından biridir. Alman masonluğunun birleşmesinin hukuksal belgesi olan Magna Chartada (Büyük locaların birleşme protokolu) bu şöyle formüle edilmiştir :

«Bu milli düzen (yani Büyük Localar Birliği) nizamî bir kuruluş olarak, Alman masonluğunu dış aleme karşı temsil görevini üstüne almalı, ayrıca da her bakımdan hakiki bir mason birliğinin ve müşterek görevlerinin temelini teşkil etmelidir.»

«Bu görevler, kuvvetlerinin takviyesi, Alman masonluğuna karşı hak-sız saldırıların savunulmasıdır.»

Masonluğu Dış Aleme Tanıtma Çalışmaları Komisyonu, birkaç fahri üyesiyle, yetersiz mali olanaklarına rağmen senelerce başarı ile çalışılmış, iyi, sağlam ve olumlu bir hizmet yapmıştır. Fakat bugünün isteklerine uygun bir şekilde, harici alemin geniş çevrelerine kadar uzanmak için mevcut araçlar yetersizdir. İşte 1971'de Brauensweig'ta toplanan konvan, Alman büyük localarının bu konuda da birleşmesini ve Birleşik Büyük Locanın masonluğu dış aleme tanıtma çalışmalarına kesin ve yeni dürtüler getirmesini sağlamıştır. 1972'de kardeşler arasında yapılan bir çağrı ile toplanan 20.000.— DM. dış aleme açık masonik çalışmaların programlanması için lüzumlu ilk mali fonu teşkil etti.

Kısmen yenilenen ve genişletilen «Masonluğu Dış Alemde Tanıtma Çalışmaları Komisyonu», 1972 konvanının verdiği görevi yüklendi; birkaç aylık kısa bir süre içinde tamamlayarak 1973 Konvanında sonuca ulaştırdı. Komisyonun Temmuz'da Hanover'de, Ağustos'ta Hamburg'ta yaptığı iki büyük toplantıda esas fikirler geliştirildi ve bu esasa göre yapılan diğer müzakerelerde de bütün program Konvanın kararına sunulacak hale getirildi. Burada şu hususu belirtmek gerekir ki, Birleşmiş Büyük Loca Büyük Üstadı, Friedrich Heller Kardeş, bütün toplantı ve müzakerelere katılarak şahsını ve makamını bu işe hasrederek, bu konunun Alman masonluğunun geleceği için ne kadar önemli olduğunu herkese gösterdi. Komisyon ayrıca mali bakımdan yeteri kadar olanak bulduğu için, mason olmayan bir tanıtma uzmanının çalışmalara müşavir olarak katılmasını sağladı ve bu da çok yararlı oldu.

Berlin Konvanına sunulan ve kabul edilen ana fikrin önemli kısımları aşağıda açıklanmaktadır :

Çıkış Noktası / Durum Analizi

Almanya'da masonluk, dış alemde saygılı bir tanınma düzeyinde olmakla övünebilir ise de, büyük bir kitle masonluğun hedefleri, amaçları ve içeriği hakkında bilgisizdir ve masonluğa karşı korkunç bir genel ürkeklik (iticilik) hissi içindedir. Pek küçük bir azınlık masonluğu iyi niyetle ve olumlu karşılamaktadır.

«Kardeşlik» dergisinden alınmış birkaç rakam (10. yıl, 8. Nüsha, Ekim 1968, Sayfa 194-202) bu durumu açıkça ortaya koymaktadır :

- Almanya'da nüfusun % 78'i (16 yaş dahil olursa erkeklerde % 85'i) hayatlarında yalnız bir defa masonluktan söz edildiğini duymuştur.
- Kendilerine «Masonluk hakkında birşeyler biliyor musunuz?» sorusu sorularının % 77'si (Erkeklerde % 74'ü) nötr, genel, pek az açık cevap vermekte veya hiç cevap verememektedirler.
- Soru sorularının ve masonluktan söz edildiğini bir defa duymuş olanların % 31'i (Erkeklerde % 37) masonluğu red etmektedir.
- % 21'i (Erkeklerde % 23) kendilerine kalsa Almanya'da masonluğun yasaklanması fikrindedirler.
- % 6'sı (Erkeklerde %8) masonluğa karşı iyi fikirler beslemektedirler.
- % 6'sı (Erkeklerde % 9) masonluğa karşı sempati ve saygı duyduklarını söylemektedirler.
- % 4'ü (Erkeklerde % 5) birinin mason olduğunu öğrenince ona sempati ve saygı duyduklarını söylemişlerdir.

Almanya'daki birçok locaların durumu senelerden beri kritiktir. Büyük şehirlerdeki birkaç aktif locanın durumu hariç, locaların üye sayısının azalması ve yaş ortalamasının yükselmesi bu kritik durumu açıkça göstermektedir. Ve belki bunlar masonluk hakkındaki olumsuz gelişmenin hızlanmasının da nedenleridir.

Dış Aleme Tanıtma Çalışmalarının Hedefleri :

Bunlar uzun vadeli hedefler ve kısa vadeli hedefler olarak ikiye ayrılmıştır :

Uzun Vadeli Hedefler :

1. Dış alemde mevcut Masonluk hakkındaki olumsuz ön yargı ve kanıların düzeltilmesi, yerlerine olumlularının yereştirilmesi.
2. Masonluk için istenen sempatinin halkın büyük çoğunluğuna aşılması ve geçerli tutulması.
3. Locaların yeni üye kaydetmelerinde desteklenmeleri.

Kısa Vadeli Hedefler :

1. Masonluk hakkındaki iyi düşünce ve kanıların önce bir çekirdek hedef grubuna aşılması ve geçerli kılınması.
2. Tüm üye sayısının % 10 arttırılması.

Dış alemdeki çalışmaların hedefi, dış alemin masonluk hakkında aydınlatılması yolu ile mi, yoksa üye sayısının arttırılması yolu ile mi olması gerekir? sorusunun cevabı, beklendiği gibi, Berlin Konvanında şiddetli tartışmalarla, fakat tereddütsüz bir şekilde şöyle olmuştur : Alman masonluğunun dış aleme tanıtılması çalışmalarının tek hedefi, kamunun masonluğun ve masonların amaçları, hedefleri ve etkileri hakkında aydınlatılması yolu ile olmalıdır. Üye sayısının artması yalnız böyle bir çalışmanın olumlu ve lojik bir sonucu olabilir. Dış aleme tanıtma çalışmalarında, sadece bu sebeple, üye toplamaktan kesinlikle çekinilmelidir.

Hedef böylece belirdikten sonra, dış alem çalışmalarında biz kime (hangi gruplara) yönelmeliyiz?

Genel Hedef Grupları ve Niceliksel Tarifleri Şöyle Yapılmıştır :

Masonluk hakkında arzu edilen olumlu görüşleri telkin edeceğimiz genel hedef grubu bütün halktır. Ama bunun içinde ağırlık verilecek bölüm 21-60 yaş arasındaki erkekler, bunların içinde de 25-40 yaş grubudur. Bu çalışmalar, özellikle 20.000 nüfuslu şehirlerden 100.000 ve daha fazla nüfuslu şehirlere doğru yapılmalıdır.

Genel Hedef Grupları ve Niteliksel Tarifleri de Şöyledir :

Aşağıdaki nitelikleri olan gruplara yönelmede ağırlık tanınmalıdır :

Geniş anlamda sosyal bülğantıları olanlar; rasyonel olmaktan çok emosyonel güdüde olanlar; sorumluluk duygusu olan vatandaşlar; politikada ve inanışlarında extremlere bağlı olmayanlar; görev kabulde gönüllü olanlar; insani bağları değişken olmayanlar; kültür konuları ile ilgili olanlar; olgun, bağımsız olup ruhsal gelişmeye çaba harcayanlar.

Çekirdek Hedef Grupları ve Niceliksel tarifleri de şöyle yapılmaktadır :

16 yaşındaki erkekler, ki bunların hemen hepsi masonluğa karşı olumlu bir tutumdadır, Almanya'da nüfusun % 4-7'sini (1,2 - 2,1 milyon) oluştururlar.

Çekirdek Hedef Grupları ve Niteliksel Tarifleri de Şöyle Yapılmaktadır :

Kendi sosyal faaliyetleri dolayısıyla masonluğa yakın özellikler taşıyan hedef gruplarından olup yukarıda, genel hedef gruplarında, açıklanan özellikleri olanlar. Meselâ hümaniter, yaratıcı meslek veya birliklere mensup olanlar.

Burada açıklanan çekirdek hedef grupları aynı zamanda masonluğa karşı olan gruplardır. 1974/75 çalışmalarının hedefi bunlar olmalı ve bu şekilde önce bu grubun, açık bilgilerle donatılarak, masonluk hakkında pozitif düşünceleri sağlanmalıdır. Böylece bu grup, bundan sonra bizim etkimiz olmadan, ne zaman bu konu açılırsa çevrelerinde olumlu fikirlerin oluşmasını sağlarlar ve masonluk için faaliyet göstermiş olurlar. Dış alem çalışmaları yapan grubumuz bunlara devamlı ve açık bilgiler vererek destek olmalıdır.

Dış Alemde Tanıtma Çalışmaları Programı

Dış alemde çalışmanın içeriği dosdoğru bilgi vermektir.

Önemli olan, dış alemde masonluk hakkında yerleşmiş yanlış fikir ve kanıların düzeltilmesi ve bunların yerine masonluk, loca ve masonlar hakkında doğru bilgiler vererek bunların yerleştirilmesidir. Bunun sağlanması uzun, yoğun bir çalışmaya bağlıdır. Dış alemde tanıtma çalışması komitesi üyeleri, hangi yanlış görüş ve fikirlerin

düzeltilmesi ve yerlerine hangilerinin yerleştirilmesi gerektiğini, ana fikirleri içinde, formüle etmeğe çalışmışlardır. Bu derleme veya özetleme pek çok üstatları esaslı şekilde ilgilendirdiği için, buraya da aynen alınmıştır :

1. Masonluk Hakkında Düzeltilecek Yanlış veya Haksız Kanılar :

- Masonluk gizli bir dernektir.
- Masonluk insanları manen eritir.
- Masonluk modası geçmiş tarihi bir topluluktur.
- Masonluk ticari çıkar sağlayan bir topluluktur.
- Masonluk Zenginlere mahsus bir kulüptür.
- Masonluk mevcutların yerine geçmeği amaçlayan bir dindir.
- Masonluk kadınlara düşmandır.
- Masonluk kulis arkasında çalışan politik bir topluluktur.
- Masonluk acaip giysilerle, esrarengiz merasimler yapan, ayinler düzenleyen karanlık bir dernektir.
- Masonluk gizli bir üst makamdan idare edilen Uluslararası bir topluluktur.
- Masonluk bir yahudi kuruluşudur. (Sionist).
- Masonluk bir komünist kuruluşur.
- Masonluk din düşmanı bir kuruluşur veya dinsizlerin bir topluluğudur.

Yukardaki Kanıların Yerine Konacak Doğru ve Olumlu Bilgiler :

- Masonluk gizli değil kapalı bir dernektir. Ancak kendini yetiştirmek isteyen ve buna elverişli ve gayretli olanları kabul eden bir dernektir. Masonluk insanları bir erıştırme yolu ile kayd eder ve bunun için erıştirmeye yatkın kimseleri kabul eder. Bu gizlilik demek değildir. Bu Mason olmayanları küçük görmek te değildir.
- Masonluk üyelerini manen eriten değil, yücelten, onlara iyi, doğru ve bilgili olmayı, bunları akıl yolu ile elde etmeği öğreten bir okuldur.

- Masonluğun önemli bir geçmişi vardır. Bu yüzden hakikaten tarihîdir. Ama daima iyiliği doğruluğu öğrettiği için nasıl modası geçmiş olabilir? Dünyanın her yerinde, en ileri toplumlarında yaşadığına göre, modasının geçmemiş olduğu saptanmıştır.
- Masonluktan çıkar arayanlar hüsrana uğrarlar; çünkü böyle bir davranışı masonluk kesinlikle red eder ve üye alırken ilk uyarılarından biri bu ilkesini belirtmektir.
- Masonluk hiçbir zaman ne zenginler kulübü, nede fakir yardımlaşma derneği olmuştur. Çünkü masonluk sadece kendine mahsus bir dünya görüşü olan insancıl bir topluluktur.
- Masonluk bir din olmadığı gibi bütün dinleri makbul tutan, üyelerindeki inanışlara karışmayan, din, ırk, renk farkı gözetmeyen, bunlar üzerine tartışmayı yasaklayan ve böylece insanları birbirine yaklaştırıp kardeş yapan bir anlayışın öncüsüdür.
- Masonluk yalnız erkeklerin biraraya geldiği ezoterik bir topluluktur. Bu kadın düşmanlığı demek değildir. Bu geleneksel tutumunun faydasına inanır. Bununla beraber kadınların da katıldığı toplantıları ve sosyal faaliyetleri vardır.
- Masonluk, hiçbir zaman politika ile uğraşmaz ve bu konudaki tartışmaları da yasaklar. Böylece insanlar arasındaki anlaşmazlıkların bir nedenini ortadan kaldırdığına inanır.
- Masonluk çok eski bir tarihi olan, geleneklerine bağlı bir topluluktur. Bunun için eskiden kalma giysileri ve çeşitli törenleri vardır. Ama bunların hiçbiri karanlık maksatlar için değildir. Tarihine bağlılık ve eski atmosferi yaşatmak amacını güden bir tutumdur bu.
- Masonluk milli sınırlar içinde kendi kendini demokratik usulde idare eden bir topluluktur. Uluslararası bir üst makama bağlı değildir. Masonluk tüm dünyaya açık bir topluluktur, yani evrenselidir. Bu ilkeye bağlı olmak şartile ulusal bir örgütü vardır.
- Masonluk hiçbir zaman sionist bir teşekkül olmamıştır. Aksine bir zamanlar yahudileri aralarına kabul etmemişlerdir. Bu yanlış kanı, masonluğun incelediği konular arasında bulunan dinler tarihi dolayısıyla ve bazı sembollerindeki ve kelimelerindeki benzerlik yüzünden ortaya çıkmaktadır.

- Masonluk bir komünist kuruluş ta değildir. Çünkü masonluk antitotaliter, demokratik bir kuruluştur. Demokrasi olmayan yerlerde masonluğun da olmayışı bunun en güzel delilidir.
- Masonluk din düşmanı değildir. O kadar ki, dini olmayanı, bir allaha inanmayanı kabul dahi etmez.
- Masonluk bir dostluk ve kardeşlik topluluğudur. Masonlukta hiç bir konuda önyargı yoktur. Masonluk her türlü eleştiriye açık bir topluluktur. Masonlukta daima hakikati araştırmak esastır.
- Masonluk uluslar arası anlayış ve insanca bağlılık isteyen bir topluluktur.
- Masonluk üyelerine toplumda kendini bilmeyi ve ona bu yol ile yararlı olmayı telkin eder.

2. Localar Hakkında Düzeltilecek Yanlış veya Haksız Kanılar :

- Localar gizli, içinde ne yapıldığı bilinmeyen (Cadı Kazanı gibi) yerlerdir.
- Localar yabancıların sokulmadığı gizli buluşma yerleridir.
- Localar kabuğuna büzülmüş bir kurumdur.
- Localar çıkarıcıların toplandıkları, çıkar düzeni kurdukları yerlerdir.
- Localar eskimiş, müzeliç olmuş, sosyal aktivitesi kalmamış topluluklardır.

Yukarki kanıların yerine yerleştirilecek doğru ve olumlu bilgiler :

- Localar kardeşlik bağlarıyla bağlı erkekler topluluğudur. Yabancılarla ve hanımlarla da müşterek toplantılar yapan sosyal ve kültürel bir buluşma yeridir.
- Localar mensupları arasında yaş ve meslek ayrılığını yok eden, onları sevgi ve saygı esasına göre bir araya getiren yerlerdir. Bu kabuğuna büzülmüşlük sayılmaz. Çünkü bu ilkeleri benimseyenlerin böyle bir topluluğa katılması, yani mason olması her zaman mümkündür.
- Localar çıkarıcıların toplandığı yerler değil, aksine masonları çıkarıcı olmamaları için devamlı telkin altında tutan yerlerdir.

- Localar başka türlü düşünenlerle dialog kurma olanağı sağlayan yerlerdir. Bir forum olan localar, düşünceler, fikirler yeni oldukça, nasıl eskimiş, müzelik olmuş, sosyal aktivitesini kaybetmiş sayılabilirler?
- Localar hakikati arayanların emniyetle toplanabilecekleri korunmuş yerlerdir, gizli değil yabancılara kapalıdır. Tıpkı üyesi olmayanları kabul etmeyen kulüpler gibi.
- Localar içlerinde merasimler de yapılan konferanslar verilen, disiplinli, sosyal ve görkemlilik bakımından örnek çalışma yerleridir.
- Localar, üyelerine toplum içine güvenle çıkmada kendi kendini hazırlama ve geliştirme olanağı sağlayan kutsal yerlerdir.
- Localar, doğruyu, iyiyi ve güzeli arayanların yalnız karakter ve masonluğa yatkınlıkları bakımından seçilerek kabul edildikleri, böyle olanların bir daha ayrılmak istemedikleri yerlerdir.

2. Masonlar Hakkında Düzeltilecek Peşin Yargılar :

- Masonlar olduğundan fazla görünen, gösteriş meraklısı kimselerdir.
- Masonlar mason olduklarını söylemekten korkan kimselerdir.
- Masonlar dinsiz kimselerdir.
- Masonlar çıkarıcı kimselerdir.
- Masonlar birbirlerini körü körüne tutan kimselerdir.
- Masonlar milli hisleri olmayan, memleketini sevmeyen kimselerdir.

Yukarıki yargıların yerine yerleştirilecek kanılar :

- Mason toleran (hoşgörü sahibi), kendine güvenilir, anlayışlı, hakikati arayan, doğru bildiğini çekinmeden söyleyen, kardeş canlısı, iyimser, görevsever, yeniliklere açık, yüksek bir varlığa (Allah) inanan, ama bağınaz olmayan, olgunlaşmaya müstait, nefis muhasebesi yapan, (kendi kendine hesap soran) dürüst ve makul (uslu) bir kişidir.

- Mason korktuğundan değil, yukarki özelliklerinden ve tevazuundan dolayı ne kendisinin ne de başkasının mason olduğunu söylemez.
- Bu özellikteki insanların kovalandığı toplumlarda (geçmişte ve bugün) mason olduğunu söylemekten korkmak ayıplanacak bir husus sayılmaz.
- Dinsizler mason olamazlar. İmanı olmayan kimse masonlarca makbul ve güvenilir insan değildir.
- Masonlar kardeşin kardeşe yaptığı kadar birbirlerine yardım ederler. Ancak bu yardıma lââyık olmak ve buna hak kazanmak şarttır. Yani bu yardım körü körüne ve haksızca olamaz.
- Her milletin milli kahramanları arasında pek çok mason vardır. Mason öğretilerinin başında ailesine, ulusuna ve yurduna bağlı ve yararlı olmak vardır. İnsanlığa bu yoldan yararlı olunabileceği telkin edilir.

Bu malzeme koleksiyonundan faydalanılarak, masonluk hakkında birkaç cümle ile aşağıdaki kısa ana tekst geliştirilmeğe çalışıldı. Şüphesiz bu tekst bir konuşma veya bir makale olabilmesi için üzerinde çalışılmaya ve geliştirilip genişletilmeğe muhtaçtır. Her mason kardeşin bunu denemesi ve çok başarılı olanlardan faydalanılması tavsiye değer bulunmaktadır.

Masonluk Kardeşlik İçinde Kendi Kendini Bulmadır :

Masonlar arasında hakikat, ruh ve insan sevgisi, meslek, mevki ve gelir durumunun üstünde tutulur.

İnsanlık, hesaba, çıkara dayanan bir anlayışın önünde sayılır. Duvarcı alet ve işaretleri eski zamanların şantiye çalışmalarından gelmedir. Bunlar kardeşliğin, ancak dünya nizamı üstünde bir düzen içinde var olacağına inanılan insan sevgisi ve değişmez bir tolerans içinde, gelişebileceğini sembolize ederler.

Semboller, idrak ve kelimeler ötesinde öğretici anlamlar taşıyan araçlardır. Masonlar bunun için sembollere çok değer verirler.

Masonların başka insanların aleyhine olan hiçbir sırları yoktur. Tek sırları kardeşlerin kabul merasimlerindeki söz ve hareketleri ve çalışma yerlerindeki geleneksel giysi ve davranışlarıdır.

Bunlar — ikiyüz seneden beri bilindikleri halde — özel kişisel konular gibi, dış aleme açıklanmazlar, açıkca yapılmazlar.

Masonlar ayrıca sosyal ve kültürel çalışmalar yaparlar ve bunlara mason olmayan kadın ve erkekleri de davet ederler.

Masonlar özgür insanlardır ve bunun için de eleştirici ve fakat kendini bilir vatandaşlardır. Başka türlü düşünenler ile dialog kurarlar ve düşünce ayrılıklarını yenmeğe çalışırlar; ama her türlü taassubu (bağnazlığı) da kesinlikle red ederler.

Masonların dünya masonluğu içindeki özerklik anlayışları, yurt sınırları içindeki locaların bir büyük locada birleşmesini gerektirir. Masonların beynelmilel bir üst makam teşkilâtı yoktur. Yani beynelmilel değil alemşümüdür. Masonluk daha çok, bütün ırkların, renklerin, milletlerin, dinlerin, dillerin, makamların, partilerin aralarındaki farkları insan sevgisi ile gidermeyi amaçlar.

Masonların her yerde Kardeşleri vardır

Bu slogan bütün açıklamalarda yer almalıdır. Dış alemde çalışma çabalarımızda bu sloganın önemli bir etkisi vardır.

Teklif Edilen Tedbirler :

Masonluğu, dış alemde tanıtma komisyonu milli ölçüde şu tedbirleri önermektedir :

1. Hedef alınan gruplara hitap eden bir yayın organı aracılığı ile milli hudutlar içinde önyargıları hedef alan bir yayın kampanyası.
2. Masonluk hakkındaki bilgi malzemesinin sağlanması ve toplanması. Yaklaşık olarak 8 sayfalık ve önemli sorular kompleksini ihtiva eden ve bunları cevaplandıran bir broşür. Buna, şahsen irtibat kurmak isteyen hariciler için, bir müracaat formunun, posta kartı şeklinde eklenmesi.
3. Yaklaşık 5000 DM.'lık, bir masonlar TV mükâfati konulması. Bu programda, meselâ misafir işçilerin problemlerini ele almak gibi, sosyal bir grubun problemlerinin ele alınması öngörülebcektir.
4. Matbuat ve nâşirler için bir masonluk vecizeleri broşürü. Bunun için şu açıklamalara ihtiyaç vardır: Dış alemde tanıtma komisyo-

nu üyeleri kardeşlerimiz, bu konuda milli ve toplu merkezi tedbir ve teşebbüsleri, tek tek locaların dış aleme tanıtma çalışmalarının önünde görmektedirler. Sebepleri ise şunlardır :

- Muhteva ve şekil bakımından en uygun bir seviyede olacak böyle bir merkezi ve milli bir dış aleme tanıtma çalışması tek tek mahalli locaların yapacakları çalışmaların temelini ve çerçevesini teşkil edecektir.
- Ancak böyle bir çalışma, yeteri kadar ilgi toplar ve aynı zamanda formüle edilmiş bilgi verme imkânlarının masrafını karşılamaya imkân sağlar.

Burada son zamanlarda tek tük locaların çok başarılı çalışmaları eleştirilmek veya sorguya çekilmek istenmemektedir. Bunların yani mahalli aktivitelerin çoğunun olumlu, aydınlatıcı bir etki yaptıkları muhakkaktır. Ama böyle bir temel çalışmadan sonra, lokal faaliyetler daha inandırıcı ve etkin olacaktır. Ancak 60 senelerinde Hamburg'ta bir locanın mahalli bir gazetede sık sık rastlanan : «Mason mu olmak istiyorsunuz? Olabilirsiniz. Şu No.'ya telefon ediniz.» gibi bir ilân vermesi uygun olmayacaktır.

Alınması teklif edilen tedbirler arasında tamamlayıcı olarak şunlar da vardır :

Bilgi verecek broşürün baş sayfasında ilgi çekici bir şey olmalıdır. Meselâ çok tanınan, sayılan, popüler bir masonun resmi ve altında onun mason olduğuna dair inandırıcı bilgi gibi.

- Önemli olan, broşürün farkına varılıp okunmasını sağlayacak kadar yoğunlaştırılmış olması ve nihayet,
- İlgisi uyanan okuyucuya, bundan sonraki bilgi malzemesini yazı ile isteme olanağını sağlamasıdır.

«Der Spiegel» zamanımızda hemen tek milli bir irtibat vasıtasıdır. Düşünülen hedef gruplarına hitap etmektedir. Redaksiyon heyetinin seviyesi yeterlidir. Her nüshası 900.000 baskı yapar, ki bu 6 milyon okuyucu demektir. Bundan daha yaygın bir hedef grubu elde etmek olanaksızdır.

TV mükafatı diğer mükafatlar yanında biraz dikkati çekecektir. Ama birinci faaliyet, aslında TV'yi de içine alabilecek genişliktedir.

Komisyon, tek tek localara milli sınırlar içindeki çalışmalarda destek olmaları için şu çalışmaları yapmalarını teklif eder :

1. Merkezde hazırlanan yayın bültenlerini muhteva ve şekil bakımından lokal yayın organlarına uygun şekilde intikal ettirmek,
2. Bilgi malzemesi istenmesini sağlayacak, kuponlu veya kuponsuz günlük gazete ilâvelerini sağlamak,
3. İlgilenenlerin isteyeceği bilgi malzemesini buldurmak,
4. Hazırlanmış bilgi malzemesini hedef gruplara, meselâ doktorlara, posta ile doğrudan göndermek,
5. Basın toplantıları için vesile yaratmak,
6. Masonluk hakkında verilecek konferanslar ve yabancılarla yapılan toplantılarda kullanılmak üzere sloganlar (stichworte) hazırlamak,
7. Konferansı bulmak ve konferansı eğitmek,
8. Locanın yapacağı açık toplantılara, senei devriye gibi vesilelerle, yüksek makamlardaki memurların gelmesini sağlamak,
9. Mahalli objelerle tamamlanmış gezici sergiler tertip etmek.

Doğal olarak bu teklif henüz proje safhasındadır, çünkü önce konvanın kararlarının localar tarafından benimsenmesi beklenmektedir.

Finansman / Bütçe

1974 - 75 için Komisyon aşağıdaki tedbirlerin alınmasını teklif eder :

1. Milli bir yayın kampanyası,
2. Sözü edilen broşürün basılması,
3. TV mükafatı,
4. Bir gezici serginin hazırlanması.

Bu faaliyetler için 18.000.— DM. lâzım olacağı tahmin edilmiştir. Bu miktar anlamlı bir çalışmanın en az gideridir.

1973 Konvanının Kararı

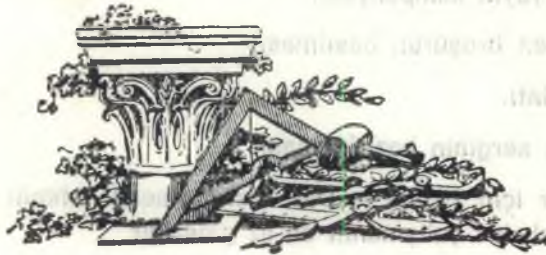
Berlindeki konvanda toplanan üstatlar Birleşmiş Alman Büyük Locası

Büyük Üstadının yaptığı aşağıdaki teklifi üstün bir çoğunlukla kabul etmişlerdir :

Masonluğu Dış Aleme Tanıtma Komisyonunun teklifi esas itibarile kabul edilmiştir. Bu teklifin uygulanması için, Komisyon, Senato (Büyük Kurul, Büyük Görevliler) ve Büyük Üstad müştereken çalışacaklardır.

Yayınlarda tekstler öyle hazırlanacaktır ki, bunlardan önyargılar düzeltilecek fakat doğrudan üye kayıt için reklam veya davet ifadesi olmayacaktır.

Finansman için locaların 1974 bütçelerine üye başına 20.— DM. salma yapmaları önerilmektedir. Büyük Üstada bu çağırüyı yapmak için yetki verilmiştir. Bundan başka, Büyük Üstad ve Senato (Büyük Kurul), Dış Aleme Tanıtma çalışmalarında 1975 yılı finansmanı için Mag-na Charta'yı imzalayan taraflar nezdinde teşebbüse geçmeye de yetkili kılınmışlardır.

Princeton Gnoz'unun Psikolojik İnşaası (1)

Yeni Gnoz'a göre, insan beyni, bir bilgisayar değildir, çünkü insan beyni, biyolojik şuûr ve hâfıza yoluyla, rüşeymin tekevvünü içinde, kendi kendini «monte» eder (kendi «montaj»

(1) **Mütercim'in notu** : MİMAR SİNAN Dergisi 18 inci sayısının «Kitaplar Arasında» bölümünce, nakikati arama yolunda hi görüş ve düşü- nüş tarzını aksettiren Raymond RUYER'in «Princeton Gnozu» (La

ını (2) yapar). Fakat, zihnin «açıklama»larıyla, bir kültürel an'ane içerisindeki kâhil insa- nın beyni, - beyinsel klaviyeden bağımsız görünen «mühendis- zihnin» irâdî montajları için kullanılabilen - bir bilgisayarla mukayese edilebilir.

(2) **Montaj** (Fransızca: montage) = Genellikle, endüstride, birleştirile- cek parçalar için yapılan tertibat, ezcümle otomobil karoserlerini yer

Montajlar.

Psikologlar, fiilî bir eylemi kapsayan, ona tekaddüm eden ve onu yöneltmeye devam eden ve icrâ esnâsında, kolaylaştırma, ayıklama (seleksyon), nehyetme (yasaklama) yollarıyla, onu kontrol altında tutan zihinsel ya da beyinsel her türlü ihzârâta «montaj» (set, adjustment, readiness) demektedirler. Başlama işaretini bekleyen bir yüz ya da bin metre koşucusu, ona göre vaziyet alır ve zihnen, - sporcuların dedikleri gibi - kendini teksif eder. Koşu esnasında, ya da herhangi diğer bir atletik beceride, sporcu, bazen yardımcı algılardan esinlenmek suretiyle gerekli gördüğü pozisyonları ve vaziyetleri alır.

«Montaj», bazen kolaylıkla incelenebilir, bazen de, «ideal»

(1) Devam

Gnose de Princeton) adlı kitabını tanıtmaya çalışmıştı. Muhtevâsı hakkında genel bir fikir vermek maksadiyle bu kitabın bazı kısımlarının tercümesini sunarken, bütünü okunmadıkça tanı olarak kavranamayacağı düşüncesiyle, hiç değinemediğim ve fakat Yeni Gnoz'un psikolojik yönünü belirtmesi bakımından ilgi çekici olan bir paragrafının tamamını (kitabın 204 ilâ 223 üncü sayfalarını) bu defa ayrıca sunuyorum.

bir çözüme müteveccih bir zihni vaziyet, bir görev ya da bir gerilim hali olduğu zaman. incelenmesi güç olabilir. Psikologlar, üç türlü «montaj» ayırd etmektedirler :

1 — Konuşmayı, davranış, faydalı hesapları yöneltten «eylem-montajlar» 2 — Okumayı, idraki ve şuur altı yönlemlerin montajlarını yöneltten «asli montajlar» (meselâ, bir binadan çıkmak, ya da bir şehir dahilinde gezmek için önceden şematik bir itinerer (seyahatname) «monte» edilmes. gibi) 3 — Vasıtaların alt-montajları ile, «amaç-montajlar» (goal-set).

Ayrıca, davranış alanında olduğu gibi, «ahlâkî» durumda da «yön verme montajları» vardır (surat asmak gibi). Nihayet, ge-

(2) Devam

leştirmek, elektrik kaynağı ile birleştirilecek saç parçalarını tutmak için yapılan tertibat anlamında olan bu kelime, daha başka anlamlara da gelmekle beraber, burada, elektro-akustik alanında kullanılan bir tâbir olarak, «bidâyette ayrı olan kayıtların, fasılasız olarak okunmasını temine mâtûf ameliye» anlamına yakın bulunmaktadır; zira, netice itibariyle, bir üst üste getirip, birleştirmek suretiyle, birlikte okumayı ya da anlamayı ifade etmektedir.

nel olarak, «hissiyât montajları»ndan, ya da (sosyal psikoloji deki anlamıyla) «tavır-montajlar»dan bahsedilebilir.

Yarı otomatikleştirilmiş ayıklayıcı etkiler yoluyla yapılan montajlar, yaşayan mahlûkun, atomistik münebbihlere, mikroskopik cevaplar verme çabası içinde kendini kaybetmesini önler. Eylem dahilinde, montajlar, biyolojik ya da psikolojik organizmanın sadece faydalı kısmının kullanılmasını mümkün kılarlar. İdrâk dahilinde, montajlar, bilhassa ayıklayıcı olarak vazife görürler.

Montajlar ve «referans çerçeveleri».

İdrâk, aynı zamanda, «referans çerçeveleri» (referentials) (müracaat yerleri) rolünü oynayan montajların da bulunduğunu farketirir ki, bu takdirde bunlar, doğru veya yanlış olabilirler. Bu suretle teşrih edilen «dimağın his merkezinin kaba istihbârâtı», «bilmek ki...» ya da «sanmak ki... hâlini alır.

«Bilmek ki...» nin kendisi de, bir muvazeneye göre, nesne ile çerçeve arasında her zaman ikiye bölünebilir.

I	II	III
Kaba istihbârât	«Nesne»	Çerçeve (referential)
Tabakai şebekiye kat'ı nâkısı	yuvarlak nesne	fakat İğri bir satıh dahilinde.
Tabakai şebekiye gri'si	beyaz nesne	fakat gölgede
Tabakai şebekiye sarısı	yeşil nesne	fakat güneşte.

«Çerçeve»ler muannittir, fakat, munzam istihbârâtta bulunmak, ya da kaziyeye değıştirmek sure-

tiyle mümkün olan idrâk değışiklikleri vardır.

I	II	III
Acayıp! bu istasyonda gar İğri olarak inşa edilmiş.	Yok canım, duvarlar şâkulünde.	Eğilmiş olan vagondur.

İlim, III e «nesnel» bir çerçeve değeri vermek suretiyle, II ile

III arasındaki «dağıtımı» iyi yapmaya gayret etmektedir.

I	II	III
Atılan bu taş, (tabakai şebekiye gibi) bir kat'ı mükâfî (parabol) çizmektedir.	Düz bir hat takip edecekti.	Ama, bir câzibe kuvveti alanının içindedir.

I	II	III
Yahut :	Taş bir jeodezik (*) çiziyor.	«Euclidien» olmayan bir alan-zaman içinde.

İtinâ ile yapılan tecrübeler, II ile III arasında bir «dağıtım» şekli tercihine imkân vermediği zaman, fizik bilimi, II ile III arasındaki tefrikin hâlükeyfiyet içinde bir anlamı olmadığını ve bütün «müracaat edilebilirlerin» eşdeğerde olduğunu kabul eder.

İnançlar içerisindeki «müracaat edilebilirler» :

Algılayıcı montajlar gayet iyi bilinmektedir. Fakat ilginç olan, manalar ve değerler dünyasının inançlarına, «nesne»lerine ve «çerçeve»lerine aynı şemanın tatbik edilebilirliği. Normal ya da patolojik (marazî) inanç, id

râke tekabül etmektedir, ona şeklen benzemektedir. Bu, zihni çerçeveler bakımından, maddî olmayan, «nesne»lerin ya da etkilerin bir idrâkidir. Bir insana (ya da bir davaya, bir ideale, bir ideolojiye) inanmak, bir «çerçeve» ya da bir sadakate göre, bir devamlılık kararı almaktır. Bu ise, ferdi ya da kollektif paranoia içinde, en bariz tecrübeye rağmen, bazen, o inanılanı geçici olarak biçimsizleştiren ya da şeklini değiştiren perspektif ya da hâlü keyfiyetin kaprislerine rağmen, ona müstakar ve devamlı bir değer atfetmek demektir.

I	II	III
Tehdit edildiğim, gadre uğradığım intibaindayım.	Düşman oluveren komşularım tarafından.	Çünkü onlar, benim aleyhime bir suikaste itilmişlerdir.
Girişimlerimde mütemâdiyen başarısızlığa uğruyorum.	Bununla beraber, kaabiliyetli bir adamım.	Fakat «anormal bir şanssızlığım» var, ya da «cemiyet kötüdür.»
Hârikulâde beceri kaabiliyetli	Mücadele, sihir.	Arkaik (eski zamana ait) bir kültüre göre.
	Desise	Bilimsel bir kültüre göre.

(*) **Jeodezik** (fransızca: géodésique)
= Mesâha bilgisine ait.

Job'un vak'ası da aynı şemaya dönüştürülebilir.

I	II	III
Job acı çekiyor.	Bununla beraber kendini mâsum biliyor.	Dolayısıyla Tanrı adâetsizdir (ya da nüfuz edilemeyecek kadar esrarengizdir).

Yahut da, ortodoks «teselli ediciler»e göre :

I	II	III
Job acı çekiyor.	Şu halde suçludur.	Çünkü Tanrı âdildir.

Perspektif devamlılıklar (konstant'lar) için olduğu gibi, II ve III âmillerinin dağıtımında da kaçınılmaz bir tereddüt vardır. Bilgilerde olduğu gibi, inançlarda da, değerler, değişik anlamlıdır, yahut da, renkli bir cam arasından renkli bir nesnenin görünüşü gibi, her zaman için bir nevi keyfiliği olan âmiller vaz'ını tazammun eder. Filhakika, bu değerler, bir yandan (üçüncü vasıf gibi) nesnelere tecessüt ederler, öte yandan da, onları tezâhür ettiren nesnelere taşarak, «atmosferik» ya da «çerçeveleyici» olarak idrâk olunurlar. Böylece, algılanmada olduğu gibi, bir yandan I ve II - III arasında, bilfarz psikolojik hal ile dünya mimârîsi arasında, öte yandan, II ile III arasında, yâni nesnelere ve değerlendirilen yaratıklar ile, çerçeve ya da atmosfer olarak dünya arasında, bir çifte muvâzene vardır.

Asabi hâli «Şamanlaştırmak».

Knud Rasmussen'in etkileyici bir

hikâyesinde, İncil'deki Job'un kardeşi olan, fakat, kar, fırtına, kıtlık, hastalık, iyi niyetin ve cesaretin kırılması karşısında düşünme kabiliyeti kalmayan Eskimo Aua, mütemadiyen sorar: «Niçin? Niçin? Niçin acı ve hastalık çekmeliyiz? Kız kardeşim hiç bir zaman kötülük etmemiştir, buna rağmen niçin acı çekmelidir? Zâten yakında ölecektir. «Eskimo şunu da ilâve etmektedir : «Korkuyoruz... şamanlarımıza rağmen ve onların gizli şeyler hakkındaki bilgilerine rağmen o kadar az biliyoruz ki, korkuyoruz. Ve işte bunun için an'anelerimize riayet ediyoruz (3) ».

Düşünce adamı olarak Şaman, aynı kültür içinde, bambaşka bir durumdadır. Ona göre iç acısı ve korku, yer değiştirmiş gibidir ve ancak sembolik inşa-

(3) P. RADIN'ın, 1960 yılında Evergreen tarafından neşredilen «The World of Primitive Man» adlı kitabının 73 üncü sayfasında zikredilmiştir.

lar için malzeme vazifesi görmektedir. Şaman, iç acısını ve korkuyu aramaktadır; görünmeyen şeylerin bilgisine sahip olmak için, rûhun, Pinga'nın etkisi altında kalmak için, inzivâda, açlığı ve soğuğu aramaktadır. Şamanlığa namzet bir kişi, ekseriya, muvazenesi bozuk, asabi ve yarı delidir; sembolik inanca geçiş ve şamanizm uygulaması, onu iyileştirmektedir. Bunlardan biri, çok hasta olduğunu, fakat şamanlığı uygulayınca kendini daha iyi hissettiğini; hattâ şimdi bile, uzunca bir süre şamanlığı uygulamadığı zaman, yeniden hastalandığını anlatmıştır.

Bir anlamda, ona görünen ruhların mâhiyeti, aynı zamanda da, kendi ihtiyaçlarının ya da kendi muvazenesizliğinin doğru oran-tısında değişiklik göstermektedir. I intibai, «teşekkül etmiş dünyada» II-III ün yerine geçmektedir. Aynı zamanda da, I intibai mânâ kazanmakta ve mantık dışı olmaktan kurtulmaktadır. Şaman, aynı zamanda, bir klinikçi, bir hekim ya da psikolog gibi, hizmetlerini acı çeken insana sunabilir. Şaman, insana, acısını pasif olarak çekmektense, onu görmesine ve mitolojisini anlamasına yardım eder. Bütün dinler, acıya bir mânâ vermekle ve «mânâ açığını» kapatmakla uğü-nürler.

İnsan, hayvan için de olduğu gibi, mânâdan, hakikaten ve uzun müddet, vazgeçemez; psikofizyolojik haliyle yetinmesi, kendisi için çabucak imkansız hale gelir. İnsan, gözlerini kapayabildiği gibi, sembolik inşâlardan da vazgeçebilir. Ama, siyah görüntü bile hiç bir şey görmemek demek olmadığına göre, mânâyı, mânâ yokluğu şeklinde, mantıksızlık şeklinde, tıpkı siyah bir örtüyü fırlatırcasına, kendi dışına fırlatmış olur.

Delilik insana vergidir.

İşte bunun içindir ki, sadece insan hakikaten deli olabilir (4).

Hayvanın bunalımlı bir «senesteti»si (içeğüye ait bunalımlı bir hassâsiyeti) olabilir. İlâçlarla ya da kondisyonmanlarla, onu hemen hemen manyak, sinir hastası, epileptik, katatonik, mecâlsiz hâle getirmek mümkündür; onun çevresi ile vâkî münasebetlerini bulandırmak mümkündür. Fakat hayvan, bu senestetik (5) durumu sembolik bir âleme aksettirmedığına göre, yalan bir

(4) Raymond Ruyer : «Hayvan, İnsan ve Sembolik Görev», Galimard, Paris, 1964, sayfa 223.

(5) **Senestetik** (cénesthétique) = Dokuların ve organların hassâsiyetinden ileri gelen, müstakilen var oluşumuz hissi.

dünya imâl edemez. Kendini, if-lâs etmiş, suçlu, cehennemlik, komploların kurbanı, ya da yüksek kaderlere adanmış farzedemez. Kendini Birleşik Amerika Devletleri Başkanı, ya da şeytanın esiri farzedemez. O, ancak, insiyâkî montajlar yoluyla muhteriz ya da şüphecidir ve bunu bir sosyal ya da kozmik dram haline getirmemektedir.

İnsan'a gelince, her şey, sanki bir yandan dış ya da haşevî (içe-ğüye ait) dünya, beynin his merkezini kamçıliyormuşçasına, öte yandan da, sanki ruh âlemi, intibalar ve çözümlenecek karmaşık kongular vermek suretiyle, «rûh» a bilgi veriyormuşçasına cereyan eder. Cinnet içinde, sâdece organik intibalar bahis konusudur, halbuki estetik ya da dinî yaradılıştâ, aynı zamanda, bir algılanma, beşerî keşiflerden önce de var olan bir dünyanın okunuşu vardır. Başka bir deyimle, kollektif kültürel mitoloji (esatir) ile, bir delinin ferdî mitolojisi arasında nasıl bir ayırım ya pılabilirdi? Bilimsel olarak, her mitoloji yanlıştır; tıpkı her lisanın itibârî olması gibi. Fakat, imâl edilmiş bir lisân, ya da bir kaçığın ferdî mitolojisi ile, orijinal bir külütürün, ya da büyük yaratıcının lisanı veya mitolojisi arasında bir fark gözetilmek lâzımdır.

İdeolojik referansiyeller (fikrî müracaat edilebilirler) :

Tarihin felsefeleri ve ideolojik ya da dinî dogmatizmler, nesnelere, insanları ya da hâdiseleri yerleştirmek ve muhakeme etmek için, mükemmelen sağlam olduklarına karar verilip, onlara isnâd edilen, acelece imâl edilmiş III çerçeveleridir (yâni müracaat çerçeveleridir).

Birçok Amerikalıya göre nazizm, sonra da komünizm «kötülük» olmuştur; deccâlin (Antechrist'in (16) hükümrânlığı olmuştur. Bunun aksine olarak, marksistlere göre, sovyetik ihtilâl, diğer memleketlerin hissiyatı ile bir faslı müştereki olmayan, âlemşümül bir «çerçeve» ya da «nûr» dur; politik ya da ekonomik rejimlerden biri değildir; bütün nesnelere aydınlatan bir ışıktır; aydınlatılmış bir nesne değildir.

Buna aldanmamak lâzımdır. Bu tavır, bir temel ihtiyaca pek âlâ uymaktadır. Her inanç, bir ortodoksluk kararını, keyfi bir hamleyi, fâsit daire dışına şiddetli bir çıkışı, yahut da, - mecâzımızla

6) **Deccâl** (fransızca: Antechrist) — Apokalips'e kadar geriye giden bir inanışa göre, dünyanın sonundan önce ortaya çıkıp, dünyayı cinayetlere ve dinsizliğe boğacak olan ve sonunda, bizzat «Kurtarıcı» tarafından mağlûp edilecek olan bir şahsiyet.

avdet etmiş olmak için - II ile III arasındaki muvazeneyi durdurma kararı alıp, tahrip ve inşa manivelasını ya da âletini koyacak mutlak bir istinad noktası kabul edilmesini tazammun etmektedir. Ön yargılar, tehlikeli olmakla beraber, müsbet ve arkitektonik (mîmârî) karakterdedir; inşanın lüzumlu bir iskeleti, bir armatürdür. Ancak bir dogma'ya dayanıldığı zamandır ki, septik ya da tenkitçi olunur. İki zıt inanç arasındaki yegâne fark, biri için «kudret» olanın, diğeri için «mukavemet» oluşudur (her iki kelime de, **manivela** mekanizminden alınmadır).

Sembolik itinererler.

Nasıl ki coğrafyacılar, mesâha mütehasşislar, heyet âlimleri, ferdî görüşün dar çemberini, çeşitli usûllerle genişleterek, dünyanın haritasını tadrîcî surette çizmişlerse, peygamberler, kâhinler, eski Gnostikler de, «fikrî itinererlerin» haritasını, çeşitli sembollerle, erişirme safhaları ile, işâret noktalarıyla, mümtaz nesnelere, git gide daha iyi resmetmeye gayret etmişlerdir. Bir fransız filozofunun (7) dediği gibi, her esâtir, «kaybolmuş bir kıt'anın haritasını bulmaya» teşebbüs eder. Atik vahiylerden, îbrânî kehanetlerden, Orfe'vârî,

(7) Jean Brun.

gnostik ya da masonik eriştirmelerden, «L'Ane d'or, La vie de saint Cyprien, Les Romans de la Table ronde, Le Roman de la Rose, Pilgrim's Progress, Wilhelm Meister» gibi kitaplara varıncaya kadar, «şamanizm'den eğitici romanlara kadar, hep, tasavvufdaki gibi tam anlamıyla yüce olmayan ve fakat, dünyaya başka bir görünüş şekli verip, orada kendine istikâmet tâyin edebilmek üzere, onun muammasını çözümlenmeye imkân verecek bir dünya haritasının çizilmesi bahis konusu olmuştur. Bu eserlerde, müptedî'nin itinererine ekseriya, eriştirilmiş ve akli-selîme vâsıl olmuş başka insanlar nezâret etmektedir. Bu, öğretile bir kollektif araştırmadır. Nesnelere, günlük dünyanın yaratıkları, orada sükûtidirler « avadanlıksızlaştırılmışlardır »; fikrî seyahat için âletler hâlini almışlardır. Nesne devamlılıkları orada mevcuttur ama, yer değiştirmiş, takdim-tehir edilmiş olarak. İşte, sık sık kullanılan «sâhipsiz şey» kongusu, buradan ortaya çıkmıştır: boş saray, kurulu sofra, hazır vaziyette satranç tahtası, mürettebatsız olarak sefere hazır olan Salomon'un gemisi, vb...

Sâhipsiz şeylerin sükûtu demek, müptedinin kendi yolunu, önceden takdir edilmiş olsa bile, kendi kendine bulması lâzımdır

demektir. Haçlı seferleri (ilk niyetler i itibariyle) ve hacca gitmeler, aslında, dünyevî satıh üzerine in'ikâs ettirilmiş fikrî itinernerlerdir. Dünya ve inanç çerçevesi, orada, coğrafi gerçekten daha gerçek olarak görünmektedir. Beşeriyet, uzun zamandır yaşamıştır ve, göklerin şeklini dünya yüzünde görülebilir hâle getiren -J. Campbell'in tâbiriyle- bir nevi «mertebeler silsilesi pantomimi» içerisinde, - menfaatçiliğin ve teknisizmin muzafferiyetlerine rağmen - zannedildiğinden daha fazla yaşamaktadır.

Küçük ve büyük sembolizm.

Sembolizmin, imâl ya da tefsir usûlü hâline gelmiş sun'î, tâli şekilleri vardır. Bilgiç yorumcuların emek harcayarak keşfedebilecekleri, ya da icâbında, «İncil bir şifreli belgedir», v.s.... gibi sözde emâreleri, tahrif edip, iş işten geçtikten sonra imâl edebilecekleri, bir edebî oyun hâlini almış olan «soğumuş» bir mitoloji mevcut olduğu gibi, bir de «küçük sembolizm» vardır. Bu küçük sembolizm, ekseriya, ön yargılar için bir ilticâgâh rolü oynamaktadır. İncil, şaşmaz vahiy olarak vazedildiğine göre, onda bazı hatâlar, insicamsızlıklar ya da mantıksızlıklar görüldüğünde, daha iyi bir tefsir tarzı

bulunamayınca, sembolik tefsir yoluna gidilir. Yaratıcılar, ya da daha doğrusu, bu küçük sembolizmi imâl edenler (8), esâsen an'anevî olan itibârî bir lisânı, bilinen fer'î cüzü'leriyle birlikte, sistematik olarak kabullenirler. Daha «sıcak» eserler bile, bu nevi lisânı kullanırlar. **Pilgrim's Progress** ve hattâ **La Divine Comédie** bile, tıpkı dejenere dînî ritlerin, ekseriya, gayretkeş jestlerle ifade olunan lisânına benzemesi gibi, bâzen, bir yabancılar bayramının atraksiyonları ortasında yapılan gezintiye, ya da takınılan bir dizi yapmacık tavırlara benzer.

Fakat, bir de, itibârî semboller marifetiyle gayretkeşçe icâd edilmiş olmayıp, yüce mânâsı nesnelere ve olaylarda idrâk olunan, büyük sembolizm vardır. **Yahvé'nin** mevcudiyetini, alevlenen çalılarda, hiddetini ise, bora ve yıldırımında sezmeğe gerekmiştir; bu sezimin - ilkel ve kendiliğinden hâsıl olan inanç için - paralel çizgilerin ufukta tekarrüp etmesiyle, mesâfe sonsuzluğu ne kadar ânî olarak sezilmişse, o kadar ânî olması gerekmiştir. Bunun gibi, Büyük Yaratıklar ve kozmik Büyük Yaratık da, dünyanın mevcudiyeti içerisinde

(8) Bunlar, Avrupa'dan daha çok, Birleşik Amerika Devletlerinde, kum gibi kaynamaktadır.

sezilmektedir ki, bu görüntü bir şeffaflık ile islâh edilmiş bulunmaktadır.

Gerçek ve gerçeküstü dünyanın tetrici teessüsü ile, görünen organizmanın senbiyot'u (9) olan ve fakat fezânın dışına «yüksele» psişik organizmanın inşası, aynı şeydir. Psişik organizma, görünen dünyadaki istinad noktaları, «fetiş-nesnelere» ve «tabu-nesnelere» (dünyanın diğer görünen nesnelere değil ve fakat ruh dünyasının «gerçeküstü»süne yönelen «işaret-nesnelere») olan, imândan, inançlardan, değerlendirmelerden oluşmuştur.

Burada dahi, aklî patoloji, kari-karürümsüdüdür. Şizofrenler, kendiliğinden fetişçi ve tabucudurlar, çünkü, şahsî sembolik dünyalarını, görünen dünyanın perdesine aksettirirler; görünen dünyanın rolü ise, gölgeleri ve ışıkları temsil etmek suretiyle, şahsî sembolik dünyayı saptamaktan ibarettir.

Şizofreni'de, ya da paranoiya'da patolojik olan taraf, maddî dünyanın perdesi üzerine ruh dünyasının aksettirilmesi yoluyla olan bu temsil usûlü değil, sâdece, şizofren'in ruh dünyasının yanlış oluşudur; inanç ve haya-

(9) **Senbiyot** (Symbiote) = Ayrı cinsten olmakla beraber, birbirinden ayrı yaşamayan.

linin, perspektif değil, ve fakat, bozuk bir senestezinin ve de patolojik itilimlerin meydana getirdiği dalâletten ileri gelme oluşudur.

Nitekim, - ilkelerin ve delillerin sembolik tesbit usûllerinin, şeffaflık yoluyla, bilim dünyası içerisinde sezilen, egosantrik (10) olmayan, bir ruh âlemine tatbiki suretiyle - ilkelerin olduğu kadar, delillerin de sembolik tesbit usûllerinden, mâkul olarak, ilham alınabilir.

Sihatli sembolizm ve patolojik sembolizm.

Değerlendirici ya da tabulayıcı putçuluk, psişik organizmanın teşkiline başlanmak için, kaba, fakat sıhatli ve müessir bir usûldür. Bu putçuluk, her hâl ve kârda, şekilsiz safhadan çıkışta, iskeletin teşekkülünden önce, ilk olarak oluşan kıkırdağımı taslak misillü bir vazife görebilir. Ak ya da kızıl, laik ya da kutusal yazıların putlaştırılması, suçlanabilir bir yöntem değildir. Bu yöntem, geçici olmazsa, sakıncalı olur; fakat hiç yoktan iyidir ve bunun içindir ki, şekilsizleşmekten ya da sıvılaşmaktan endişe duyan bir çok âciz, kendiliğinden bu yönetime başvurur.

(10) **Egosantrik** (Egocentrique) = Kendini evrenin merkezi yapma eğilimi.

İperkritik rasyonalistler, hiç bir ayırım gözetilmeksizin, bütün tabularını, bütün saptayıcı putçulukların, bütün akli organizasyon taslaklarının imhâ edilmesi gerektiğini; kendine ve cemiyette, her türlü sebatkârlık prensibinin, bir an önce imhâ edilmek üzere, itinâ ile gözetlenmesi gerektiğini iddia ederler. Sırf aklın hükümürân olduğunu ilân ettiğini sanan bu iperkritik, daha ziyade, deliliğin ve de menfî görünüşü ile deliliğin, zekîce olmayan bir taklîdidir.

Artık ne utanma, ne onur, ne de saygı bilmeyen şizofren için, hiç bir şey mukaddes değildir. Ancak kendi nazari intibâları ve onları ifade eden sembolizmler ve «rit»ler mukaddestir. Bir deli, pislenmiş yatağı üzerinde tasassız oturur, fakat, kendine göre: «düşmanlarına karşı nihai zafer, beşeriyet için selâmet, v.s.... gibi» yüce fikri temsil eden işaret parmağını, başparmağını ve orta parmağını azametle gösterir.

Hiristiyanlar haç işareti yaparlar: Bu işaret, büyük imân devirlerinde, hiristiyanların tüm akli mimârielerini hatırlatma ve takviye etme vazifesi görüyordu. Fakat, şayet hiristiyan olmayan bir kültür içerisinde, bir şizofren, kendi ihtilatlarını, ya da şahsi dalâletlerini ifade etmek üzere

haç işaretini icâd etmiş olsaydı, buna haklı olarak, sâdece bir deli işareti nazariyle bakılırdı.

Bu zıtlık üzerine, üç türlü sonuca ulaşılabilir: 1) sembolik ifade, her iki halde de, bizâtihi sıhatlidir, fakat deli, sâdece kendi patolojik ihtilatlarını ifade ediyor, halbuki hiristiyan, asırdide bir psişik devamlılığı takviye ediyor; 2) dinî ifadenin, şizofrenin ifadesinden fazla bir değeri yoktur ve şahsi olduğu kadar da kollektif olan bütün bu tasvirlerin terkedilmesi lâzımdır; 3) nihayet, denilebilir ki: «Bütün sosyal tabuları reddedelim, sonra, bozuk beyinlerin ihtilatlarını saygı ile etüd edelim, zirâ bu ihtilatların içerisinde, centilmenin ya da nâmuslu adamın hümanizmasının ötesinde, yeni bir hümanizmanın hakikî prensiplerini bulabiliriz.» Bu sonuçlardan sadece birincisi mantıktır.

Sembolizm ve fetişizm (putçuluk).

Sembol ve sembolik rit, rûhun inşası için temel taşı ve malzeme olarak, bugün karşı karşıya bulunulan bir imkânsızlık ile mâlûdür ki, o da, sembolün - ilkel bir dinin «takdis»lerinde olduğu gibi, tebelluğ edenin hâzır ve faal olduğunu farzeden - bir «kudretli sihir» hâline dönüştürülebilmesi imkânsızlığıdır. Vaf-

tiz, mukaddes yağ ve şaraplı ek-
mek, birer sihirli âmil olarak te-
lakkî edilmeyecek oluverirlerse,
boş birer merâsimden ibaret ka-
lırlar. Bunların, bilimsel ve «ha-
kîkî» olmasa bile, muteber bir
sosyal muhtevâsı olabilirdi. Sap-
tayıcı sihir bir kere bozulunca,
sembol boş bir hâl alır. İlgililer,
insiyâkî olarak, bu boşluğu, ilk
muhtevâdan daha yanlış fakat
daha sıcak ve daha dolu olan ve
hislenme, iktidar arzusu, aris-
tokratizm arzusu gibi ihtirasları
tahrik eden ideolojilerle doldur-
maya gayret ederler.

Çocukluktan itibaren telkin edil-
miş sihirli inançlar olmayınca,
filozofik , masonik ya da eski
tarzdaki gnostik «nizam»ların
ritlerine, bazı kâhiller, inanma-
dan erişirler, diğer bazı kâhiller
ise bunlara karşı boş ve soğuk
kalırlar (11).

Yeni Gnostikler, her ne pahasına
olursa olsun, bu çeşit merâsimi
önlemek istemişlerdir. Onlar,
rûhu o mukavva hamuru ile ye-
niden inşa etmenin, onu sağ-
lamlaştırmak yerine nârinleştiri-
mek demek olduğunu düşünür-

(11) Gnostiklerle Franmasonlar ara-
sında, muhakkak ki var olan bağ-
ları tarif etmek güçtür, zira A.
B. D.nde, Franmasonluğun çeşit-
li kollarını araştırmak kolay de-
ğildir; birbirlerinden aldıkları şey-
ler vardır; ama Gnostikler sem-
bolizme karşıdır.

ler. Yeni Gnostikler, zarûrî mu-
kaddesleştirmeyi, ya da tabu'la-
rı böylece putlaştırmanın, onia-
rı kötü müdafaa etmek demek
olduğunu düşünürler. Profesyo-
nel «hatâdan kurtarıcı»lara mu-
kavemet etmek için, en ufak
mürâilik şüphesine dahi yer ver-
memek lâzımdır.

Bununla beraber, fizik mîmâriyi
inşa etmek için, fizik malzeme
ile birlikte, basit bilgiler değil
ve fakat inançlar lâzımdır. Prob-
lem çözümlenemez görünüyor.
Yeni Gnostikler, buna rağmen,
«montajlar» yoluyla çözümünü tek-
lif etmiş olmakla, hareketlerinin
orijinalliğini ve kuvvetini, en iyi
bir şekilde belirtmiş oluyorlar.
Böylece, hem ideolojilerden,
hem de «fetiş-semboller»den ay-
nı anda kaçınmış oluyorlar.

Yeni Gnostikler, bilgi için, tam
anlamiyle **Gnosis** için, müracaat
çerçevesi olarak, bilimsel çer-
çeveleri kabullenmektedirler. Ey-
lem için ve akli-selîm için, re-
feransiyel montajlar değil, fakat,
«ne doğru ne de yanlış» olmama
avantajı olan «sportif» (yâni, bir
yüz metre ya da üç bin metre ko-
şucusunun «tavir-montajları»na
benzer tipteki «eylem-montaj-
lar» kabullenmektedirler. D'ni
tavırları için, Jobik» îmânî yâ-
ni, istisnaî olarak, «referansiyel»
olan ve fakat bilkuvve mev-
cut olan, ya da - II ile III arasın-

daki muvazene hakkında bilimsel mahiyette bir karara icbar eden ve doğru ya da yanlış olabilen referansiyellerin ötesindeki - bir «eylem-montaj» tarzında açık olan bir montaj kabullenmektedirler.

«Tecessüt eden ruh» olarak montajlar.

Her montaj, **durum**'un telkin ettiği bir montaj olsa bile, yaşayan yaratığın bir inisiyatifidir. Bunun içindir ki, değişmeyen bir durumda bile, organizma, faaliyetini idâme ettirebileceği gibi, faaliyetinin yerini değiştirebilir de; uygulamanın konusunu ya da metodunu değiştirebilir, yahut da, sorulan soruları değiştirebilir. Montajlar, birbirleriyle kenetlenmiş vaziyette olduklarından, idâme ettirme ile, yer değiştirmeleri; uzak hedeflerle, yakın hedefleri; genel anlamlarla, merbut anlamları; bağdaştırırlar.

Cârî eylemin yön göstericisi olarak montajlar, irticâlî regülatörler olarak telakkî olunabilirler; mekanik olmayan bu regülatörlerin kontrol organı «mesâfe ötesi» bir fikirdir. Bir montaj hiç bir zaman sırf mekanik ya da atomik değildir. Bir «fikir-montaj», maddileştirilmiş bir montaja tekaddüm eder ve onu içine alır. Bu, nâmütenâhî adette ey-

lemler, ya da «okuma»lar doğuran, mânâlı bir kongudur.

Mekanik olmayan bu ayarlama, organizma içerisine fizyolojik olarak monte edilmiş ayarlamaları, ya da «feed-back»ları, kapsamaktadır. Tesir edici yardımcı «feed-back»lar, - bilhassa (heycan, korku, v.s.... gibi) psikolojik isteklere tekaddüm ettikleri zaman - bu (feed-back»ları ihtivâ eden tefhim edici montajı bazen engelleyebilirler. Fakat, normal olarak, tefhim edici montaj, bu «yarı-mekaniğe» hâkim olur. Montajların temeli mânâ olduğuna göre, kenetlenmiş bir durumda olabilecekleri ve - tamamı düşünülmüş bir cümlenin kısımları gibi - tâlî bir hedeften diğerine, birbirlerini takip edebilecekleri anlaşılır.

Netice itibariyle, montajlar, organik «makina»ların **software**'ini (12) teşkil etmektedirler. Montajlar,ecessüt eden, idare edici planlara bölümlenen,ecessüt etmiş bulunanı kullanıpecessütü devam ettiren, organize ve inşa eden, ruhtur. Montajlar, beyni inkişaf etmiş hayvanlara dair özel psikolojide, ferdileşmiş bütün yaratıkların temel stiline uygundur. Montajlar, tematik'ten (13), — fe-

(12) **Software** = yumuşak aksâm.

(13) **Tematik** (fransızca : thématique) = Bir temaya, bir konguya, özel bir probleme ait olan.

zâda tematiği tahakkuk ettiren — yarı-mekanik'e geçişi temsil ederler. Montajlar, mânâlı bir tema'ya (konguya) dayanılarak, fizyolojik feed-back'ların (14) işleyişine hâkim olan, tefhim edici bir ayarlamının keşfini temsil ederler.

Montajlar, işleyiş mekanizmalarını sâdece «kullanmak»la yetinmezler; yâni, montajlar, işleyiş mekanizmalarını, herhangi bir işlemde kullanılmış olan bilgisayarın, başka bir işlemde kullanılmak üzere aynı vaziyette kalan demir yığınının üzerinde bırakıldandan daha fazla bir iz bırakmayacak şekilde kullanmakla yetinmezler. Montajlar, «davranış - işlemleri»ni, kalıcı bir vaziyette (ve bâzen de ters-yüz edilemez vaziyette) tâdil eden bağlantılar idhâli suretiyle, gerçekten tashih ederler. Bu, sırf mekanik olan nizâm içinde eşine rastlanılmayan ve, şeklin, tadrîcî olarak ruh tarafından yaratılışını, yâni «kaba cismin» «ince cisim» tarafından yaratılışını, izâh eden bir hâdisedir.

Tek hücreliler üzerinde yapılan en müsbet etüdlere, davranıştan irticâl olunan arık bir kongudan, anatomik bir maddileştirmeye

(14) **Feed-back** = Sibernetikte, geriyeye doğru bir kontrol eylemini ifade etmek için kullanılan bir anglosaksion deyim.

geçişe çok benzeyen vak'alar ortaya çıkarmıştır. (Bu anatomik maddileştirmenin ayarlı işleyişi, irticâl olunan davranışla aynı sonuca, artan bir müessiriyetle, ulaşmaktadır.) Meselâ, amib'in, ona nazaran daha inkişaf etmiş görünen (tüylü tek hücreli gibi) başka protozoerlerle mukayeseğinde, geçici ve nârin bir nevi «baş» irticâl eden davranıştaki basit bir kutbiyet'ten (polarizasyon'dan), daha muntazam olarak tevâlî eden bir baş oluşturma kutbiyetine geçildiği, ve nihâyet, mütemâdî bir kutbiyete ve bir nevi anatomik «başsımsı» bir şekle ulaşıldığı görülmektedir. Bu bakımdan, baş, ayaklar, hazım cihazı, anatomik bünyeler olmaktan önce, faal montajlardır. Ve, bunun içindir ki, insanda, «organ-el», kullanılışlarını irticâl eden kırıntı (kabuksal) «el»in (fizyolojistlerin motor çağının «sihirbaz mahlûku» üzerine resmetmeye vakit harcadıkları elin) **hardware**'i (15) gibidir, «organ-göz» ise, kırıntı görünüm alanının **hardware**'idir. Her yaşayan, herhangi bir sinir sistemi inşasından önce, metabolik reaksiyonlarda tezâhür eden bir «oto-ayarlama» hassasına sâhipdir. Bu ise, bahis konusu inşânın, tematik (kongusal) ve tefhim edici **feed-back**'lar tarafın-

(15) **Hardware** = Sert aksâm.

dan güdüldüğünün farzedilmesini mümkün kılmaktadır.

Burada, görünüşte, günün bilimsel ortodoksluğunun taban tabana zıddındayız. Fakat, tüm gnostik nazariyede olduğu gibi, burada daha ziyâde, sâdece bir «yüz tarafına getirme», ya da, ortodoks bilimin doğru olarak ve fakat («proksimal»dan (16), mekanikten, ya da kimyasal'dan başlayıp - «proksimal» ile izâh edebilmeyi ümit ettiği - «distal»a (17) gitmek suretiyle) **ter-sinden gördüğünü**, yüz tarafından görme bahis konusudur.

Montajlar ve «aklı - selim»

Montajlar, «tavrı - hareketin» pratik problemini, sembollere, sembolik ritlere, tabulara müracaata nazaran, daha iyi bir şekilde çözümlenmektedir. Sembolik temele dayanan ritler ve tabular, an'anevî ve mahmî (yâni koruyucusu olan) bir cemiyet içerisinde, montajları takviye edici olmak itibariyle müessir - dirler; fakat yanlış muhakeme edilebildikleri andan itibaren, bizâtihi montajları tehlikeye soka-

(16) **Proksimal** (proximal) = Kendi temeli, yâni kendi bağlama noktası ile münâsebette olan müzeyyel madde.

(17) **Distal** = Bedenin merkezinden en uzak olan bazı organ kısımları.

bilirler. Nazarî inançsız, sâf bir rit, bir «eylem-rit» tasavvur edilebilir. Fakat o zaman iki şeyden biri vârittir : şâyet bu rit, sihir yoluyla, dünyayı etkilemek iddiasında ise, başarısızlığa uğrar ve ergeç terkedilir; şâyet bu rit sâdece icrâcının psikolojisini etkiliyorsa, bütün özünü, ona giriş vazifesi gören **montaj** teşkil ediyor demektir. Muâsir medeniyetin enginlere açılan atmosferi içerisinde, en iyisi, itiraz kabul etmeyen «çekirdeğe» (öz'e) bağlı kalmaktır.

Bir montaj, bizâtihi, irticâl edilmiş bir organ olduğuna göre, teşkil edilmiş bir organdan ne daha yanlış ne de daha doğrudur. Montaj, hayâtî tekâmülün idâmesine yarar, ya da yaramaz; montaj hakkında söylenebilecek şey bundan ibârettir. Bir montaj, her zaman eleştirilebilir ve tahrif edilebilir olan spekülâtif inançlar değil, («sanmak ki...» yi değil,) ve fakat yalnızca, libido, ya da mahfûziyet insiyâkı (yaşamını koruma içgüdüsü) gibi, kolay kolay cerhedilemez olan, faal inançlar icap ettirir. Bir montaj, bilgi tertibinden değil, fiil ve hareket tertibindedir. Montaj, tecessüt etmiş bir fikirdir. Montaj, bir fikri hedef alır - fakat burada «hedef alma» değimi uygun düşmüyor, çünkü bir fikir, bir «incelenebilir» değildir; daha doğrusu, bir fikir, «in-

celenebilir» olana iştirâk eder. Oysa bir iştirâk, istenerek ya da istenmiyerek olsun, bir taraf tutma olarak, ne doğrudur, ne de yanlış. Evren hakkında agnostik (18) olan bir artist, san'ata, san'at için inanabilir(yâni, filan tavrı takınabilir). Pozitivist bir âlim, ilim için ilme ilticâ edebilir, bundan dolayı da, meraklı bir posta pulu koleksiyonusunun durumundan daha fazla cerhedilebilir bir durumda olmaz.

Bir Gnostik, bir tavır, bir «îmân-inaç» edinmeye karar vermekle, bir agnostikten daha fazla cerhedilebilir bir duruma düşmez. Ve üstelik, bir Gnostik, daha da uygun davranır.; bu isteyerek bir tavır takınmanın, bütün yaratıkların tip gidişâtı olduğunu bilir; şâyet tatbikî tavrılarını gnostik nazariyeden istidlâl ettiğini iddia etseydi, o zaman bu, tenkit ve cerh edilebilirdi; meselâ : «Dünya mânâlı şekillerden ve haberleşmelerden oluşmuştur», dolayısıyla de, «iyi düşünmeye çalışalım», ya da «kendimizi ışık dağıtmaya hasredelim», v.b... bir şey deseydi, tenkide ve cerhedilmeye mâruz kalabilirdi; fakat hiç

(18) **Agnostik** (fransızca : agnostique) = Bilinemezci; mutlakîyet karışısında aklın aczi felsefesi tarafları olan.

de böyle bir şey demiyor; nazârî Gnoz'u, onun muhtevâsını kendi tavır ve hareketlerinin esası addetmeksizin kabul ediyor.

Bir Gnostik, sâdece kendi isteği ile (obskürantist (19) tavra varıncaya kadar) herhangi bir tavrı kabullenmekle, dünyadaki bütün yaratıkların yaptıklarını yaptığını bilmekten memnunluk duymaktadır. Yaşayan yaratıklar, kımıldanmak ve korunmak için en mütenevvi usûlleri kabullenmişlerdir; ısırırlar, sokarlar, çifte atarlar, zehirlerler, ken dilerini kamufle ederler, düşmanı korkuturlar, ya da kaçarlar; ilk önce kendi müdafaa tiplerini kutlamadıkça, yaşayanların genel anatomisi ve fizyolojisi üzerine peşin nazariyeler ortaya atmak ihtiyacını duymazlar; onlar, silahlarını, ayaklarını, ya da, kanatlarını, fiilen iştirâk ettikleri hayatın kanun ve şekillerinden mantık yoluyla istidlâl etmeksizin icâd etmişlerdir.

Ekseriya anonim olan ve bilinmeyen yeni montaj mücitleri, etvâr tekrisçileri, peygamberler ve - bir hakikat keşfettiklerini sanmış olan ve fakat daha ziyade yeni bir hayâtî organ

(19) **Obskürantist** (fransızca : obscurantiste) = Bilmesinlercillikten yana; Bilimin (ışığın) yayılması na engel olan.

ortaya çıkarmış olan - din müessisleri, insanı inşa etmede, «nazariyeciler»den daha etkili olmuşlardır.

Bir montajın ne doğru ne de yanlış oluşu - kelimenin amoral (lâahlâkî) (20) mânâsiyle - ne iyidir ne de kötü anlamına gelmez. Bir montaj, tesirli veya te-sirsiz, faydalı veya tehlikeli olabilir. Bazı organik silâhlar, bazı organ icâtları, bazı davranış intihapları, diğerlerinden daha müessir olabilmiştir. Bir organ «yaratma - icâdı», nazarî olarak muhakeme edilemez olmakla beraber, vaktiyle, bir yüz taraf olarak, Kader, Tao, Fatum, Takdir - İlahî diye adlandırılan kozmösun o ters yüzü marifetiyle, tabii istifa (21) yoluyla, nihâi mercide muhakeme edilebilmektedir.

«Faziletli» davranış ve tavırların, faziletlieleri ancak musibete sürüklediği vâkî olabilir. Diğer bazı faziletlielerin ise, hiç de benizleri solmadan, kötü kişi oldukları vâkîdir; tıpkı, gizli olarak et yediğinden dolayı kendini

(20) **Amoral** (lâahlâkî) = Töredışı; Töre'nin varlığını inkâr eden ve hiç bir töresel görüşü kabul etmeyen.

(21) **Tabii istifa** (fransızca : selection naturelle) = Nazara alınan şartlara en iyi intibak edenlerin hayatta kalması; tabiatın daha müsait olanları ayıklaması.

kabahatli bulan, fakat, vicdânının onu kınamasına rağmen, ken dini gayet iyi hisseden **Butler** in vejetaryeni gibi. Esasen bu takdirde, bunların zannettikleri ve zannedildikleri kadar kötü kişi olmadıkları da düşünülebilir.

«Montaj» kelimesi, fransızcada, maalesef bâzen, ingilizce mukabillerinde olmayan bir mecâzî mânâ taşır. Fransızcada, bir «montaj» aynı zamanda bir yalandır, bir dolandırıcılıktır, teminâta bağlanmamış hisse senedi ihrâcıdır, mâlî şişirmedir... Esasen «icâd» kelimesinin de ekseriya böyle bir mecâzî mânâsı vardır. Fakat, «yalan - montajlar» hiç bir zaman sâf montajlar değildir ; bunlar, yarı - irâdî spekülâtif hatâlardan istidlâl edilmektedir. «Tahammül et ve içtinâb et» ya da «Etkin olmamayı uygula» gibi tavir nasihatlarında, hiç bir hayâlperestlik bulunmadığı halde, bunlar, hayâlleri gerçek sandırıcı bir hareketin eseridirler.

Fikirlerin târihi ve montajların târihi.

Bir çok akli - selim sâhibinin, ya da din kurucusunun spekülâtif fikirleri olmamıştır. Hattâ bunlardan bir çokları, — Buda. Konfüçyüs ve Lao - Tse'nin hayâli gerçek gibi göstermeyi reddettikleri gibi — fikirleri ya

da esâtiri açıkça reddetmişler - dir.

Dinlere ve felsefelere, — ken- dilerinin sandıkları gibi — hakî- kat araştırmaları ve keşifleri nazariyle değil de, bol spekülâ- tif ve esâtirî «sos»lu montaj icâtları nazariyle bakılması ve bu görüş açısından tarihlerinin yeni baştan yazılması mümkün olabilirdi.

Hayvanlarda, (tahkim edici de- ğişimleri yönelten) organ yara- tıcı davranışlar, hiç bir iç söy- lenti olmaksızın, lüzuma (ve sebebe) binâen irticâl olunmuş- tur. Dipnöst (22) balıklar, kuru toprak üzerinde sürünmek için, yahut da, arkeopteriks (23) uç- mak, için esâtir icâd etmemiş - tir. İnsanlar için ise, bunun aksi- ne olarak, iki ayakla yürümenin ve ses neşretmenin, takviye e- dici esâtirlerle ritüelleştirilmiş ya da ihata edilmiş olduğunun farzedilmesine cevaz verilmiş - tir. Hudutsuz spekülasyonların

(22) **Dipnöst** (fransızca : Dipneustes) = Çok eski (Devoniyen) kemik- li balıkların çifte solunum ci- hazlı bir alt sınıfı olup, suda yaşayan fıkralılardan, uçan fik- ralılara bir nevi geçişi temsil e- der.

(23) **Arkeopteriks** (fransızca : Arché- optéryx) = Bavyera'da bulun- muş güvercin büyüklüğünde bir fosil olup, hem kuş, hem de sürünge karakterindedir.

sulp çekirdeği, ekseriya bir montajdan başka bir şey değil- dir : yâni, yalvarmanın, yüksek saygı göstermenin, perestiş et- menin, ferâgatin, tevekkül ya da isyânın, itirâzın, eşitlik iddiası- nın, kaygısızca yararlanmanın, çalışma iştahının, etkin olma- nın, «nefesini tutma» ya da hareketlerine hâkim olmanın, şüpheci, müsâmahacı, ya da itiraf edici gülümsemenin, yahut da, azâba katlanan îmânın, or- ganik ve zihni tavrından başka bir şey değildir.

Çin ve hint felsefeleri ile dinle- ri, aslında, bir montajlar koleks- yonudur. İlimden mülhem olma- dıkları müddetçe, garp felsefe ve dinleri için de hâl böyledir. Neo-platonizm, stoisizm, epikü- rizm, septisizm ve materyalizm, ister eski ister çağdaş olsun, montajlardan ve tavırlardan iba- rettir. Tümü de, - aslında sâde- ce bir azınlığın ilgilendiği - mu- azzam bir spekülâtif dumanlar perdesi içindedir. Mütehassıs - lar müstesnâ, hiç kimse, Herak- lit fiziğinden alınma stoisizmin, ya da epikurosçu ahlâkın, yahut da demokresiyen atomizmin mü- cip sebepleri ile ilgilenmemek - tedir. Fakat, tavırlar olarak, sto- isizm ve epikürizm, her zaman gayet canlı kalmışlardır. Bunun gibi, marksizmin «sınıflar kav- gası» ve «sömürü nefreti» tavrı ları da, (değer artışının sözde

bilimsel nazariyesi çoktan çürütülmüş olduğu halde, ya da, Hegelci diyalektik sâdece üniversitelileri oyalamakta olduğu halde.), yalnız başlarına «tutunmakta»dırlar.

Montajlar, hissî bakımdan tarafsız olmadıkları müddetçe, yönelme, algılama ve bunlara bağlı eylemlerin «teknik» montajları olmadıkları müddetçe, ve sâdece, «sıcak» inançlara tekabül ettikleri müddetçe, iyilik için olduğu kadar, kötülük için de, son derece kudretlidirler.

«Tarafsız» olsa bile, ya da sırf «teknik» ve ağırlıksız olsa bile, bir montaj gayet kudretlidir. Uzun bir yolculuk esnâsında sürülmekte olan otomobilin gaz pedalı üzerinde saatlerce ayağını tutmak, her kese hoş görünebilir. Ama garajın içinde kalarak ve emir üzerine ayağını aynı vaziyette tutmak, bir işkence olur. Bir kozmonot insan, yaptığını anladığı için ve bilhassa kendini zihnen hazırladığı için sağ kaldığı halde, bir kozmonot maymun, korkudan ya da sıkıntıdan ölmektedir. Emrolunmuş bir iş, genellikle, çetin bir spordan daha az gayret sarfını icap ettirir ama, daha yorucudur. Bir mahpuslar kampındaki hayat, râzı olunmuş bir keşiş hayatından daha zor gelir.

Etkiler, ait aqide, ya nevroz'a

doğru, ya da psikolojik bir inşaya doğru yönelirler. Şahsî değerler pek bahis konusu olmakla beraber, gayrı şuûrî kümlatif etkiler, tahammül edilemez işkencelere kadar varabilir. Gülünç boşanmaların sebepleri de buradan gelir : «Kocam horluyor!» gibi. Halbuki seven bir kadın, hassâsiyetle : «Sevgili kocacığım ne kadar da derin uyuyor!» der. Hâricen riayete mecbur olunanı hor görmek, yapmaya zorlanılan şeyin lüzumsuz, ya da zararlı olduğuna hükmetmek, yeni bir dünyanın inşasına çalışılmak yerine bir patron tarafından sömürülündüğü intibaında olmak, anlaşılma - mak, haksız yere cezalandırılmak, bütün bunlar, - şahsî menfaatin aleyhine dahi olsa - hayatın mütebâkîsine hükmetmekten ve kışkırtıcı sebeplerden daha uzun ömürlü olan bir içbirar husûle getirebilir.

Montajlar, hararetle değerlendirme esasına dayanan mânevî tavırlar olarak, esas tercih olarak, bir dâvâya, kollektif ya da insanüstü bir ideale inanç olarak, şüphesiz ki, kaadiri mutlak değildir. Din kurucularının en büyük keşifleri, unutkanlık, umursa - mazlık, yer değiştirmeler, anlam kaybolmaları ya da ters anlamlar içerisinde kaybolup gitmek - tedir. Stoacılar, bâdemâ metîn ve sabırlı olmayabilirler. Budist-

ier, var olma susuzluğunu kö -
künden söküp atmaya mecbur
olduklarını unuturlar. Hirstiyan -
lar, hemcinslerini sevmeleri ge -
rektiğini unuturlar. Mutasavvif -
lar kendilerini politika içerisin -
de kaybederler. İnkılâpçılar, uz -
laştırıcı reformculara dönüşür -
ler.

Montajların, kültürler içerisinde
ki, tekâmülleri ve inkılâpları, bi -
yolojik tekâmülün organ mon -
tajlarına benzemekle beraber,
süre ve derinlik bakımından on -
lardan farklıdır. Fânîlik için -
de fânî olan «moda tavırlar» bir
yana, «temel şahsiyet»in, etnik
ve millî an'anelerin, daha derin
olan tavırları bile, görünür iz bı -
rakmadan bir biri ardına geçip
giderler. Bu tavırlar, fertlerin
psişizmini ve ferdî hayâtı büyük
bir kudretle şekillendirirler, fa -
kat, söylendiği gibi, insan nev'
ine nüfuz edip de, jenotip'i (24)
değiştireceğe benzemezler.
Montajlar - marifetiyle - edinil -
miş - karakterlerin - irsiyeti yok -
tur. «Homo» biyolojik nev'i ile
ilgili olarak, felsefî ve dînî kül -
türler ve inançlar, insan bünye -
si üzerinde, görünürde, herhan -
gi bir iz bırakmazlar; bir hesap
makinesiyle yapılan özel bir he -

sabın, ya da bir yazı makinesi
üstündeki metnin, makine üze -
rinde bıraktığından fazla bir iz
bırakmazlar. Zıddiyeti **Chomsky'**
nin «konuşma» bahsindeki kadar
ileri götürmemeli. Aynı kültür -
den olan kişilerin asırlar boyu
yapılagelen târihî gruplamaları,
hakîkaten, asırdıde ve târih ön -
cesi ırkları oluşturan hâle yö -
nelik, bir ilk adım teşkil etmiş
lerdir. Milyonlarca yıl ölçüsün -
de, biyolojik tabiat, bir âdetten
ibarettir.

Bu fark, beşerî târih ölçüsünde,
daha da muazzamdır ve bu ölçü -
ye göre, biyolojik tabiat, bir kö -
tülükten, aynı zamanda da bir
iyilikten ibarettir. Şâyet bi -
yolojik değişimler, avlayıcı ya
da toplayıcı halkların davra -
nışlarını «konsolide» (yânî
tahkim) etmiş olsalardı bu
haklar, ziraatçi, sonra da sa -
nayici olamazlardı. Şâyet deği -
şimler,, animizm (yânî rûhîlik)
ya da sihir safhasını tahkim
etmiş olsalardı, insan, hirstiyan -
lık veya müslümanlık gibi bü -
yük dinleri, ya da bilimi icâd e -
demezdi. Sihirin yeniden belir -
mesi, bir az da, biyolojik atâlet -
lerden mütevellit olsa gerek -
o derece ki, biyolojistler, insan
beyninin, bilimsel tavır hakkın -
da «red vak'aları» göstermekte
olduğunu telkin etmektedirler.
Fakat sihirin yeniden belirmesi,

(24) **Jenotip** (fransızca : Génotype)
= Biyolojide, bir organizmanın
irsi teşekkülü.

bilhassa, kültürel atâletlerden tevellüt etmiştir.

Medenilerin, hâlâ, pek az yontulmuş barbarlardan başka bir şey olmadıklarından yakınılmaktadır. Fakat bu aynı zamanda - hiç değilse, medeniyeti medeniyetsizleştirmek ya da yeni baştan yöneltmek isteyebilecek olanlar için - iyi bir şeydir.

Bu görüş açısından, Gnostiklerin istinkâfları, politik ve hattâ sosyal müesseseler karşısındaki tarafsızlıkları, daha iyi anlaşılıyor. Bu müesseseler, onlar için, (biyolojik bakımdan) esâsen sathî olanın içerisinde sathîliktir. Psişik montajlar, insan nev'ini hiç bir zaman değiştirmemekle beraber, hiç değilse ferdî psişik mîmârîyi değiştirebildiklerinden, yeni psişik montajlar vaiz ve nasihat edilmekle, daha az sathî hareket edilmiş olmaktadır.

Bu hususta, Gnostikler, politik ya da ideolojik programlar yapmayı hakîr görmüş olan ve yeni zihnî tavırlar vaiz etmiş olan bütün büyük din kurucularının

tarzını, yeniden ele almaktadırlar. Şu farkla ki, Gnostikler vaiz vermezler, yeni bir din kurmak istemezler ve sâdece kendilerini etkilerler.

Yeni Gnoz'da, ilk Neo-Gnostiklerin genellikle bilimsel olan mesleklerinden alınma, tecrübeci bir taraf vardır. Yeni Gnostikler, mevcûdiyet karşısında, «kural'ı, oyunun kuralını bulmak olan» **Eleusis** oyuncularına gibidirler. Fakat aynı zamanda dürüst oldukları için, - bir fikre sâhip olduklarını sandıkları zaman, onu müthiş bir hafiflikle yayan ve zorla kabul ettirmeye çalışan ideologlardan farklı olarak - başkaları üzerinde tavırlar denemeyi reddederler. Bu dürüstlük, onların politikadan içtinâbetme irâdelerini takviye etmekte ve onları, «insanlar karşısında» değil de, «evren karşısında» montajlar ve tavırlar aramaya sevk etmektedir. Bu iki tavrın, birbirinden mutlak olarak ayırılması bâzen güç olur ama, Yeni Gnostikler, - **Eric Berne**'in sinir hastaları gibi - «başkalarıyla oynamanın» cinâyet olacağı kanısındadırlar.

**Dayanışma, toplumsal evrim ve
istifanın odak noktası ve beşeri
birlik düzeninin temel ilkesidir.**

Naki Cevad AKKERMAN

GÜZEL DÜŞÜNCELER

Bilimsel Açıdan Dayanışma Kavramı ve Evrimi Üzerine Düşünceler

Naki Cevad AKKERMAN

TANIM VE KAVRAM OLARAK DAYANIŞMA :

Bilindiği gibi psiko - sosyal değer ve niteliği ile masonluğun temel ilkelerinden biri olan dayanışma (*), türlü amaçlar taşıyan ülkü ve sorumluluk birliği ile karşılıklı bağlılık ve kardeşlik duygusunun eylemidir.

Sosyoloji dayanışmayı, bir organizmanın veya toplumun parçalarının ve kurumlarının birbiriyle karşılıklı uyumları, bağlaşımları ve bir toplumdaki bütün bireylerin ve kurumların birbiriyle düzenli şekilde birleşerek ve anlaşarak bir bütün meydana getirmeleri şeklinde tanımlar.

(*) Tesanüt, solidarité, solidarität, solidarity.

Sosyolog A. Woobuy Small'e göre dayanışma, bir birleşme ülküsünden başka birşey değildir. Aynı zamanda toplumların iş birliği etkinliğinin temel dayanağıdır. Bir toplumdaki birlik ise ancak, karşılıklı çıkarlar ve bunların korunması ve kontrolü ile sağlanır. Böyle bir çıkar birliği için Alman Sosyoloğu M. Bever, örnek olarak siyasal partileri göstermektedir. Bu ünlü Sosyoloğa göre siyasal partiler, belirli bir amacı sağlamak için kurulmuş birer dayanışma örgütleridir ve serbest seçim ve türlü araçlar kullanarak yaptıkları propağanda yardımı ile iktidara geçtikleri takdirde, liderlerine ve üyelerine maddi ve mânevi çıkarlar sağlayan birliklerdir.

Düşüncemize göre, yukardaki görüşün çıkarlar hakkındaki paragrafı, devleti ve kaynaklarını iktidar partisinin sömürgesi haline sokan siyasal bir dayanışma anlamını da taşımaktadır. Oysa, siyasal iktidarın bir şekli diye de tanımlanmakla beraber, özellikle demokratik rejimlerde devlet, yalnız ve topyekûn memleket ve ulus yararına olarak partilerin görüş ayrılıklarının zorunlu kıldığı düşünce, tartışma ve dayanışması üzerinde duran, kişisel çıkarlardan uzak ahlâki bir sistemdir. Bununla beraber Beverin düşüncelerinin doğruluğunu gösteren partizanca olayların cereyan ettiği memleketler eksik değildir.

Psikolojik yönden dayanışma kavramına gelince : bazı düşünürlere göre bu, duygu değil, belirli amaç için kullanılan algısal bir araçtır. Sosyal bakımdan örnek diye gösterilen siyasal partilere paralel bir misal olarak denilebilir ki, dayanışma, ruhsal hayatımızın en asil yönlerinden birisi olan sevgiler düzeninin ve özellikle insanlar arası ilişkilerde kardeşliğin objektif tarafı ve eylemidir. Buna, şuurlanmış içgüdü diyenler de vardır.

Bir anlama göre de dayanışma, ruhsal yönelişlerimizin karşılıklı çıkarlar sağlayan bir cephesidir. Bilindiği gibi yönelişler veya eğilimler, ruhsal yapımızın düşünce, duygu ve irade gibi üç ana ögesinden birisi olan duygu hayatımızın belibaşlı nitelikleri arasında birey ve toplum olarak bize yön veren güçlerdir. Kendi hayatını yaşayan bencillik; kendini sosyal varlığın bir organı sayarak o'nun iş bölümünde yararlı olmak amacıyla görev alan ve duygularını kendine en yakın veya en uzak başka insanların yaşamıyla, haz, acı, sevinç ve ıstırapıyla kaynaştırarak onlara bağliyan hümanistlik ve toplumculuk; ve nihayet üstün ve ideal duygu realiteleri diye nitelendirilen gerçek, güzellik, iyilik din ve Allâh sevgisi gibi bütün bu ruhsal yönelişler, kendi konu-

arıyla birlikte bireysel veya sosyal alanlarda dayanışma kavramının ayrı ayrı basamaklarını ve evrim evrelerini teşkil ederler.

Psiko - sosyal yönleriyle terim ve kavram olarak bütün bu açıklamaları, düşüncemizi de ekliyerek şu şekilde özetliyebiliriz :

Dayanışma, zaman ve mekân içinde bir ölküyü amaç tutan psiko - sosyal güvenlik yönelişi ve kader birliğidir. Bu yönelişte, türlü menfaatlerle birlikte insan sevgisini ve kardeşlik duygusunu en ulu amaç bilen hümanist duygular eylem haline gelir. Bu bakımdan, ayrıntıları başka bir yazımıza konu olacak toplumun sosyal yönü ne olursa olsun dayanışma, birlik ruhu içinde insanları birbirini sevmeye çağırarak bir anlayışın eylemsel belirtisidir ve en geniş anlamıyla da siyasal, ekonomik, sınıai, ahlaki ve kültürel alanlarda iş bölümüne dayanan karşılıklı huzur, sevgi, refah ve güven anlayışı içinde yaşamak ve bu yaşayışı içimizdeki iyilik duygusu ile süsleyerek geliştirmek, eylem meydana getiren doğal yönelişin amacıdır.

Sosyal dayanışmanın temel kuruluşundaki her birlik, kendi ünitesi içinde kollektif bir anlam taşır. Fakat bu anlamın k o l l e k t i v i z m ile bir ilgisi yoktur. Bu sonuncu, topluluk içinde üretim araçlarındaki kişisel mülkiyeti kaldırmayı öngören ekonomik ve sosyal bir sistemdir. Dayanışma, bireyler ve toplumlar arasında yapılan tek taraflı herhangi bir yardım eylemi de değil, karşılıklı yapılan yardımlaşma (teavün) aksiyonudur ve daha çok sosyal niteliktedir. Birincisinde bir taraflı olarak karşılanan zorlukları hafifletici veya ortadan kaldırıcı acıma ve şefkat duygusu ve ikincisinde de iki taraflı menfaat yönelişi hakimdir.

Dayanışma, yalnız beşeri ilişkileri kapsayan güdüsel bir eylem değil, aynı zamanda canlılar dünyasının ilk basamağından başlayarak insan türüne kadar hemen bütün hayvanlar âleminde (Fauna) türlü şekillerde var olan doğal ve dürtüsel bir duygulanımdır.

DAYANIŞMA EYLEMİNİN PSİKO - SOSYAL NEDENLERİ :

Kalım, üreme ve hayatı korunma ve güven içgüdüsü ile bireyi saran doğal ve sosyal çevrelerin türlü etkileri, onları birbirine yaklaştıran ve bağlayan yönelişler meydana getirmekte ve bu eğilim, dayanışma kavramı içinde eylem olarak ortaya çıkmaktadır. Bilindiği gibi kalım ve üreme içgüdüsü, cinsel ilişkiler kavramı içinde kadın ve erkek ola-

rak fiziksel (bedeni) ve hattâ, sınırlı da olsa ruhsal ayrılıklar gösteren iki kişi arasında karşılıklı doğal birleşme ve dayanışma kurmaktır ve ortaya, sosyal varlığın çekirdeği olan aileyi meydana getirmektedir. Genel anlamıyla hayatî korunma ve güvenin zorunlu kıldığı bu çekirdek; aileler arası diğer toplanışlar ve bağlantılar, kılanlar, boy-lar, oymaklar, kabileler, aşiretler, siteler ve uluslar gibi yoğunlukları ve yeryüzünde dağılışı basamak basamak gelişen ve genişliyen ruhsal ve sosyal yapıları da birbirine benzemeyen, maddi ve mânevî yönlerden yaşam görüş ve anlayışları ayrı ayrı sosyal birliklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

İnsanlar doğarken yeryüzüne fiziksel ve ruhsal bir sürü problemlerle beraber gelmektedir. Kişiyi sosyal yönelişe sürükleyen ve toplum içinde birbirini destekliyerek yaşamaya zorlayan ve hayata bağlayan da bu problemlerdir. Bunlar, yaşayabilmenin koşulları arasında başta gelen maddi ve mânevî bir sürü haklar sistemidir. Bu haklar da ancak, karşılıklı dayanışma ve toplum içinde iş bölümleriyle sağlanabilir. Doğuşumuzda getirdiğimiz haklar problemlerinin yanısıra, çevrenin etkisi altında ve toplumun ruhsal yapısının ölçü ve oranında gelişecek olan fikri yetelerimizle duygusal yönelişlerimizi kapsayan istidat ve yetenekler zeminini de beraber taşıdığımız kuşku yoktur. Psiko - sosyal gözlemler ve incelemeler, bu konuda amprizmin aksine olarak rasyonalist felsefi görüşe hak verecek niteliktedir. Esasen en geniş anlamıyla bilinçli iş bölümüne dayanan ülküsel bir dayanışma eyleminin oluşum ve ağır tempolarla evre evre gelişimi için böyle bir zeminin bulunmasından daha tabii ne olabilir? Dayanışma konusunda insanları hayvanlardan ayıran niteliğin temel taşı da budur. İlkel hayvanlar âleminde bile bugün koşullarını ve niteliklerini bilemediğimiz fiziksel ve kimyasal karşılıklı uygunluklar (affinité), doğal etkilere karşı hayvanlar dizisinde görülen tepkiler, dürtü, duyarlık ve hayat savaşı, yine kendi aralarında basitten bileşiğe doğru gelişen türlü şekil ve koşullardaki dayanışmanın ve kader birliğinin etkenleridir.

Hep biliriz ki, bütün canlılar yaşam savaşı içindedir. Bu savaşta korunma ve başarı için de anatomik ve fizyolojik araçlarla donatılmışlardır. Hayvanlar dizisinin Primatlar bölümünde yeri olan insanların aracı da beynin elektro-manyetik fonksiyonu olan r u h s a l g ü c ü ve kısacası gelişmiş bilinci ve duygularıdır. Bedensel yetersizliğine rağmen insanları canlı ve cansız yeryüzü dünyasına egemen kılan ve daha çok geniş alanlarda da bu egemenliğini sürdürecektir olan beyin-

sel gücü, ancak bireyin türdaşlarıyla birarada ve bir ülkü yönelişi içinde karşılıklı dayanışmalarla değer kazanır ve böylece, nasıtki, hepsinin yapısı birer hücreden ibaret olan, fakat renkleri, biçimleri ve fizyolojik görevleri birbirine benzemeyen organlarımızın ayrı ayrı çalışmaları, dayanışma kavramı içinde hayatî bütün olarak bireysel varlığımızın maddî ve mânevi ahengini ve düzenini sağlıyorsa; ve nasıl ki, bir sürü felâketler ve ıstıraplar karşısında renkleri, ırkları, milliyetleri ve dilleriyle gelenekleri birbirine benzemeyen insan bireylerinin v a r olmak ve yaşayabilmek amacıyla birbiriyle dayanışma zorunluğu doğuyorsa; bu dayanışma ilkeleri aynı şekilde ve aynı zamanda karakterleri, yaşayış ve hayat anlayışları birbirine uymayan toplumlar için de d o ğ a l bir yasadır.

DAYANIŞMA AKSİYONUNUN PSİKO - SOSYAL OLUŞ, GELİŞİM VE EVRİMİ :

Dayanışma eyleminin psiko - sosyal oluş, gelişim ve evrim evrelerini çocukluk hayatımızdan başlayarak aile ve toplum düzeninin üniversal niteliği içinde basamak basamak izliyebiliriz. Şöyleki :

1 — PSİKO - SOSYAL YÖNLERİYLE ÇOCUKLARDA DAYANIŞMA :

A — Üç ve yedi yaşları arasındaki çocuk, kendi kişisel imkânlarıyla başbaşadır.

B — Yedi ile oniki yaş arasında, kendi yaşındaki çocukların meydana getirdiği ilk çocuk toplum düzenine girer ve kendi aralarında ilk dayanışma ve yardımlaşma da böylece başlar. Dokuz yaşına doğru meydana gelen bu ilk kabileler 5-6 çocuktan ibaret ilk insan sürüleridir. Aralarında yetkili herhangi bir şefleri olmadığı gibi kabile içinde amaç ve örgüt olarak bir iş birliği de yoktur.

10 - 12 yaşlar arasındaki kabileleşme 6 - 12 çocuktan kuruludur. Başlarında da kendilerini yöneten vücutca daha güçlü bir şefleri vardır. Mücadele ve savaş içgüdüleri, dayanışma eğilimleriyle onları birbirine kaynaştırır ve mahalleler arası çocuk dövüşmeleri de böyle başlar.

C — 12 yaşı izleyen yıllarda kabileleşme ve karşılıklı dayanışma eylemi daha gelişir ve genişler. 12-16 yaşları arasındaki sürü varlığı 10-25 çocuca kadar yükselir. Başkanları ise yalnız vücutca güçlü olanı değil, aynı zamanda kabilenin başarısı için iyi plân yapabilecek

yetenekte bulunan birisidir. Bu toplulukta birey olarak çocuklar, kendi yetenekleri ölçüsünde görev alırlar. Bu hareket, dayanışma eyleminde ilk iş bölümüdür. Kafile, yalnız komşu mahalle kafileleri arasında dövüş değil, aynı zamanda spor ve eğlence alanlarında bedensel ve düşünsel bir dayanışma gelişimi çabasıdır. Fakat yine de toplum yasaklarının dışında kalma özgürlüğünü üstün tutarlar. Bu davranış, dayanışmada ortak kişilik ve özgülük gösterisidir.

D — 12-13 yaş basamağını kapsayan «çocuk önergicilik» evresini izleyen 13-18 yaşları arasındaki «çocuk ergicilik» evresi, çocuklarda ruhsal güçlerin de yavaş yavaş geliştiği ve hızlandığı basamaktır. Bu çağda düşünsel gelişimin yanında dostluk, arkadaşlık ve kardeşlik duyguları da eylem olarak belirgin şekilde ve dayanışma halinde kendini gösterir.

E — 19-20 yaşları, bazı komplekslere rağmen duyguların en seçkin şeklini aldığı ve toplumun sosyal hayatına, yasalarına ve ayrıntılı yaşayışına bilinçli olarak uyma evresine girdiği «delikanlılık» çağıdır. Böylece çocukluk hayatında içgüdü ile başlayan ve kendi yaşam evresinin önergicilik ve ergicilik çağlarında çocuk ruhunu baskı altında tutan aile hayatının kapalı âleminden yavaş yavaş dış dünyaya doğru kayarak ve özgülük dürtüsü ile kendi yaşının sınırı oranında serbest iradenin şekil ve karakterini bir düzene koyarak gelişen kafileleşme, ileriki yaşlarda bilinçli bir dayanışma halinde gençlik olarak ve olgunluk ve yaşlılık çağlarında da daha gelişmiş halde sosyal niteliğini bulmuş olur.

F — Doğa, kafileleşme ve hayat mücadelesi bakımından dayanışma konusunda kız çocuklarını, erkek çocuklara oranla daha başka yönde hazırlamaktadır. Erkek çocukların aksine olarak kafileleşme ve dayanışma hareketleri kız çocuklarında sınırlıdır ve daha azdır. Bunlar, toplumun ve dayanışmanın zorunlu kıldığı herhangi bir şeyin yönetiminde kolektif hareketlerden kaçarlar ve kişisel sevgi ararlar. Kendi aralarında sayıları beşi aşmayan topluluklar olursa da, bunlar da en küçük karpisler ve kıskançlıklarla dağılıverirler. Bu nitelikler, kız çocuklarının hayatta alacakları kadınlık görevinin doğal ve içgüdüsel karakterinin ilk fazını kapsar. Bazı sosyologların belirttiği gibi bunda, ailenin hayat kavrayışının etkisi olsa gerektir.

2 — PSİKO - SOSYAL YÖNLERİYLE AİLEDE DAYANIŞMA :

Daha çok delkanlılık çağında güdüsel bir yönelişin aksiyonu olarak ortaya çıkan ve karı ile kocadan teşekkül ederek toplumun ilk ünitesini meydana getiren aile kuruluşu, sosyal anlamda ideal iş bölümü ve dayanışma kavramının güzel örneğidir. Genellikle yasalar ve gelenekler, bedensel ve ruhsal yeteneği nedeniyle evdışı yaşam uğraşısında daha dayanıklı olması dolayısıyla, erkeği, ailenin başkanı, temsilcisi ve aile topluluğunun kalım, geçim ve v a r olma sürekliliğinin doğal bir sorumlusu haline getirmiştir.

Fiziksel ve fizyolojik icaplar, aile iş bölümünde ev hayatının iç işlerini de kadına yüklemiştir. Çocuk doğurmak suretiyle soy sürekliliği görevi kadın için asıl ve fakat ev dışındaki hayat mücadelesinde ise zayıf bir yön teşkil eder. Kısaca, bütün bunlar, hem aile ünitesini kuran ve hem de yaşatan karşılıklı anlaşma, sözleşme ve dayanışmanın hukuki ve ahlâki psiko-sosyal ana nedenleri arasında örnekler olarak mütalâa edilir. Karı ve koca arasındaki dayanışma yüklenimleri bir taraftan zorlamasız ve baskısız olarak karşılıklı şefkat ve sevgi, saygı ve hoşgörülükle tahkim edilirken, diğer taraftan da ana ve baba, çocuklar ve akrabalar ile aileler arası daha geniş ve derin duygusal bağlarla birbirlerine bağlanma, yardımlaşma ve dayanışma ile toplumun temelleri kurulmuş ve hem de gelişmesi sağlanmıştır.

Yeryüzündeki ulusların aile hakları ilkeleri birbirine benzemez. Aile birliğinin kuruluş ve görevlerindeki dayanışma ve yardımlaşma konularındaki bugünün modern anlayışı, devlete bazı haklar vermiş ve daha doğrusu aile birliğinin ve bu ünite içindeki psiko - sosyal dayanışmanın iki taraftan birisinin herhangi bir hareketiyle hemen dağılmasını değil, sürdürülmesini öngören ve her iki tarafa ait aile haklarını dinsel kurallar, görenekler ve geleneklere göre değil, sosyal ve insan haklarına dayanan ilkelerle koruma ve pekleştirme yönünü tutmuştur. Bu konuda örnek olarak kendi ulusumuzu ele alabiliriz. Bizde aile kuruluşu, birbirini ancak zıfak gecesi gören ve böylece başta analar olduğu halde görücülerin aracılığı ile meydana gelen bir birlik idi. Birbirinin hayat anlayışı hakkında hiç bir bilgi sahibi olmadan yapılan bu birleşmeler, erkeğin «— boş ol!» sözüyle dağılır giderdi. Ayrıca hülle denilen ve dinî bir kural ve zorunluk olarak cereyan eden olaylar da vardı. Erkeğin mutlak tahakkümü ve dört

kadınla evlenebilmesi ve hattâ hal ve vakti yerinde olanların kendi meşru eşlerinden başka, odalık ve cariye adı altında bir sürü kadınla cinsi ilişki kurabilme yetkisi, kadında hertürlü ruhsal gelişmeyi önleyen ve o'nu mekanik robot haline sokan baskı faktörleri idi. Evlenmeler buyruk ile olur ve aile içinde karşılıklı kişilik ve benlik konu dışında kalırdı. Bütün bunlara da «şeriat icabı» denilirdi. 1926 Medeni Kanunu ile bu birleşme ve karşılıklı dayanışmalarda Türk ailesi sosyal hukuk birliği içinde eşit haklar ve karşılıklı sorumluluk düzenine girmiştir. Bu ilkelere göre aile başkanı kocadır. Fakat tahakküm için değil, maddi ve mânevî koruma düzenini ve dayanışmanın temel ögesini teşkil eden sosyal hakların yürürlüğünü sağlamak içindir. Kadın ise, ortak mutluluğun temini hususunda gücü yettiği kadar kocasının yardımcısı ve müşaviridir. Aile birliği nasıl devletin yasalarına göre kuruluyor ve bu yasalarla korunuyorsa, ayrılmalar da yine yasalar içinde mahkemelerce yargıya bağlanmaktadır. Kısaca aile, devletin düzenlediği ve koruduğu sözleşmeli ve evlendirme memurunun önünde imza edilen yazılı bir d a y a n ı ş m a sistemi haline gelmiştir. Çocukların yetişmesi, eğitimi, yetimlerin korunması ve benzerleri gibi sosyal yapıyı kökünden ilgilleyen konularda devlet hak ve söz sahibidir. Devletin bu ilişkisi ile hukuki ve hattâ şartlar lüzumlu kılıyorsa, ekonomik yönlerden ailenin herbiri kendi varlığını yaşar ve bu nitelik, aile ünitesi içinde sıkı bir dayanışma yaratır.. Aileyi ilgilleyen ve hattâ geniş anlamıyla aile sınırları dışında kalan siyasal, sosyal ve ekonomik sorunlar, ailenin kültür seviyesi ölçüsü içinde bu birliğin konuşma konuları ve tartışmaları arasına girer. Birlikteki iyi ahlâk düzeninin ve çevrenin de kısmen etkilediği sosyal eğitimin meydana getireceği gelişmeler, aile bencilliğini yıkarak birliği, şefkat - sevgi - yardım ve dayanışma amaçlarında yalnız kendilerinin değil, m a s o n i k anlamda ö z g e c i «alturiste» davranışlarla başkalarının da iyiliği için fedakârlık yapacak ve nihayet yurd, ulus devlet ve bütün insan topluluğunun evrensel bir ünitesi ve organı halinde onlara karşı da görevli olduklarını duyacak düzeye erişir. Böylece de masonluğun yaratmak istediği iyi niyet temeline dayanan ü n i v e r s e l d a y a n ı ş m a n ı n kolektif ilk basamağı meydana gelmiş olur...

İkinci yazımız, konunun toplum ve canlılar dünyasına ilişkin bölümünü kapsıyacak ve gerekli literatür verilecektir .

Dinsizler, Suçlular, Katiller ()*

Bu sıfatların Masonlar hakkında kullanıldığını söylemeye lüzum yoktur. Bu sözler aynen söylenmiştir. Hata etmediğime emin olmak için kullanılan bu sıfatları bir kaç defa tekrar ettirdim.

İtalya'nın hemen her yerinde sık sık meydana gelen benzer olaylar arasından sadece en önemlisini size nakletmekteyim. Bunu bir çok bakımlardan en manidarı daha doğrusu en klasiği olması dolayısıyla naklediyorum. Diğer herhangi bir olayı da ele alabilirdim. Meselâ geçen yıl bir li-

sede İtalyanca öğretmenin Carducci (1) nin şahsiyeti ve eserleri üzerinde konuşurken, Carducci'nin masonluğa kayıtlı olması, yani Fransız ihtilâlinden bu yana batı toplumunda mevcut olan en kötü topluluğa mensup

(*) İtalya Büyük Locası tarafından yayınlanan Rivista Massonica dergisinin Şubat 1973 tarihli nüshasında neşredilen Pesvelossi biraderin makalesinin tercümesidir.

(1) **Carducci** : (1835-1907) 1906 Nobel Edebiyat armağanını da almış olan geçen yüzyılın en büyük İtalyan şairi.

olması itibarile ne şahsiyetinin ne de eserlerinin saygıdeğer olmadıklarını açıkça söylemesinden de hareket edebilirdim. Babasının mason olduğunu bilen zavallı Amelia masonluğun kötülükleri hakkında nasıl ve nereden bilgi sahibi olabileceğini öğretmenine sormak suretile müesseseyi savunmağa çalışmıştı; fakat kendisine verilen akıllı cevap şu olmuştu: «Boşver, bunlar iyi aile kızları, için şeyler değildir».

Bir başka lisede Garibaldi'nin hayat hikâyesi anlatılırken aşağı yukarı şu sözlerle işin masonluğa getirildiği bir tarih dersinden de hareket edebilirdim: Öğretmene göre Garibaldi'nin (2) İtalyan kamu hayatından kesinlikle uzaklaştırılmasını isteyen masonluk olmuştur, zira artık Savoia hanedanına satılmış olan masonluk, İtalyan halkındaki cumhuriyetçi duyguların kesinlikle bir tarafa bırakılmasını kararlaştırmıştı. Mason olan babasından Garibaldi (ki 1864 de büyük üstad seçilmiş ve bu görevden istifasından sonra «İtalyanın ilk hür duvarcısı» ünvanı kendisine tevcih olunmuştur) hakkında

(2) Garibaldi : (1807-1882) İtalyan vatanseveri, ve cumhuriyetçi akımın temsilcisi. Çeşitli ülkelerde kendi özel ordusuyla hürriyet savaşlarına katılmış, İtalyan birliği için savaşmış, Sicilyanın ve Napoli kralığının İtalya'ya ilhakını sağlamıştır.

çok daha başka şeyler dinlemiş olan Giacomo, öğretmeninden dinlediği bu İtalya tarihi hakkındaki kuşkularını açıklamaya teşebbüs etti fakat şu ihtarla derhal susuturuldu: «sen masonluğun nelere muktedir olduğunu bilemezsin; iyi ki hemen her yerde gittikçe kaybolmak üzeredir» Ben size Morica'nın başından geçenleri anlatmayı tercih ediyorum. Olay samimiyetle ve sükûnetle derslere devam edilen en iyi ailelerin çocuklarının öğrenci oldukları ve rahibeler tarafından yönetilen bir ortaokulda cereyan etmiştir. Sükûnetle derslere devam edilen okul derken, birçok devlet okullarında göze batan ve büyüklerin hareketlerini taklit etmeyi arzulayan çocukların bir takım uç grublarca düzenlenen şiddet hareketleriyle ilişkisi olmayan bir okul kastetmekteyim. Bunun bir skandal olduğu söylenebilir, fakat yine de çocuklarının dövme veya dövülmek için değil de, okumak için okula gitmelerini isteyen anababaların bulunduğu bir vakıdır.

Okulda en iyi geleneklere uygun olarak öğretim kadrosu, ya din adamları ya da özellikle dinî duyguları itibarile kadroya alınmış olan belirli bir yaştaki kadın öğretmenlerden mürekkeptir. İşte bu öğretmenlerden biri İtalyan bağımsızlık mücadelesini

anlatırken, bilinmez bir nedenle, sözü masonluğa getirir.

Öğretmen masonluk olayını tarihî açıdan değil de sosyal açıdan yorumlayacağını söyler ve aşağı yukarı şöyle konuşur: 1800 ün ikinci yarısı ile 1900 ün ilk on yılı arasında İtalyada görüldüğü veçhile bir memlekette esaslı tarihî değişimler görüldüğü zaman umumî kargaşalıktan, kuvvetli hükümetlerin noksanlığından, geçerli kanunların ve bunlara riayeti sağlayabilecek bir zabitanın bulunmamasından faydalanarak, çeşitli şekillerde tezahür eden en bayağı toplumsal içgüdülerin patlayışı müşahade olunur; işte İtalya'da da böyle olmuş ve eşkiyalık, mafia ve masonluk ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında en tehlikelisi ve en öğrenci şüphesiz ki bu sonuncusu olmuştur: eşkiyalık güney İtalya'nın bazı bölgelerinde görülmüş ve az sayıda fakir köylüler tarafından beslendiği için pek az devam edebilmiştir. Bununla beraber bu haydutlar silâhlı çatışmalarda ölebilecek kadar cesur ve küçük silâhlı çetelere mensup olduklarını gizlemeyecek kadar da dürüsttüler. Mafya ise özel muhit şartları içinde Sicilya'da faaliyet gösterebilmiş ve faşizmin ciddî mücadelesiyle karşılaşınca Amerika'ya göç etmeyi tercih etmiştir. Buna karşılık masonluk en kesin sırdan ya-

rarlanarak ve dış görünüşleri itibarile kendilerinden şüphe caiz olmıyan kişileri saflarına alarak bütün memlekete yayılmış, dine karşı bir kinin tohumlarını ekmiş ve siyaset alanında kanunlar kabul ettirmiştir.

Öğretmen, öğrencilerin şaşkın bakışları arasında şunları da sözlerine ilâve eder : Masonluk toplumun bir kanseridir. Babalarının dinî inançlarını reddeden, dinsizlerden mürekkeptir. Şeytana satılmış gibi dinî olan her şeyden nefret ederler. Masonlar kendi aralarında tesanüt halinde bulunan suçlulardır. Başkanları tarafından verilen her türlü emri yerine getireceklerine dair kanlı üzerine yemin ettiklerinden birbirlerini korurlar. Bilhassa devlet işlerinde en kötü hareketleri yaparlar. Bunlar gerçek birer kaatildirler. Kendilerine karşı olanları ortadan kaldırmak için vicdansızca kiralık kaatiller tutarlar ve hiçbir zaman izlerini belli etmeyecek kadar da kurnazdırlar. Özellikle birinci dünya savaşından önce ve hemen sonra vuku bulan esrarengiz cinayetlerin hemen hepsi maharetleri dolayısıyla yakalanmamış olan masonların işidir.

Yazımı okuyan kişi öğretmenin kullandığı kelimeleri tamamen yazmamakla beraber sözlerinin manasını asla değiştirmedigime

ve fikrinin özüne dokunmadığı- ma inanmalıdır. Tekrar ediyorum ki öğretmen işbu makaleme baş- lık olarak seçtiğim üç sıfatı ay- nen kullanmıştır. Fakat biz hikâ- yemize devam edelim.

Monica babasının mason oldu- ğunu biliyordu. Daha doğrusu bazı sözlerinden, bazı davranış- larından bunu anlamıştı. Bazen evde babasının bazı arkadaşla- rıyla konuştuğunu ve müşterek arkadaşlardan söz ederken «kar- deş» sözünün kullanıldığını duy- muştı. Monica babasının bu kar- deşlerini de tanıyordu. Hepsi cana yakın, sevimli ve terbiye- liydiler. Ve öğretmenin «din- sizler», «suçlular», «katiller» sözleri kulağına uğultularla çın- larken, o babasını ve babasının arkadaşlarını düşünmekteydi.

Kime inanmalıydı? her zaman kendisine karşı saygı duyduğu öğretmene mi yoksa her za- man sevgi duyduğu babasına mı? Babasını dinsizler, suçlular ve katillerden mürekkep bir çev- renin tuzaklarından mı koruya- caktı, yoksa öğretmenin mi ya- lan ve yanlış bilgilerden uzak tutmaya çalışacaktı? Ya sınıf ar- kadaşları babasının bu dinsizler, suçlular ve kaatiller çetesine mensup olduğunu öğrendikleri takdirde kendisi ve babası hak- kında ne düşüneceklerdi?

Öğretmeninden açıklama istedi.

Bir diyalog kurmaya çalıştı. Bir müdafaa yapmak gayretinde bu- lundu fakat öğretmenin kesin tavır karşısında ısrar edemedi. Herşeyden önce babasına karşı duyduğu büyük sevginin dışında öğretmeniyle tartışmaya giriş- cek kadar bilgisi yoktu. Sonra arkadaşlarının şaşkın bakışların- dan fazla ileriye gitmiş oldu- ğunu da sezindi, daha çok ısrar ederse gerçeği öğrenmekte kişi- sel bir menfaatinin olduğu anla- şılacaktı.

Monica eve şaşkın ve ezik bir vaziyette geldi. Babasına her şe- yi anlattı ve bundan faydalana- rak Mason olduğunu babasından açıkça da duydu. Babası ona kendisinin mason olduğunu ve masonluk hakkında duyduğu bu kötü sözlere önem vermemesini söyledi. Kendisi ve ailelerini ve çocuklarına verdikleri terbiyeyi bildiği arkadaşları dinsiz, suçlu ve kaatil olabilirlermiydi?

* * *

Dinle Monica, sen de dinle Ame- lia, sen de Giacomo, siz de din- leyin Alessandro ile Luiza benim çocuklarım. Babalarla oğullar arasında konuşmak her zaman kolay değildir. Biz babaların ba- zen söylemek isteyip te becere- mediğimiz şeyleri, şimdi yazılı olarak size söylemeye gayret edeceğim: Dünkü ve bugünkü kardeşlerimiz ve bizler hakkında

dinsiz, suçlu ve kaatil olduğumuzun söylenmesinin hiç de önemi yoktur. Sizler buna inanmadınız. İşte önemli olan budur. Siz daha fazlasını öğrenmek istediniz. Daha kesin ve objektif bilgiler verilmesini arzuladınız, öğretmenlerinizden ithamlarını dayandırdıkları kaynakları sordunuz. Cevap alamadınız. Ve bu susmaların hakikî manalarını anladınız ve hepsinin mesnetsiz iftiralar olduğu sonucuna vardınız. İşte önemli olan budur. Bizler size söylemediğimiz halde, siz, masonluğun özünü teşkil eden prensiplerden birini kendiliğinizden uyguladınız ve gerçeği araştırmaya koyulduunuz. Önemli olan budur.

Bizi tahkir eden hakkında kötü bir şey söylediğimizi ya da ondan nefretle bahsettiğimizi duymadınız. Aksine ona acıdığımızı, yeteneklerinin bu kadar olduğunu söylediğimizi duydunuz. İşte önemli olan budur.

Bizi tahkir eden hakkında kötü bir şey söylediğimizi ya da ondan nefretle bahsettiğimizi duymadınız. Aksine ona acıdığımızı, yeteneklerinin bu kadar olduğunu söylediğimizi duydunuz. İşte önemli olan budur.

Belki de bizi iki şeyle itham edebileceksiniz: bunlardan birincisi iftiraları karşılamaya elverişli polemik bilgileri size verecek

kadar mensup olduğunuz müesseseden bahsetmemiş olmanızdır. İkincisi de sizi yeterli derecede korumamış olmamız, yani kimse bu gibi iftiralarda bulunmak cesaretini kendisinde görmesine imkân vermiyecek bir saygıdeğerlik halesini yaratmayı başaramamış olmamızdır.

Gerçekten biz kendimizden ve mensup olduğumuz aileden bahsetmeyi pek sevmeyiz. Bazen te vazuumuz buna mânidir: masonluğa mensup olduğumuzu açıklamak, bize kendimizi övmek gibi gelir, fakat çok kere sizleri en ufak bir baskı altında tutmaksızın kendi tercihinizi samimiyetle ve serbestçe yapabilmenize imkân vermek için konuşmayız. İçinizden bazıları çok kuvvetli dinî duygulara kapılabilir. Biz bunlara saygı duyarız. Diğer bazıları gençlerin en saf hasleti olan sosyal adalet duygusuna bütün kalbiyle bağlanarak çok uç tipte siyasî propagandalara kendisini kaptırabilir. Biz buna da saygı duyarız. Evet biz bizlerle tartışırız, sizlere kendi fikirlerimizi açıklarız, fakat kendi analiz ve sentezlerimizi sizlere kabul ettirmeğe çalışmayız.

İşte bunun içindir ki mensup olduğumuz müesseseden sizlere bahsetmeyiz. Sabahtan akşama kadar sizlere bundan bahsetsek, sizi şartlandırmış, bir ter-

cih yapmak zorunda bırakmış oluruz.

Sizi koruyamamış, dinsizler, suçlular, katiller iftiralara set çekememiş olmamıza gelince söyleyeceklerim bir hayli farklı olacaktır. Monica'nın öğretmeni haklı olsaydı, şimdiye kadar kâfi derecede düşmanımızı öldürmemiş olmaktan üzüntü duymamız gerekirdi. Doğrusu Monica sen öğretmenine şimdiye kadar masonlar tarafından hiçbir iz ve eser bırakılmaksızın öldürülmüş olmasının sebebinin niye sormuyorsun? Belki de artık bu gibi olayların moda olmadığını, çünkü masonluğun geçen asırdaki ne nispetle bu gün hayli değişik olduğunu sana söyleyecektir. Yine de böyle bir cevap bizim için önemli olacaktır değil mi? Belki sana masonluğun bugün önemli olmadığını, kaybolmak üzere olduğunu, artık meydana çıkarılmıyacak ve cezasız kalacak suçları işletmek iktidarından düşüğünü söyleyecektir. Bu da bizim için yine de önemli bir iltifat olacaktır değil mi?

Fakat yine koruyamama konusuna dönelim. Çocuklar sizinle samimi, kırıcı derecede samimi olmak istiyorum. Herşeyden önce iftiradan korunacak vasıtalarından mahrumuz. Bu vasıtalarından mahrumuz, çünkü bu vasıtalar mev-

cut değildir. Düşünün bir kere : «Allah kaatili halk» diye herkesin nefretine tâbi olmaktan kurtulmak için yahudiler kaç asır beklemek ve ne kadar tâkibata, hatta jenosite göğüs germek zorunda kaldılar. Sadece bunu düşünürseniz İtalya'da masonların afaroz edilmesinin yanlış ve zararlı bir hareket olduğunun kabul edilmesi için henüz çok erken olduğunu anlamakta zorluk çekmiyeceksiniz.

Bundan başka, evet bunu da açıkça söyleyelim ki, bu iftiralar bize o kadar da zarar vermemekte, hatta bazen faydalı bile olmaktadır. Senin için Monica, senin için Amelia, senin için Giacomo masonluk aleyhtarı tarih dersleri babalarınızla yeni bir diyalog kurmanıza imkân verdikleri için faydalı olmamış mıdır? Ve böylece yalnız kendinizin öğrenebileceği şeylere inanamayı ve «böyle deniyor», gibi sözlere inanmamayı da öğrenmiş oldunuz.

Sabırlı olmak kâfidir. Bazı hakikatları er veya geç meydana çıkarmaya yardımcı olacak fırsatlar kendiliğinden belirir. Bir kardeşimizin kızını hatırlarım ki, bir gün eve döndüğünde öğretmenin Carducci'den şu şekilde bahsettiğini babasına söylemiştir: «Carducci iyi bir adamdı, her

ne kadar gençliğinde mason idiye de sonradan masonluğu red ve inkâr etmiş ve kilise tarafından af edilmiştir». Kardeşimiz kızına bir şey söylemedi, sadece Carducci'nin ölüm döşeğinde çekilmiş bir fotoğrafını vererek öğretmenine götürmesini söyledi. Fotoğrafta masonik alâmetler ölüm döşeğinde görülmekteydi.

Biz size okumanız için masonik kitaplar vermeyiz. Kendi problemlerimizle kafalarınızı şişirmeyiz. Sözlerimiz dolayısıyla hakkımızda hüküm vermenizi istemeyiz. Davranışlarımız dolayısıyla hakkımızda hüküm vermenizi isteriz. Diğerlerine gelince, onlar bırakınız söylesinler. Bizim dinsiz, suçlu ve katil olup olmadığımıza sizler karar veriniz.

Yirmi Birinci Yüzyıla Doğru

Fikret ÇELTİKÇİ

GİRİŞ

Yirmi birinci yüzyılın bitimine daha yirmi beş yıl var. Son üç çeyrek yüzyıl içinde insanlığın gördüğü ve izlediği olaylar sayılamıyacak kadar çok. İnsan topluluğunun elde ettiği bilgi yükü iyice tartılacak olursa, bundan sonraki yirmi beş yılın ne denli yüklü olabileceği kestirilebilir. Bu yükü tartabilecek ölçü birimini ve analiz kriterlerini sağlayabilirsek insanlık adına en olumlu ve verimli bir keşifte bulunabildiğimizi kabul edebilirdik. Maalesef tarih insanlara böyle bir ölçü birimi ve ölçme aleti gösterememiştir. Böylece insanlık, uzayda ilk hızının etkisiyle hareket halinde bulunan ve her girdiği alanda beliren ve önceden kestirilemeyen cisimlerin çekim etkisiyle yeni yönlere sapan bir gök cismi gibi, durmadan ve bilmeksizin yeni oluşlara doğru ilerlemekte, gelişmekte ve değişmektedir.

Bu, bir bakıma kötümser görüşe rağmen, insanoğlu ferdin ve toplumun geleceği üzerinde tahminler yürütmekten hiç bir zaman kendini alamamıştır. Falcılık ve kâhinlik devirleri çoktan geçmiş olduğu sanılırken modern araştırmacılar bu gün yeni yöntemlerle insan toplumlarının nasıl gelişebileceği hakkında bilgiler bulmaktadır ve çoğu zaman bu bilgilerin doğruluğu anlaşılmaktadır. «Harekat Araştırması - Yöneylem» adı verilen bu yeni yöntem eski «determinist» sistemlerden büyük ölçüde değişik bir araştırma sistemi ile önceden bilinen verilerden hareketle bir takım «determinant»lar geliştirmekte ve aranılan gelişmenin nasıl olacağını büyük bir takribiyetle gösterebilmektedir.

Böyle bir araştırmayı yapmak mümkündür. Fakat bunun için belirli bir ölçüde örgütlenmek, gerekli verileri toplamak, derlemek ve bunları yeni analiz metodları ile matematik denklemlere yerleştirmek ve gerekirse modern makinelerden faydalanarak çözümlere ulaşmak lâzımdır. Bu olasılıktan yoksun olunca bizim için yapılacak tek şey, yine tarihsel gelişmelere bir göz atarak geleceği anlamaya ve ona göre başlıca ihtimalleri sıralamaya girişmekten ibaret kalacaktır.

Tarihin bize gerçek bir kriter vermediğine işaret ettik. Oysa tarihsel gelişmeleri eski ve çok uzun süreler için izlemek mümkün olunca belirli bir dönem üzerinde daha önceki dönemlerin nasıl etki yaptığını belirlemeye çalışarak bundan sonraki dönemlerin gelişmeleri üzerinde bazı fikirlere ulaşmak mümkün olabilir. Mümkündür deyimini kullanmaktan özellikle kaçınmak gerekir. Tarihten ders almak düşüncesi çok iyi bir şeydir ama, bu dersi anlamak ve gereğini yerine getirmek insanoğlu için sanıldığı kadar kolay değildir. Tarih bu bakımdan da binlerce derslerle doludur.

Geçmişe bakış iki yönde olabilir: Birinci yön bilimsel diyebileceğimiz tabiatı inceleme ve onunla ilgili fizik kanunlarının bulunması hususundaki gelişmeleri izlemektir; bu iş oldukça kolaydır; ikinci yön insanlığın sosyal gelişmeleri ile ilgili izlenimleridir. Bu hususta ileri sürülecek her mütaleada yanılgılar olabilir. Görüşler çoğu zaman kişisel görüşler şeklinde kalabilir. Bu tip olayların karışık oluşu dolayısıyla muhakeme melekemizin gerçekleri ayırdetmekte maharetine bağlı kalarak ancak belirli bir ölçüde doğru teşhis imkânı bulunabilir. Nitekim, sosyolojinin doğrudan doğruya uygulama sanatını oluşturan politikanın en belirli organını teşkil eden hükümetlerin icraatındaki yanılgılar hep bu karışık gelişmelerden gereği kadar bilgi toplayamamaktan ileri geldiği aşikârdır.

Bu görüşlere dayanarak yirmi birinci yüzyıla doğru konusu üzerindeki düşüncelerimizi belirtmeye çalışırken mümkün olduğu kadar eskiye dönerek gelişmeleri izlemek isteyeceğim.

İLK ÇAĞLARIN BİLGİ, FELSEFE VE SANAT GELİŞMELERİ

Mantık gereğince bu husustaki görüşlerimizi bir yönden Mısır, Asur, Hitit ve Diğer bir yönden de Hint ve Çin ile ilgili eski devirlere kadar götürmemiz gerekir. İnsanın dünya üzerinde iki ayakla yürümeye başladığı gün çok eski ve belki de 200-500 bin yıl önceye kadar uzanıyor. Fakat biz bazı arkeolojik kazılardan elde edilen elemanter bilgiler dışında insan hakkındaki bilgilerimizi yaklaşık olarak on bin sene öncesine kadar güçlkle ulaştırabilmekteyiz. Mısır uygarlığının bize kadar ulaşmış olan görüntüleri yaklaşık olarak milâttan en çok beş bin yıl önceye kadar ve Mezopotamya uygarlığının da milâttan önce en çok dört bin yıl öncesine kadar gidebiliyor. Bu husustaki eski bilgilerin çoğu kalın bir sis arkasında yarı gizli kalmış gibidir. Bu hale göre bu günün olayları hakkında bir fikir edinmek maksadıyla eskiye bakmak istenince milâttan en çok 100 yıl öncesine kadar, o da yine pek çok güç olarak, uzanabilmektedir. Bu günkü uygarlığın ilk temellerinin Eski Yunan düşünce ve sanatı üzerine kurulmuş olduğu kabul edilmektedir. Bu görüş şüphesiz büyük ölçüde doğrudur. Şu kadar var ki, Eski Yunan görüş ve düşünüşü kendinden önce gelip geçmiş olan Mısır, Mezopotamya ve Hitit devirlerinin bilgi ve görüşlerinden aktarmalarla olmuştur. Etkinin derecesini ölçmek kolay değildir. Fakat bilindiği üzere Doğudan Batıya doğru gelişen insan akınlarının birlikte getirdiği bilgiler, duygular, inançlar ve adetler ilk hareket yerinde bırakılmış olamaz. Bunun en kesin delili, bu günkü Yunanistan'da henüz barbarlık haline yakın bir topluluk düzeni görüldüğü sırada, Ege ve Marmara kıyılarında, Truva, Lidya, Bergama, Teos, Efes, Frigya, İyonya ve bir çok küçüklü büyüklü uygar toplulukların bulunduğu gerçeğidir. Bunlar yüzlerce ve belki de binlerce yıl önce, bu gün Yunan uygarlığı diye adlandırılan gelişmelerden çok önce var olan ve her halde Yunan veya Grek ismi verilmesi gerçeğe aykırı düşen tarihi varlıklardır ve Yunan-Romen uygarlığı bunun üzerine tourmuştur. Üstün bir uygarlık düzeyine ulaşmış olan İyonya'dan bu günkü Yunanistan'a aktarılan sanat ve hür düşünce yeni bir ortamda yeni bir canlılık kazanarak gelişmeler göstermiştir.

Burada kısa bir açıklamaya ihtiyaç olabilir: İyonya'da yetişen Thalez

devrinde her türlü bilgi çok eskilerden beri ampirik formüller halinde toplanırken bu dönemde «Physiologue»lar diye bilinen uslu kişiler tabiat olaylarını metafizik güçlerden ayırd etmesini bilmişler ve bu yönde tabiatı merakla inceleme üstünlüğünü göstermişlerdir. Ne yazık ki, yine bir İyonyalı olan Sisam'lı Fisagor, Büyük İtalya'ya hicret edince Yunan uygarlığının ilk büyük filozofu olarak bu ilk davranışlardan uzaklaşmış ve her olayda bir çeşit spiritüalist görüş ve dogmatizmin öncüsü olmuştur. İnsanlığın gelişmesi genellikle fikri ve felsefi gelişmelerle birlikte incelenmektedir. Bu bakımdan bu incelemelerde gelişmelere etkili olan kişilerin görüş ve düşüncelerine önem verildiği anlaşılıyor. Böyle olunca da tarih boyunca görülen, fikir adamı veya filozof diye adlandırılan kimselerin görüşleri ve felsefi inanç ve kanaatleri ön planda tutulmaktadır. Bu kimselerin görüşleri ne kadar esrarlı veya anlaşılması ne kadar zor olursa insan oğlu bu görüşleri incelemek ve anlamağa çalışmakta o kadar ısrarlı ve hevesli olmaktadır. Burada ünlü Amerikan filozofu William James'in bir düşüncesini kaydetmeden geçemeyeceğim. W. James diyor ki: «İtiraf etmeliyiz ki, bize, iyi anlaşılamayan ve bundan da ileriye tartışmasına girişenlerce iyi anlaşılmamış olan derin şeylerden bahsedilince hemen acııp bir füsün duygusuna kapılırız.»

Bu bakımdan fikir ve sanatın büyük gelişmeler göstermesi suretiyle modern toplumların fikriyatındaki gelişmelere etkili olmuş bulunan Eski Grek uygarlığında isim yaparak tarihe mal olmuş, Fisagor'lar, Parmenides'ler, Empedocles'ler, Protagoros ve Gorgia'lar, mantıkçılar, sofistler, bunlara ithal edilmesinde kanımca fazla bir sakınca görülmesi mümkün olmayan Sokrat ve Aristo'lar hep böyle füsunkâr ifadelerle kendilerinden sonraki kuşakların yüzyıllar boyunca gerçek bilimden uzak kalmasında etkili olmuşlardır. Bu büyük filozof ve düşünürler arasından Eudoxe, Euclide, Archimed, Appolonius gibi ve bunların yolunda çalışmalarda bulunmuş matematik ve astronomi bilgilerinin nasıl olup ta unutulmamış olmaları düşündürücüdür. Bir Eflâton çıkar; emsalsiz güzelliklerle süslü, füsunkâr diyalogları ile insanlara her şeyin mükemmel olduğu fikrini aşılır ve düşüncenin hızını kestirir. İleri sürdüğü her düşünce ve hüküm kimse tarafından tartışılmaz. Kainatta her hareket, yörüngelerin en mükemmeli olan daire üzerinde olabilir der, ve bu yüzden devrinin matematikçi ve astronomları bu dogmatik görüş ve davranışlar yüzünden gezegenlerin bir yıldız etrafında bir elips çizdiği gerçeğinin kabulü için Copernic (1473 - 1553) ve hatta biraz daha sonrasına yani

Kepler (1571 - 1630) devrinin gelmesi için 20 yüzyıl kadar gecikme yapmak zorunda kalmışlardır sanki... Aynı ölçüde Aristo da insan düşüncesine anlaşılması çok güç olan acaip bir fren koymuş gibidir. Mükemmel bir lojik yapıtı bırakan Aristo'nun ortaya koyduğu doğmalardan insan oğlunun kendisini kurtarabilmesi için Rönesansla başlayan rasyonel görüşlerin yoğunlaşmasını ve Bacon, Descartes gibi, otoritelerin etkisini bertaraf etmesini bilen kişilerin gelmesini beklemek gerekli olmuştur. Bu suretle skolastik zihniyetin etkisinden kurtulabilmek için yine 20 yüzyıllık bir gecikmeye ihtiyaç olmuştur; Bu gecikmeye rağmen Yunan tefekkürünün insanlığa bıraktığı sanat yapıtları o derecede emsalsiz eserlerdir ki bunlar her türlü gecikmeyi hoş gördürebilmektedir. Bunlar modern dünyamızda en büyük etkiyi yapmış ve yine de beşeriyetin ilerlemesinde öncülük edebilmişlerdir.

Yunan uygarlık ve kültürünün arkasından büyük bir Roma devri gelmektedir. İlk çağlarda dünyaya gerçek bir düzen kabul ettirmiş olan Roma İmparatorluğu'nun daha sonraki kuşaklara devrettiği imar faaliyetleri dışında bir çok bakımlardan hukuk kavramları kalmıştır. İngiltere'den Hint kıyılarına kadar uzanan bir Roma Barışı (Pax Romana) barbar istilasıyla bozulunca insanlık yaklaşık olarak bin yıl yarı karanlık bir devreye girmiştir. Modern uygarlık üzerindeki Roma İmparatorluğu'nun etkisinin Yunan etkisinden daha az veya fazla olduğu üzerinde bir tartışmaya girmek güçtür. Tarihin bize anlatmağa ve öğretmeğe çalıştığı olaylar ve davranışlara bakılırsa Roma devrinin bıraktıkları hiç de küçümsenmeyecek kadar dolgundur. Ancak Roma'nın yükseliş ve gerileme devirleri hakkında ileri sürülen mütealealar o derecede değişik olmaktadır ki, bu yüzden modern devirler üzerindeki etkilerini kesinlikle belirtmek kolay olamaz. Orta Çağ diye adlandırdığımız devre araya girmemiş olsa idi belki bu güne aktarılmış olanlar hakkında daha doğru bir kanaata ulaşabilecektik.

ORTA ÇAĞIN ETKİLERİ

Orta çağ karanlık bir devre olarak tanımlanır. Bu zulmet dönemi içinde Greko - Romen uygarlıklarına ait eserlerden kurtarılabilenlerin modern devirlere intikal edebilenleri ilk kurtaranlar hiç şüphesiz Müslüman bilginler olmuştur. Bunların arasında Arap imparatorluğunda yetişmiş Yahudi ve bir kısım hristiyanları da zikretmek tabiidir. Bir tarafta Emeviler'in, diğer tarafta da Abbasiler'in gay-

retleri ile Yunan filozoflarının ve özellikle Eflatun ve Aristo'ya ait eserlerin bir kısmının arapçaya tercümesi mümkün olabilmıştır. Batı dünyası bu kurtarma işi yapılırken henüz barbarlık devrinden kurtulmuş değildir. Ne yazık ki bu günkü Avrupalı ve genellikle batılı bunu bilmez veya bilmemezlikten gelir. Bilim meşalesini uzun yıllar müslüman aleminde tutanlar ne yazık ki, Thales ile belirmiş olan rasyonel ve deneysel araştırma esasları yerine, daha sonraki Yunan devrindeki Eflatun ve özellikle Aristo'nun görüş ve dogmatik hükümlerini ön planda tuttıkları için, münevver geçinenlerin zihninde bu tip doğmalar yerleşmiş ve her türlü «içtihat» kapıları kapatılarak Orta Çağın karanlığı önlenememiştir. Matematikte, özellikle cebirde ve astronomide bir takım buluşlar ve ilerlemelere rağmen yalnız muhakeme yoluyla her hakikatin keşfedilebileceği doğması insan zekâsı üzerinde bir kara bulut gibi uzun yüzyıllar hükümran olmuştur.

Batı dünyası Müslümanlarla Haçlı Seferler sayesinde temasa geçtikten sonra yavaş yavaş uyanmaya başlamış ve önce Aristo'yu kendisine rehber alarak bu karanlık devrede bir aydınlık bulma yoluna girmek istemiştir. Manastırlarda eski eserleri anlamaya çalışan bir takım Hristiyan bilgini, özellikle Benediktin papazları dogmaların baskılarına rağmen müsbet ilim yolunda, sessiz denebilecek bir takım uğraşılarda bulunmuş ve düşünce ve sanat alanlarında dikkati çeken eserlerin vücut bulmasında ön ayak olmaya çalışmışlardır. Bu arada yer yer Aristo'nun dogmatik görüşlerinin boyunduruğundan kurtulma çabaları da görülmüştür. Okyanuslarda görülen med ve cezir olayları gibi, fikir gelişmeleri de ilerleme ve gerileme periodları arzetedir. İlk çağlardan beri bu hal bir çok kez görülmüştür. Bu ilerleme ve gerileme yer yüzünde değişik bölgelerde değişik ölçü ve şiddette belirmiştir. Bu bakımdan İtalya orijinal bir örnek teşkil eder. Eski Yunan devrinin bilim, felsefe ve sanat hareketlerinden büyük ölçüde etkilenmiş olan Roma - Lâtin memleketinde, yani İtalya'da, tıpkı denizin şiddetli kabarması gibi Eski İyonya'nın Physiologue'larının bilim ve sanata verdirmeye çalıştıkları ilk harekete benzer bir şekilde skolastik düşünce ve görüşlerden sıyrılmaya başlamış düşünür ve sanat adamları türemiştir. Venedik, Floransa, Cenova ve Milano gibi bağımsız sitelerde ticari faaliyetler yanında canlı bir fikir ve sanat hareketi gelişmiştir. Orta Çağın karanlıkları arasında yeni dönemlerin akılcı hareketlerinin öncüleri olan Dante (1265 - 1321), Petrarque (1304 - 1374), Bocaccio (1313 - 1375) daha sonraları

Macchiavel ve bir çok ressam ve heykeltıraş eski Roma'nın harabelerinde veya manastırlarında ele geçen manuskriptleri inceleyerek düşüncenin ilk olumlu ilerlemelerini sağladıktan sonra unutulup gitmek üzere olan eski Milet düşünürlerinin yolunda ve Hümanizma diye adlandırılan cereyanın gelişmesine imkân vermekle kalmamışlar, son asırların rasyonel ve deneysel araştırma yollarını aralamışlardır.

İnsanlık genellikle Orta Çağ döneminde yaşamış ve bu karanlık devrede birer projektör gibi ışıldayan bu hümanistlerin Müslüman dünyasında da pek çok benzeri bulunduğu bir kere daha işaret ettikten ve bunların tümünden Rönesans devrine intikal eden bilgiler dışında, Fatih'in İstanbul'u almasına kadar skolastik zihniyetin tam anlamıyla etkin olduğunu belirttikten sonra modern zamanların gelişmesine geçmeden önce kısaca Rönesans hakkındaki düşüncelerimi arz etmek isterim.

RÖNESANS

Son yılların gelişmesinde eskiye oranla Rönesans'ın daha geniş daha belirgin ve daha hızlı etkilerde bulunduğundan şüphe edilemez. XX. yüzyılın her türlü başarılı buluş ve gelişmelerini olduğu kadar sıkıntılarını, bunalımlarını anlayabilmek için Rönesans'ın getirdiklerini iyice incelemek ve anlamak yerinde olur.

Rönesans'ın Luther'in girişimleri ile Batı dünyasında ortaya çıkan Reform hareketinin tolerans fikrini beraberinde getirmiş olduğunu kesinlikle kabul etmeğe imkân görülemez. Luther'in protestosu Katolik klisesinin dogmatik kararlarına karşı bir harekettir. Papalığın toleran olmadığını ileri süren Protestanlar ve onların arkasından gelen Kalvinsiciler icraatta toleransla hiç ilgisi olmayan fikir ve vicdan özgürlüğüne karşı davranışlarda bulunmakta hiç bir sakınca görmemişlerdir. İşte bu ortamda Rönesans aydınları yine de hem dinsel, hem de siyasal konularda tam bir «Liberalizm» için gayret sarfetmişlerdir. Bu arada Rönesansın hümanizma diye adlandırılan Yunanca ve Latince eski eserlerin tercümesi yanında daha ileri devirlere kadar uzanan insan sevgisi, modern zamanların durmadan işlenen bir temasını teşkil etmiştir.

Rönesansın beşeriyeti skolastik zihniyetten kurtarma uğraşları arasında modern zamanlar üzerindeki en belirgin etkisinin liberal gö-

rüşlerle ilgisi kesindir. Şu kadar var ki bu etki, daha bir süre toplumların siyasal ve ekonomik idaresini elinde tutan güçlerce büyük ölçüde frenlenmiştir. Bundan başka Rönesans aydınları Özgürlük konusunda sanıldığı kadar bilimsel tanımlamalar yapmış sayılamaz. Belki de devrin müstebit idarelerinin baskısı altında bu tanımlamaları müphem ve sembolik ifadeler içinde saklı kalmıştır.

MODERN ZAMANLAR

Rönesans gelişmelerinin insanlığa çok değerli bilgiler sağlamış görünmesine rağmen gerçekten bilimsel bir ilerleme devri olarak kabul edilebilir mi ve daha sonraki dönemler üzerindeki etkisi gerçekten olumlu mudur? Dikkatle izlenince bu sorulara «evet» demeye gerçeğe uygun bulmak güçtür. Belki bu devir gelişmelerde bir mağlubiyet fikrini de ortaya koymuş sayılamaz. Büyük sonuçlara ulaşılmasının müsebbibi olarak Kilisenin şiddetli tepkisini de göstermek yerinde olmaz. Zira, «Hakikat» ne kadar acı olursa olsun, zindanlara atılmalara, meydanlarda yakılmalara, bakar ve güler geçer. Kısaca ifade etmek gerekirse diyebiliriz ki, Sanat ve Hümanizmadan çıkan Rönesans akımları gerçekten bilimsel değildi. Rönesans bir taraftan Aristo'yu reddediyor, fakat diğer taraftan da Greko - Lâtin müelliflerinin bırakabildikleri eski eserlerde gerçekleri bulabileceğine kısmen olsun inanıyordu. Burada Paul Tannery'nin (Fransız ilim adamı) bir cümlesini tekrarlamak isterim : «Rönesansda da geleceğin boyunduruğundan kurtulmayı araştıran «akıl», henüz Kanununu bulamamıştı.»

Rönesansın İtalya'dan itibaren bütün Avrupa ülkelerine yayılması sanıldığından da uzun sürmüştür. Nitekim bu akımların İngiltere'ye ulaşması ancak 16. yüzyılın ikinci yarısında mümkün olabilmiştir. O devrin İngiliz dünyası, heyecan ve zevke olduğu kadar bilgiye ve onun uygulamalarına kuvvetli bir meyil göstermesi dolayısıyla geleneksel öğretime şiddetli bir tepki göstermekten hiç bir sakınca görmedi. Bu sayede, bilime yabancı olan kişiler birikmiş olan gerçek bilgilerin toplanmasına ve bunların bir nevi bilançosunu yapmaya koyuldular. Bu bakımdan F. Bacon'un (1561 - 1626) ileri sürdüğü mütalea gerçekten ilginçtir : «Üniversitelerdeki bilim, tabii olaylar yerine eskinin incelenmesinden ibaret kaldıkça hiç bir sonuca ulaşmamıza imkân veremez. Öğrenimin hiç bir müşahadeye ve tecrübeye baş vurmadan metafizik spekülasyonlardan oluşturulması bir şeye yaramaz.» Bu

mütaleaya F. Bacon bir de şunu eklemektedir : «Eflatun münasebet-siz, alaycı ve mübalağacı bir şairdir, Aristo ise safsatacılarının baba -sıdır.» İlk kez gerçeğe ulaşabilmek için deneyin önemini ortaya koy-muş olan Bacon hakikatta bir ilim adamı olmadığı halde iyi niyetli insanlara, gerçek bilim ve modern gelişmelerin yolunu açan bir kim-se olarak kabul edilmektedir.

Bu andan itibaren XX. yüzyılın başına kadar uygarlık gelişmeleri, ede-bî ve felsefî akımlar dahil, daima bilimsel yolda çalışmalara dayan-mış, bütün araştırmalar ve buluşlar aklın rehberliğinde olmuştur.

İlim (Bilim), teknik sonuçlarından müstakil olarak, sanat, edebiyat, hukuk veya din gibi sosyal bir olaydır (Phenomene). Bilim belirli bir dönemde sosyal, politik ve hatta ideolojik ve özellikle ekonomik alan-ların müsait oluşuna sıkı sıkıya bağlıdır. Bu itibarla 16. yüzyıldan itibaren gelişen sosyal, politik ve ekonomik olaylar bilimsel gelişme-lere yardımcı olmuş ve sık sık ortaya çıkan reaksiyoner davranışlara ve eskinin bıraktığı skolastik zihniyetin oldukça yaygın direnişlerine rağmen, bilim bu güne kadar yüzlerce ilim adamının cesareti saye -sinde sürekli şekilde devrimize kadar artan bir yoğunlukla aktarılmış-tır. Bu aktarmalarda hizmeti geçen hakiki bilginlerin adlarını saymak imkânsızdır. Yine de bunlardan en, representatif olanlardan bir kaçını saymadan geçemeyeceğim.

Modern bilgilerimizin öncüleri arasında Copernic, Kepler ve özellikle Galileo bulunmaktadır. Fakat modern ilmin Bacondan sonra ilk sağlam temelerini atan hiç şüphesiz (önce Francis Bacon ve sonra, daha esas-lı bir bilgin olarak) Descartes'dir (1596 - 1650) **Usul Üzerine Nutuk** (Discours de la Méthode) gibi emsalsiz bir eseriyle gerçek bir filo-zof olduğunu ispatlayan Descartes, bütün buluş ve çalışmalarıyla ye-ni bir çağın kapısını arkaya kadar açmış bir kişidir. Eski otoritelerin ileri sürdüğü görüşlerin ne kadar boş olduğunu beşeriyete bütün a-çıklığıyla gösteren o olmuştur.

Descartes'dan sonra gelenler onun fikirlerini benimserken de veya onları sıkı bir eleştiriye tabi tutarken de, ancak ve ancak onun işa-ret ettiği yoldan ilerlemişlerdir. Modern çağın ikinci büyük siması ve belki de modern zamanların en büyük ilim adamı Newton'dur. «Gravi-tation Universelle» kanunu, relativist teorilerin bu kanunu genelleş -tirmesine kadar gerçek bilimsel çalışma ve buluşların temelini teşkil etmiştir.

Bu arada Leibniz, Hugen, Faraday, Ampère, Lagrange, Lavoisier ve daha yüzlerce ismin zikri gereklidir. Bu günün ilerlemelerinde sağlamlığını koruyan büyük matematikçi Gauss'dan söz etmemek mümkün değildir.

Determinist görüşlerin hakim olduğu bu ilk gelişmelerde 19. yüzyılın son dönemlerinde ve XX. yüzyılın başlarında Hakikatin araştırılmasında devrim sayılan yeni buluşlar meydana çıkınca, bilim yaşamımızda köklü sosyal ve ekonomik değişikliklere şiddetle etkili olmuştur. Bilimin ortaya koyduğu her hakikati olduğu gibi kabullenerek, gelişmeleri bu yolda yürütmenin mümkün olmayacağı fikri ortaya çıkmıştır. Asırlardan beri mutlak bir hakikat gibi kabul edilen buluşlardan gerçek bir sonuç çıkamıyacağı düşünülmeye başlanmıştır. Örneğin hepimizin çok iyi bildiğimiz Euclide postülasının isbatı mümkün olmayan bir kabullenme olduğuna göre bunun yerine başka bir postüla koyunca sonuçlar ne olabilir? Lebatchefsi - Bolay geometrisinde (Pangeometrie) bir doğruya bir noktadan bir değil sonsuz sayıda paralel çizilebileceğini varsayarak, bildiğimiz hendese davalarının çözümleri tamamıyla başka bir form almaktadır. Bu husustaki çalışmalar zamanında pratik bir sonuç vermişse de bir süre sonra ilmi araştırmalarda yepyeni ufukların açılmasına sebep olmuştur. Rieman isminde diğer bir bilim adamı bir doğruya bir noktadan hiç bir paralel çizilemez postülası ile modern matematik ve fizik bilginlerinin çalışmalarında büyük etkiler yapmıştır. Yine bu cümleden olarak fiziksel olayların mütemadi oluşu teorisinin yetersizliğinin ortaya konmasıyla Quanta teorileri modern dünyamızın en çetin problemlerinin çözümüne imkânlar sağlayabilmiştir. Bunun arkasından Newton ölçüsünde Einstein gibi bir matematikçi Newton'un kanununu genelleştiren Relativite teorileri ile bu günkü dünyamızın en büyük buluşlarının gerçekleşmesine yardımcı olmuştur.

Maksadım bilim adamlarının öyküsünü anlatmaktan çok uzaktır. Fakat, modern tarihimizde yer almış kimseleri zikretmekle ilmî gelişmelerin rasyonel - akılcı - yolda çalışmalarını sürdüren kişiler sayesinde XX. yüzyılın olayları üzerindeki etkilerin gerçekten ne yönden geldiğini tebarüz etirmek istedim. Belirttiğim bu hususlar arasında sosyal, güzel sanatlarla ilgili ve ekonomik konulara temas etmekten kaçındım. Biraz önce bir noktaya temas ettim : Her türlü bilimsel gelişmeler her devirde sosyal, politik ve ekonomik halleriyle ilgilenir dedim. Bu gerçeğin yanında hemen ilâvesi gereken bir nokta da şudur: Bilimsel

gelişmeler ve buluşlar sosyal, politik ve ekonomik bünyeyi etkiler, ona yerine göre olumlu veya olumsuz bir düzen temin eder ve toplumun yararlanabileceği uygulamalarda fırsat yaratır.

XX. yüzyılda son asırların biriktirdiği sonsuz denecek kadar değerli bilgilerden faydalanmasını bilen toplumlar refah ve güven içinde yaşayabilmektedirler. Bilgiden yoksun toplumlar ise huzur içinde yaşamaya sanki hak kazanamamışlar gibidir. Halbuki hayat hakkı insan oğlunun reddedilmesi imkânsız bir hakkıdır. Ama gerçek bilgiden yoksun toplumlar bu hakkı benimsemez görünümündedirler sanki...

Dünyamız 21. yüzyıla doğru gerçek bilim ışığı altında hızla yol almaktadır. Bu ışıktan faydalanmasını beceremiyen toplumlar, özellikle bu günkü demografik patlamalar göz önünde tutulunca, 21. yüzyılın eşliğinde eskisinden daha şiddetli sıkıntılara, ıztıraplara, acılara mahkûm kalacaklardır. Bu halden kurtulmak için gerçek bilimden başka yardımcı ve koruyucu yoktur. Ümit edelim ki bu günün genç kuşakları, bütün eylemlerinde, bu gerçeği görmüş olsunlar.

Not :

1. İlimi buluşlar yüzyılın sonuna kadar bir kat daha artacak, fakat bundan bilim seviyesi yüksek olanlar yararlanabileceklerdir.
2. Dünya nüfusu bu günlerde 4. milyar kadardır. 21. yüzyıl başlarında 6 milyarı bulacak. Bilim seviyesi yeterli olan ülkeler kendi nüfusu için yeterli protein ve vitamin bulabilecek ve yaşama seviyesi azalmadan gelişecek. Öbürleri ise gerilemeğe devam edecek ve uçurum genişleyecektir.
3. Bu günkü üretim düzeyi 21. yy.da, varılacak nüfus yoğunluğu için yeterli olmaktan çok uzaktır. Malthus'un kehanetinin doğrulanması istenmiyorsa insan toplumlarının hep birlikte, bu yüz yılın sonundan önce belirmesi beklenen kıtlığın önüne geçmek için bir taraftan; Malthus'un daha 1798 de önerdiği nüfus kısıtlaması ile beraber Dünya çapında yüksek randımanlı üretim çarelerini aramak gereklidir. Aksi halde açlık, sefalet ve anarşi en mutlu ülkeleri de görülmemiş ölçüde sarsacak ve korkunç olaylar insanlığı kasıp kavuracaktır.

Relativity Of Moral Values

Nowadays there is a widespread view that «everything is relative» including moral values. The main source of such a relativity comes from the changing social context in time. Like the example of slavery which was considered a just institution in Classical Greece, which is not so regarded in our time. Ethics are also being considered as relative. But how come that societies which differ culturally use a single technology

for example mathematics. Can we explain this distinction on the basis of the relative nature of conduct as against the objective nature of knowledge.

Those who maintain the relativity of ethics claim that ethics or morality is determined by extra - ethical factors such as historical, sociological or psychological factors. But do they really mean to assert that the very distinction between good

Yürük İYRİBOZ

and bad, the very moral evaluation, is determined by non-ethical factors?

We always find man in his dual role : that he is at the same time a fact and a value. Facts exist but values must be acknowledged and man both exists and demands to be acknowledged.

The intrinsic problem of morality is whether man exists as a value only because he fulfills certain obligations or simply because he is a man. Think of a criminal. He is considered a man and consequently as possessing human value. Our behaviour towards him is determined by another perspective namely his relation to the norms of moral value. Our daily experience poses the question whether man has rights because he has fulfilled certain obligations or simply by virtue of his humanity. At this point now, I want you to think of a little baby and a crippled man in respect to their obligations.

Up till here we have seen that there is a basic duality in moral judgements. But this duality as you see is not determined by external factors and it gives no support to relativism. The moral sphere is an independent reality in contrast to the ten-

dency of relativistic point of view.

In spite of the arguments I have summarized here it is very unfortunate that our relative attitude in judging our morals and ethics is unrightfully considered as tolerance, free-thinking and even highly cultural. Such a consideration does not only omit the reality, that is the basic dualism in man but also gives way to an awkward procedure of hiding our immorality and un-ethical behaviour.

This is how our moral values become blurred. This is how we are mistaken in judging deeds, people and political systems. Everyone has a right to answer a question the way he pleases. But we must differentiate an honest answer from a dishonest one. That is if we are honest morally. Blurring our moral values and putting aside our ethics on one hand and criticising the new generations on the other hand is simply a dishonest antagonism.

Brothers, we are living in a modern society. Modern as it is, this society as we all know is almost characterized by faith in material progress. Progress in this sense, again as we well know may easily deceive man away from his morals and ethics.

As a member of a group where morals and ethics are almost the sole requirements for eligibility, where, also social level according to material possession is not considered at all, I may be proud. Forgive my pride, but here my morals, ethics and my belief that whether I am rich or not will not effect my virtue of being a human is reinforced with the rituals of every meeting. I am also privileged to learn that this ancient society's morals and ethics were never subjected to relativity and will never be so. Although the social context has changed a lot in time. As a matter of fact the existence of such a society since hundreds of years is a non-ethical but a sociological fact against the relativity of moral values.

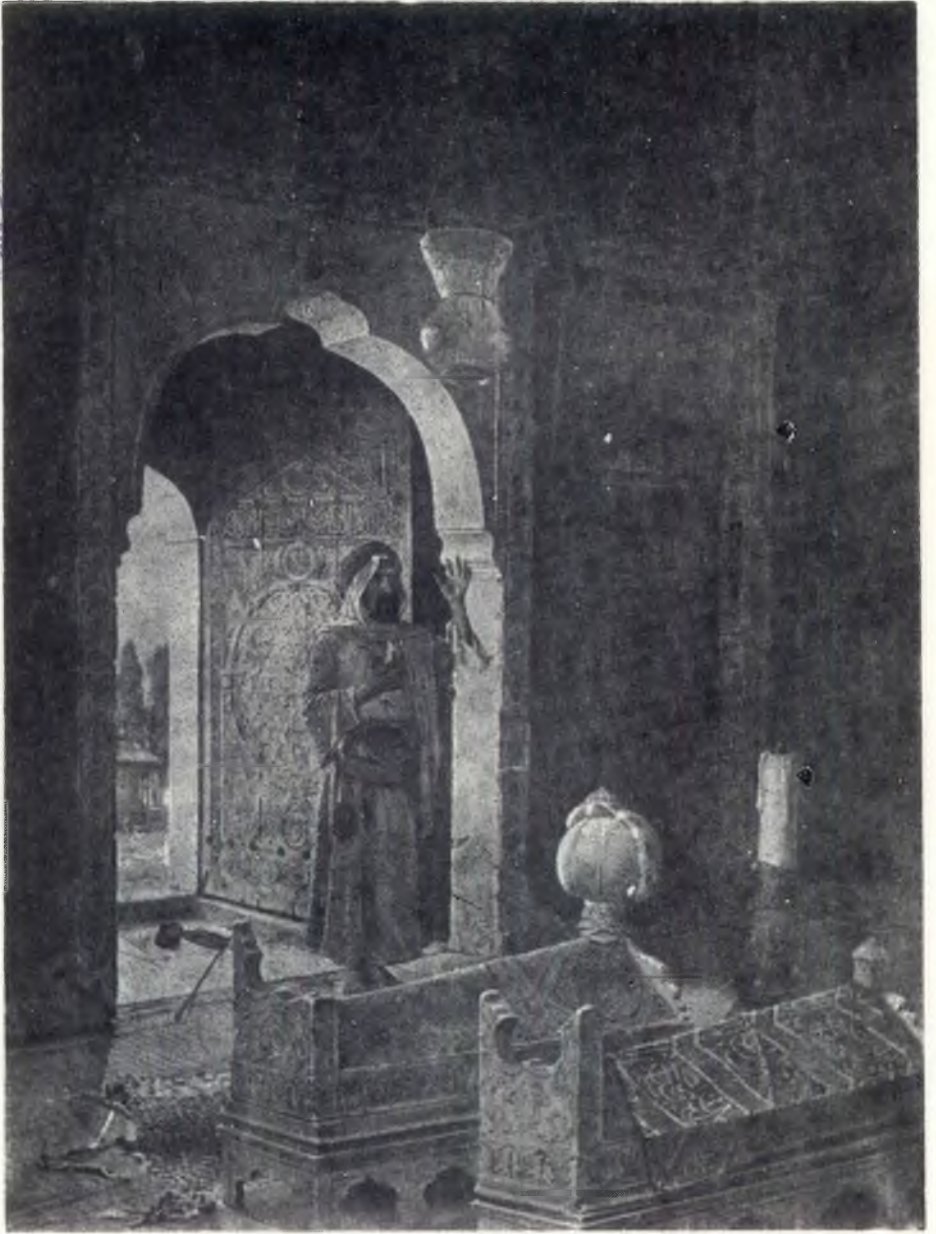
The argument on the relativity of moral values may still go on since we know so little about ourselves. To accumulate knowledge and to practice it seems to be only way of re assessing our moral values. This process

becomes very dynamic and fruitful when we look around and try to interpret the events according to our ethics. Therefore, just for the sake of challenging our minds in this direction I have picked up a couple of such events at random. They are as follows :

1. Family planning and birth control.
2. Bribing policies with religion or vice versa.
3. Policy maker's choice of felt needs rather than real needs of people.
4. Teaching or reading of a sacred book in a foreign language, so that the listeners can't understand a word of it.
5. Land speculation.

I am sure that there will be many other events and subjects mentioned by you If we can work on them together in the light of our morals and ethics we will reach the independent reality of human virtue.

T.B.K.
ARŞ.

Yağlı boya - 1.40 x1.05
Devlet Resim ve Heykel Müzesi
İstanbul

TÜRBE
Osman Hamdi bey

**Derleyenler : Sahir ERMAN
Suha UMUR**

NAMIK KEMAL

1840 — 1888

Türk yazarı ve şairi. İstibdatla savaşmak üzere kurulan Yeni Osmanlılar cemiyetine girdi. Yurt içinde ve yurt dışında hükümetin siyasetini tenkid eden bir çok gazetenin yazar ve başyazarlığını yaptı. Osmanlı toplumunun o çağda kötüye giden durumu, savaşlar ve başka olaylar Namık Kemâl'i vatan şiirleri yazmağa yöneltti. Şiirlerinde toplum meseleleri ağır bastı. Tiyatro eserleri, romanlar, tarih ve biyografiler yazdı.

24 Şubat 1872 tarihinde İstanbulda «Proodos» Locasında Mason olmuştur.

TEODOR KASAP

1835 — 1905

Türk gazetecisi ve yazarı. Türkiyede ilk mizah gazetesi «Diyojen»i çıkardı. Bu gazeteyi «Hayal» adlı gazete takip etti. Molière'den Pinti Hamit, İşkilli Memo adlı oyunları tiyatroya uyguladı. Alexandre Dumas Fils'ten ve Victor Hugo'dan tercümeler yaptı.

İstanbulda «L'Union d'Orient» Locasında 23 Kasım 1865 tarihinde Mason olmuştur.

GÜLLÜ AGOP

1840 — 1891

Türk Tiyatrosu kurucularından ve tiyatro yazarı. Gedikpaşada özel bir tiyatro kurarak devrin bütün sanatçılarını buraya topladı. Halk tarafından «Gedikpaşa Tiyatrosu» diye anılan tiyatrosuna «Tiyatro - yu Osmanî» adını verdi. Namık Kemâl, Ahmet Mithat, Âli bey, Recai-zâde Ekrem, Ebüzziya Tevfik gibi Tanzimat yazarları, telif eserleri ile bu kuruluşa destek oldular. İslâmlığı kabul ederek «Yakup» adını aldı.

13 Mart 1873 tarihinde İstanbulda «Bulwer» Locasında Mason olmuştur.

ALİ ŞEFKATİ

1843 — 1896

Meşrutiyet için Avrupada çalışmış bir Jön Türk. Şurayı Devlet Tanzimat dairesi muavinliğinde bulundu. 1879'da Napoli'de «İstikbal» adlı bir gazete çıkardı. Saraya karşı çalıştığı için gıyabında müebbet hapis cezası verildi. Paris'te, vatanından uzakta ölmüş, cenazesi Jön Türkler tarafından kaldırılmıştır. Père la Chaise mezarlığına gömülmüştür.

İstanbulda 6 Şubat 1872 tarihinde «Proodos» Locasında Mason olmuştur.

HÜSEYİN CEMİL PAŞA (Namıkpaşazade)

1830 — 1890

Türk Devlet adamı. Sultan Abdülâzizin Başmabeyincisi iken 8 Kasım 1864 tarihinde, İstanbulda «L'Union d'Orient» Locasında Mason oldu. Edirne, Halep ve Hicaz valiliklerine ve 1886'da Yaver-i Ekrem'liğe tayin edildi.

MEHMET RAUF PAŞA

1832 — 1908

Türk Devlet adamı. Paris antlaşmasından sonra ataşemiliter olarak

Fransa'ya gönderildi. İstanbula dönünce paşa oldu ve Sultan Abdülâziz'in Başyaveri iken 8 Kasım 1864 tarihinde İstanbulda «L'Union d'Orient» Locasında Maşon oldu. Müşir oldu, çeşitli valiliklerde bulundu. 1875'te Bahriye Nazırı oldu. 27 sene Hassa Ordusu Müşavirliği yaptı.

ANDREW JACKSON

1767 — 1845

Amerika Birleşik Devletlerinin 7. cumhurbaşkanı ve 1812 savaşında New-Orleans savunması dolayısıyla Amerikan millî kahramanı. Bir tutanaktan anlaşıldığına göre Greenville - Tennessee şehrindeki üç numaralı Greenville Locasında 1801'den önce tekris edilmiştir. 7 Ekim 1822'den Ekim 1824'e kadar Tennessee Büyük Locası Büyük Üstadı olmuştur.

EDUARD ADOLPHE CASIMIR JOSEPH MORTIER

1768 — 1835

Fransız Mareşali. Trevizo dükü. 1834'te Başbakan olmuş ve ertesi yıl Kral Louis Philippe'e yapılan bir suikastte öldürülmüştür. St. Napoléon Locası üyesidir.

OLİVER HARDY

1892 — 1957

Sahne ve sinema komiklerinden. Jacksonville'de 20 numaralı Salmon Locası üyesi. Hollywood'da iken oradaki Locaların devamlı ziyaretçisi olmuştur.

SAMUEL COLT

1814 — 1862

Colt tabancaları mucidi. 4 numaralı St John Locası üyesi.

EMANUEL SWEDENBORG

1688 — 1772

İsveçli âlim, filozof ve dinî kitaplar yazarı. Halen İsveç'te tatbik edilen Swedenborg Ritinin kurucusu.

WILLIAM FREDERİK CODY (Buffalo Bill)

1846 — 1917

Kâşif ve emprezaryo. 10 Ocak 1871'de 32 numaralı Platte Valley Locasında Mason olmuştur. 15 numaralı Fırat Locasında Mark Master derecesini aldığı zaman mühür olarak yaban öküzü başını seçmiştir. Öldüğünde Masonik törenle gömülmüştür.

LUİGİ CAPELLO

1859 — 1941

İtalyan Generali, 1. Dünya savaşında Gorizia fatihi. Faşizm tarafından Faşizmle masonluğun bağdaşamayacağına karar verilmesi üzerine Masonluğa sadık kalmak için faşist partısından istifa etmiştir. Mussolini'ye suikaste bulunacağı iddiası ile 30 yıl ağır hapse mahkûm edilmiştir.

FRİEDRİCH von SCHİLLER

1759 — 1805

Alman şair ve tiyatro yazarı. Berlin'de Rudolstadt Locası üyesi.

THOMAS EDWİN (Tom Miks)

1880 — 1940

Sinema aktörü. 21 Şubat 1925'te Los Angeles'teki 537 numaralı Utopia Locasında Mason olmuştur. Ölümünde masonik törenle gömülmüştür.

FRANK BİLLİNGS KELLOG

1856 — 1937

Hukukçu ve siyaset adamı. Amerika Birleşik Devletleri bakanlarından. 1929 Nobel Barış armağanı. 3 Mayıs 1880'de 21 numaralı Rochester Locasında Mason olmuştur.

HAROLD LLOYD

1894 — 1971

Sinema aktörü. 25 Mart 1925'te Los Angeles'te 535 numaralı Alexander Hamilton Locasında Mason olmuştur. Kuzey Amerika için Shrine teşkilâtının İmperial Potentate'si olmuştur.

Mason Gelenek'inde Melik Süleyman Mabedi

Alex HORNE, The Aquarian Basımevi,
37/38 Margaret Street, London, W. I. England
352 ss., resimli B. A. D. nde Müelliften,
100 Front Street, No: 5—L, San Francisco, California 94132. \$
9.00 Posta ödemeli.

Melik Süleyman ve Mabedi - Tapınak - Franmasonluğun merasimlerinde ve Sembolizmasında önemli bir rol oynar. Onun için mesleğin geçmişi ve gelişmesi hakkında temel bilgilerini geliştirmek isteyen ilgili, masonik öğrenciler ve vazifeliler için, bu konudaki bir kitap pek iyi karşılanmış, makbule geçmiştir. Bu konunun şimdiye kadar neden ele alınmamış olduğuna da şaşıyor doğrusu...

(New Age, Eylül 1973, Alphonce Cezra - Türkçesi, **M. Gökdoğan**)

Bu kitap, tam bir takdim yapan ilk kitaptır. Kitabın adında kullanılan Gelenek sözcüğü için müellif, bunu, konunun tarihi için değil, daha çok Melik Süleyman Mabedi'nin Franmasonluk Gelenek'inin bir parçası haline nasıl geldiğinin araştırılması için kullandığını açıklar.

Kitabın önsözü, İngiltere'de, Londra'da Quatuor Coronati'nin sekreteri ve Editörü ve dünyanın

seçkin, masonik araştırıcılarından biri olan Harry CARR K. tarafından yazılmıştır; Carr K. şöyle yazıyor : «... müellifin yaptığı gibi, mabedi, mesleğin geçmişinin esaslı parçalarından biri olarak düşününce, bu kitapla, sanki onun muhtelif kısımlarını, rehberli bir tur'la dolaşılıyor gibi oluyoruz ve bu konu ile ilgilenenlerin, özellikle Ritüele hâkim olması gereken ve onu parlak merasimlerle takdim ederek kendinden sonrakilere talim edecek olan, Loca görevlilerinin aklına gelebilecek sayısız sorulara cevap bulunuyor»; ve devam ediyor «... Bu çok ilgi çekici eserin her bölümü, hangi cinsten olursa olsun, pek çok okuyucunun ilgisini çekecektir.»

Ondört fasıldan oluşan kitap dört kısma ayrılmıştır: Mabet, Yapılışı, Mimarî detaylar ve Yapıcıları.

Birinci bölüm, Melik Süleyman Mabedi'ne ilişkin türlü masonik lejantlarla, konu üzerine genel düşünceleri kapsar. Burada, ilginç sorunun bir incelemesi vardır : «Bu Mabet gerçekten var mı idi?»

İlk bakışta, yersiz bir soru gibi görünüyor ama, böyle bir Mabedin varlığına ve arkeolojik kalıntılara ait hiç bir ize rastlanmadığı müşahade edilince insan duraklıyor. Müellif, mukaddes İn-

cil'deki, yazılı açıklamalara ve diğer kaynaklara dayanarak, orada bir Mabedin varolduğu fakat, bugünlere kadar hiçbir kalıntı bırakılamayacak bir biçimde, esaslı şekilde, tahribedilmiş olduğu sonucuna varmaktadır. Sonra da, Melik Süleyman Mabedi geleğinin Eski Mükellefiyetler ve eski masonik kateşizm yolu ile Fransa masonluğunun bir parçası haline sokan ilişkileri anlatıyor.

İkinci Bölüm, yapı hazırlıklarını ve Mabedin inşasını, inşaatçıları ve işçilerin üç bölümünü kapsamaktadır. Kitabın bu bölümü, kuşkusuz, Mukaddes Kitap, tefsirler ve bir çok masonik olmayan kaynak bilgilerine ağırlık vermiştir. İlk masonik yazmalardan da, sık sık istifade edilmiştir. Sözlü ifadeleri daha da manalandırmak için yapının parçalarına ait resimler basılmıştır.

Üçüncü bölüm, yapının Fransa masonlukla ilgili detaylarından bazıları ve bunun mabetle ilişkisi ile uğraşır: İki sütunun, iki kürenin ve mozaik döşemenin geleğine ait detaylı bir takdim vardır. Kitap, masonik gelenekte bildirildiği gibi, sütunların boş ya da dolumu olduğu şeklindeki detayları bile mütalaa etmektedir. Sütunlar ve başlıkları İncil kaynaklarından alındığı ve meslekte kullanıldığı gibi incelenmiştir.

Kitabın dördüncü bölümü Mabet'

in mimarı ile ilgilidir. Hiram Abiff'in kişiliğini, ecdadını, hüviyetini, adını, yeteneğini tarihsel durumuna ve masonlukla olan bağlantısını inceler. Yapıcı Usta üzerine bir tartışma, üçüncü derece lejandının kökeni, nasıl ve ne zaman Ritüelin ve ilgili konuların parçası olduğu hakkında gerekli görüşleri açıklıyor. Elde edilmesi mümkün bütün tarihî, naklî ve diğer malzeme müellif tarafından mütalaa ve takdim edilmiştir.

Kitabın en çok hoş a giden büyüleyici kısımları, esas içine gizlenmiş olan konularla ilgili pek çok ekskürsiyonlarda bulunmak tadır.

Eski Mükellefiyetlerin araştırılması, İncil'den referanslar, Josephus, yüzlerce eski, yeni kitap ve elyazmasından aktarmalar (nakil) ihtiva eden bu kitap, konuyu daha ileri götürmek isteyen araştırmacıya veya buna ilişkin konulara başlamak isteyenlere gerçek bir kaynaktır.

Kitap kolay anlaşılır bir üslupla yazılmış ve sunulan bilgi kaynakları iyice belirlenmiştir. Anderson ve Preston gibi otoritelerin herkesçe bilinen adları hemen göze çarpıyor. Süleyman Tesisleri'ne, şehir'sur kapısına,

Stevens'in mabet rekonstrüksiyonuna ve diğer ilginç maddeler üzerine düzünelerce resim vardır. Bu çağın Filistin'ini ve devrin şehirlerini gösteren bir harita vardır. İyi çalışılmış bir indeks te bulunuyor.

San Francisco V. den Kardeşimiz, Müellif Alex HORNE elli yıllık bir Masondur ve bu zaman içinde, hemen hemen, bütün vaktini meslekî çalışmalara vakfetmiştir. B. A. D. de yaşayan ve Londra Quatuor Coronati Locası'nın aslî üyesi olan tek şahsiyettir. Geçmiş 5 yıl içinde Quatuor Coronati Locası'nın Transactions'ında Melik Süleyman Mabedi konusunda müteaddit değerli makaleler yayınlamıştır ve bu yazılar bütün Dünya'daki araştırmacılara -Scolar- bilgi ve ilham kaynağı olmuştur.

Bu araştırmacı çalışmalara ek olarak, San Francisco'da meslekî çalışmalara da katkısı olmuş ve masonik çalışmalarının takdiri ile otuzüçüncü dereceyi ihraz etmiştir.

Mason Gelenek'inde Melik Süleyman Mabedi, Kardeşlik'imiz literatürü için değerli bir katkıdır ve özel ya da genel her Mason Kitaplığı'nda yer almaya hak kazanmıştır.

Kaybettiklerimiz

Nafiz EKEMEN
Büyük Üstad

Son iki ay içinde, Dünya Masonluğu üç büyük evlâdını, Büyük Locamız üç büyük dostunu kaybetmişlerdir. Fransa Büyük Locası nezdindeki Büyük Temsilcimiz Jean Baylot, İskoçya Büyük Locası nezdindeki eski Büyük Temsilcimiz J. Martin Baxter ve İskoçya eski Büyük Sekreteri Robert Fairley Buchan Kardeşler ebedi meşrika intikal etmişlerdir.

Jean Baylot Kardeşimiz, Fransada bir çok idarî vazifelerde, valiliklerde, bu meyanda Paris Emniyet Müdürlüğü görevini yapmış, Paristen milletvekili seçilerek fiilî görevden ayrılırken gösterdiği üstün başarılarından dolayı kendisine Fahrî Emniyet Müdürlüğü tevcih edilmiştir. Bu Kardeşimizin masonik hayatı da başarılarla dolu olarak geçmiş, Fransa Büyük Locası içinde bir çok görevlerde, ve en nihayet Büyük Üstad Kaymakamlığında ve Araştırma Locası Sekreterliğinde bulunmuş, bir çok araştırmalar yapmış, konferanslar vermiş. kitaplar neşretmiş, Katolik Kilisesini, içinde bulunduğu hatalı tutumdan çıkarmak için girişilen diyaloglarda, meşhur jesuite rahibi Père Riquet' ye karşı masonluğun sözcüsü ve müdafii olmuş ve hakikaten bu mücadelesini zaferle bitirmiştir.

Çok zengin masonik broşür, ritüel, biju, çekiç ve avadanlıklardan mürekkep bir kolleksiyon sahibi olan Baylot Kardeşimiz, Büyük Locamızın İskoçya Büyük Locası tarafından 14 Şubat 1963 tarihinde tanınmasından sonra, Büyük Sekreterliğimizle muhabereye girişmiş, 28 Ekim 1963 tarihinde Büyük Locamızı ziyaret etmiş, çalışmalarımıza katılmış ve edindiği müsbet kanaat neticesinde, Büyük Locamızın tarışma çabalarında bize yardımcı olmuş ve hiç bir zaman bizden dostluğunu esirgememiştir.

İskoçya Eski Büyük Üstad Kaymakamı ve bizim eski Büyük Temsilcimiz Martin Baxter Kardeş te son zamanlarda, sıhhatinin çalışmasına imkân vermeyecek derecede bozulması anına kadar, faal ve candan bir dost olarak daima bizi tavsiyeleri ile desteklemiş, bugün, Dünya Kardeşlik zinciri içinde ihraz ettiğimiz kuşkusuz mükemmel yere ulaşmamızda bize büyük yardımlarda bulunmuştur.

Buchan Kardeşimiz, büyük bir fizik âlimi, Royal Society of Edinburgh'un «Fellow» derecesini haiz üyesi, büyük bir mason bilgini idi, çok iyi almanca ve İtalyanca bilir, çok iyi org çalardı. Uzun seneler işgal ettiği İskoçya Büyük Sekreterliği icabı olarak, tam manasiyle, dünyayı bir kaç defa dolaşmış, her gittiği yerde kalpleri fethetmesini bilmiş, masonluk idealinin yayılmasını sağlayan candan bir insandı. Edinburgda, operatif masonların çalıştıkları ve bugün, İskoçya Büyük Locası matrikülünün 2 Numarasında kayıtlı Canongete Kilwinning Locasında çalıştığı, 1300 lerden kalma, dünyanın en eski orguna sahip mabette 1932 senesinde nura kavuşmuş ve 1947 senesinde bu Locanın birinci çekici kendisine tevdi edilmiş olan Buchan Kardeşimiz, üstün niteliklerinden dolayı 1948 senesinde İskoçya Büyük Sekreterliğine getirilmiş ve bu görevi, 1971 tarihine kadar ifa etmiştir. Bu tarihten sonra, kendisine Eski Büyük Üstad Kaymakamı unvanı verilmiş olan Buchan Kardeşimiz, masonik faaliyetini durdurmamış, remzi dereceler dışında da sevgi dolu kalbini, bilgi dolu kafasını yine masonluğa tahsis etmiştir.

Mart 1959 da Lord MacDonald Büyük Üstad ile birlikte Ankaraya gelerek Türk Masonluğu ile teması, Nisan 1965 de Lord Bruce Büyük Üstadla birlikte «Consecration» törenini yapmış, -tören sırasında org çalmış-; Mart 1969 da Leutnantgeneral Roland Orr Ewing' ve Almanya ve Fransa Büyük Üstadları ve temsil heyetleri ile birlikte yeni ritüellerimizin tatbikine şahit olmak üzere İstanbulu, Kasım 1975 de bü-

yük bir İskoçyalı birader ve hemşire topluluğunun başında İstanbul, Ankara ve İzmir'i ziyaret etmiştir.

Jean Baylot ve Robert Buchan Kardeşleri, en son Kasım 1975 te Fransa ve İskoçya Büyük Üstadlarının is'adları töreninde, Pariste ve Edinburgda gördüm. Bu seyahatim sırasında, Buchan Kardeşimiz, Canongate Kilwinning Locasının mabedindeki dünyanın en eski orgunda Sadi Aral ve Halûk Bîtek Kardeşlerle bana bir masonik org konseri verdi.

Kendilerini bu son görüşümde sıhhatli idiler, neşeli idiler ve bilhassa, bir Türk Masonunun, göğsünü gere gere aralarına katılmasına şahit olduklarından dolayı mesut idiler. Her ikisi de, -ve eminim ki uzakta olmasına rağmen Saxter Kardeşimiz de- bizim için sarfettikleri çabalardan, esirgemedikleri yardımlardan dolayı nadim değildiler.

Aziz hatıralarını daima hararetle muhafaza edeceğim, kendilerine minnet borçlu olduğumuz bu Kardeşlerin manevi huzurunda, bütün Türk Masonlarının temsilcisi olarak, hürmet ve huşu ile eğilirim.

ARAMIZDAN AYRILANLAR

Adı	Doğumu	Tekris tarihi	Son Locası	Eb. Maş.'a intikali
Remzi Gençođlu	Trabzon, 1899	1. 3.1974	Uyanış	5.1.1976
Tahir Kenan Özavar	İzmir, 1919	15. 3.1962	İzmir	7.1.1976
Reha İren	İstanbul, 1919	14.12.1967	Yıldız	20.1.1976
Nezih Ayrıl	İstanbul, 1932	13. 5.1975	Gönül Mimarlı	22.1.1976
Aris Arman	İstanbul, 1923	21. 3.1957	Ülke	23.1.1976
Aron Mizrahi	İstanbul, 1916	20. 6.1961	Hürriyet	24.1.1976
Ahmet Çelebi	Bafra, 1908	2.10.1968	Bilgi	25.1.1976
Salim Ahmet Çalışkan	İstanbul, 1897	2. 7.1923	Sevgi	4.2.1976

Eb. Maş.'a intikal eden Kardeşlerimize Ev. Ul. Mi.'ndan sonsuz Mağfiret, kederli ailelerine ve bütün Kardeşlerimize sabırlar dileriz.

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ — HER ŞEY YAŞAR

MİMAR SİNAN Dergisi için gönderilecek yazılar hakkında ricamız :

1. (DIN A 4) TSE **21x29.7** cm boyunda yazı kâğıdı kullanınız,
2. Makina ile **seyrek satır** yazınız,
3. Biri orijinal olmak üzere, **iki nüsha** gönderiniz,
4. **Yazı'nın adını** ve **tarih** koymayı unutmayınız,
5. **Kendi adınızı** ve **adresinizi** de, hemen yazı adından sonra sıralayınız,
6. **Tercüme ise, yazı sahibinin adı** ve **nerede, hangi tarihte** yayınlandığı,
7. **Telif ise, faydalandığınız ana kaynakları** da, yazının sonunda bildiriniz,
8. **Altı sayfayı aşan** (2000 kelime) yazıların **ayrı sayılara bölünmesi mümkündür**; sakıncası varsa, onu da bir ek notla bize **hatırlatınız**,
9. Bir iki mısra'dan fazla şiire yer vermeyiniz,
10. **Resim** varsa, iyi çekilmiş, **siyah beyaz, parlak** kâğıda ve **6x9** cm. (dahil) den **büyük** ölçülü resimler gönderiniz,
Çizgi şekiller için de siyah çini mürekkebi ve şeffaf resim kâğıdı kullanınız,
11. Basılmayan yazılar **geri verilmez**.
12. Muhabere Adresi : Mimar Sinan, Nuruziya Sokak 21 Beyoğlu, İstanbul' dur.

Düzeltilme *

MİMAR SİNAN Dergisi 18 inci sayısı 77 nci sayfasının sondan üçüncü satırını başındaki «5 — Bir iş ansızın» ibaresini, özür dileklerimizle, «5 — Bir iş için ansızın» olarak düzeltiriz.
